МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„ПРОФ. Д-Р ПАРАСКЕВ СТОЯНОВ”
ВАРНА, БЪЛГАРИЯ

ВАРНЕНСКИ МЕДИЦИНСКИ ФОРУМ

том 5, 2016, приложение 2

VARNA MEDICAL FORUM
volume 5, 2016, supplement 2
Medical University of Varna, Bulgaria

ВАРНЕНСКИ МЕДИЦИНСКИ ФОРУМ

том 5, 2016, приложение 2

Издание на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов" - Варна

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Главен редактор:

проф. д-р Красимир Иванов, д.м.н.
Ректор на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов" - Варна

Заместник главни редактори:

проф. д-р Албена Кирковска, д.м.
Заместник ректор на „Проф. д-р Параскев Стоянов" - Варна

проф. д-р Риналдо Шишков, д.м.н.
Заместник ректор на „Проф. д-р Параскев Стоянов" - Варна

Редактори:

проф. д-р Антон Тончев, д.м.н.
Катедра по анатомия, хистология и ембриология, Медицински университет - Варна

проф. д-р Валентина Маджова, д.м.
Катедра по обща медицина и клинична лаборатория, Медицински университет - Варна

проф. Диана Иванова, д.б.н.
Декан на Факултет по фармация, Медицински университет - Варна

проф. д-р Жанета Георгиева, д.м.
Катедра по пропедевтика на вътрешните болести, Медицински университет - Варна

проф. д-р Негрин Негрев, д.м.н.
Директор на Медицински колеж - Варна

проф. д-р Радослав Радев, д.м.
Декан на факултет по медицина, Медицински университет - Варна

проф. д-р Стоянка Попова, д.м.
Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването,
Медицински университет - Варна

проф. Виолета Тачева, д.ф.
Катедра по „Славянски езици и комуникации",
Департамент по чуждоезиково обучение, комуникации и спорт,
Медицински университет - Варна

доц. Емануела Мутафова, д.и.
Декан на Факултет по обществено здравеопазване, Медицински университет - Варна

доц. д-р Йордан Радков, д.м.
Катедра по вътрешни болести, Медицински университет - Варна

доц. д-р Светослав Георгиев, д.м.
Катедра по вътрешни болести, Медицински университет - Варна

доц. д-р Цветан Тончев, д.м.
Декан на Факултет по дентална медицина, Медицински университет - Варна

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„ПРОФ. Д-Р ПАРАСКЕВ СТОЯНОВ”
ВАРНА

MEDICAL UNIVERSITY
„PROF. DR. PARASKEV STOYANOV”
VARNA

РЕЗЮМЕТА

на

ДОКЛАДИТЕ И
ПОСТЕРНИТЕ
СЪОБЩЕНИЯ

ABSTRACTS

of

THE PROCEEDINGS
AND THE POSTERS

НА V НАУЧНА СЕСИЯ
НА МЕДИЦИНСКИ
КОЛЕЖ-ВАРНА

FROM THE FIFTH
SCIENTIFIC SESSION OF
THE MEDICAL COLLEGE
OF VARNA

13 - 14 октомври 2016

October 13-14, 2016

СЪДЪРЖАНИЕ

Д. Василева, Д. Близнакова, М. Близнакова - АЛГОРИТЪМ НА ПОВЕДЕНИЕ ПРИ ДЕТЕ С ОСТРА БЪБРЕЧНА НЕДОСТАТЪЧНОСТ 13

Даниел Монов, Снежана Маразова, Теодора Димитрова, Диана Радкова, Геновева Рагьовска - КАЧЕСТВОТО НА МОРСКИТЕ ВОДИ В ДОБРИЧКА ОБЛАСТ И ЗДРАВНИЯ КОНТРОЛ 14

Даниел Монов, Снежана Маразова, Теодора Димитрова, Диана Радкова, Геновева Рагьовска - ПИТЕЙНИТЕ ВОДИ В ЧЕРНОМОРСКИТЕ ОБЩИНИ НА ДОБРИЧКА ОБЛАСТ 16

Румяна Лалева, Тодорка Боева, Славена Илиева - ГОТОВНОСТТА НА ЖЕНИТЕ ДА ОТГЛЕЖДАТ БЕБЕТАТА СИ СЛЕД ИЗПИСВАНЕТО ИМ ОТ РОДИЛНО ОТДЕЛЕНИЕ 18

Тодорка Боева, Румяна Лалева - ПРОУЧВАНЕ МНЕНИЕТО НА СТУДЕНТИ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „АКУШЕРКА" ОТНОСНО ПРЕНАТАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ НА БРЕМЕННИТЕ ЖЕНИ У НАС 19

Валя Димитрова, Славена Илиева - ОЧАКВАНИЯ ОТНОСНО ОБУЧЕНИЕТО В СПЕЦИАЛНОСТ „АКУШЕРКА" 20

Славена Илиева, Валя Димитрова, Силвия Русева - ПРОФЕСИОНАЛЕН ДИСТРЕС СРЕД РАБОТЕЩИТЕ АКУШЕРКИ 21

Д. Хаджиделева, Б. Трайчева, А. Димитрова, И. Соколова - ВЛИЯНИЕ НА ПАПИЛОМНИТЕ ВИРУСНИ ИНФЕКЦИИ ВЪРХУ ЖЕНСКОТО ЗДРАВЕ И ПОЗНАНИЯ НА ЖЕНИТЕ ЗА ПРОФИЛАКТИЧНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ, СВЪРЗАНИ С ТЯХ 22

Жана Павловска, Янка Маркова - ПРИЧИНИ ЗА СТРЕС ПРИ СТУДЕНТИТЕ ОТ ФИЛИАЛ ВЕЛИКО ТЪРНОВО НА МУ „ПРОФ. Д-Р П. СТОЯНОВ" - ВАРНА 23

Жана Павловска, Янка Маркова - ЗАВИСИМОСТ МЕЖДУ СТРЕСОУСТОЙЧИВОСТТА И ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС ПРИ СТУДЕНТИТЕ ОТ ФИЛИАЛ ВЕЛИКО ТЪРНОВО 25

Диана Димитрова - ПРЕЖИВЯВАНИЯ НА МЪЖЕТЕ, ПРИСЪСТВАЛИ НА РАЖДАНЕТО НА СВОИТЕ ДЕЦА ЗА ПЪРВИ ПЪТ 26

Диана Димитрова, Румяна Лицанова, Зоя Ахмедова, Мила Костадинова - ПРИЧИНИ ЗА ИЗБОР НА ОПЕРАТИВНО РОДОРАЗРЕШЕНИЕ СРЕД БРЕМЕННИТЕ ЖЕНИ БЪЛГАРИЯ 27

Ралица Герасимова, Ванеса Петкова - ЗДРАВНА КУЛТУРА НА ПАЦИЕНТА И КОМПЕТЕНТНОСТТА МУ ПРИ НУЖДА ОТ МЕДИКАМЕНТИ 28

Ивелина Манолова, Маргарита Борисова, Даниела Ангелова, Катя Василева - КОМПЮТЪРНИЯТ ЗРИТЕЛЕН СИНДРОМ В ЕЖЕДНЕВИЕТО НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА 29

Димитрина Благоева, Стела Грозева, Надка Василева, Десислава Тодорова - ФАРМАКОРЕЗИСТЕНТНАТА ЕПИЛЕПСИЯ – НОВИ ТЕХНОЛОГИИ ЗА ЛЕЧЕНИЕ. ШАНС И БЪДЕЩЕ ЗА ДЕЦАТА 30

Анна Василева, Фатме Дурльова, Катя Егурузе, Валентина Стойкова - НАГЛАСИ СРЕД НАСЕЛЕНИЕТО НА ГРАД ВАРНА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА АЛТЕРНАТИВНИ МЕТОДИ ЗА ЛЕЧЕНИЕ ПРИ ЗДРАВОСЛОВНИ НЕБЛАГОПОЛУЧИЯ 31

Фатме Дурльова, Геновева Рагьовска, Валентина Стойкова, Анна Василева - АНАЛИЗ НА ИНФОРМИРАНОСТТА ЗА РИСКА, РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО И ПРЕВЕНЦИЯТА НА ПОЛОВО ПРЕДАВАНИ БОЛЕСТИ СРЕД УЧЕНИЦИ ОТ IX ДО XII КЛАС НА 1 СОУ „СВЕТИ СЕДМОЧИСЛЕНИЦИ" - ГРАД ТЪРГОВИЩЕ 33

Валентина Стойкова, Анна Василева, Катя Егурузе, Фатме Дурльова - НАГЛАСИ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА РЕАЛИЗАЦИЯ НА СТУДЕНТИТЕ СПЕЦИАЛНОСТ „МЕДИЦИНСКА СЕСТРА" 34

Силвана Цолова, Таня Попова, Елена Георгиева, Пепа Бикова - ЗДРАВНИ ГРИЖИ ПРИ ПАЦИЕНТИ С НЕВЪЗПАЛИТЕЛНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ НА РОГОВИЦАТА НА ОКОТО – КЕРАТОКОНУС 35

Таня Попова, Татяна Славкова, Камелия Богданова, Ваня Енчева - СЪЩЕСТВУВА ЛИ КАРДИОВАСКУЛАРЕН РИСК ПРИ НАШИТЕ ДЕЦА? 37

Камелия Богданова, Татяна Славкова - НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРОФИЛАКТИКА НА ОСТЕОПОРОЗАТА В УЧИЛИЩЕ 38

Михаела Варнева, Людмила Лазарова, Ани Атанасова, Йордан Ковачев - МЕСТОПАЗИТЕЛИ - ВИДОВЕ И РОЛЯ В ПРОФИЛАКТИКАТА НА ОРТОДОНТСКИТЕ ЗЪБНО-ЧЕЛЮСТНИ ДЕФОРМАЦИИ 39

Ани Атанасова, Михаела Варнева, Минко Милев, Мария Димитрова, Гергана Пъйнева - БРУКСИЗЪМ, БРУКСОМАНИЯ - ПРИЧИНИ И ЛЕЧЕНИЕ ЧРЕЗ ИЗРАБОТВАНЕ НА ШИНА С ИЗПОЛЗВАНЕ НА ТЕРМОФОРМИНГ ТЕХНОЛОГИЯ 40
А. Атанасова, С. Тончева, М. Варнева - ДОБРИЯТ МИКРОКЛИМАТ В ЗЪБОТЕХНИЧЕСКАТА ЛАБОРАТОРИЯ ПРЕДПОСТАВКА ЗА УСПЕШНА ПРАКТИКА 41
Александър Тупанков, Цветелина Таскова, Габриела Светославова - РЕТЕНЦИОННИ АПАРАТИ – ВИДОВЕ. ТЕРМОФОРМИНГ ТЕХНОЛОГИЯ ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА СНЕМАЕМ РЕТЕНЦИОНЕН АПАРАТ 42
Светлана Ангелова, Максим Симов, Иван Цонев, Анита Пройчева, Дарина Атанасова - УПОТРЕБА НА КОНВЕНЦИОНАЛНИ ОТПЕЧАТЪЧНИ МЕТОДИ ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА НЕПОДВИЖНА ЗЪБОПРОТЕЗНА КОНСТРУКЦИЯ 43
Светлана Ангелова, Максим Симов, Иван Цонев, Анита Пройчева, Дарина Атанасова - УПОТРЕБА НА КОМБИНИРАН ОТПЕЧАТЪЧЕН МЕТОД ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА НЕПОДВИЖНА ЗЪБОПРОТЕЗНА КОНСТРУКЦИЯ 44
Светлана Ангелова, Максим Симов, Иван Цонев, Анита Пройчева, Дарина Атанасова - ВИРТУАЛЕН АРТИКУЛАТОР 45
Минко Милев, Тодорка Костадинова, Ненко Цветков, Силвия Борисова - СТЕПЕН НА ИНФОРМИРАНОСТ НА ДЕНТАЛНИ ЛЕКАРИ И ЗЪБОТЕХНИЦИ ЗА НОВОСТИТЕ В ЗЪБОТЕХНИЧЕСКАТА ПРАКТИКА 46
Фани Драгоева, Стела Йорданова, Вержиния Секулова, Айлин Терзийска, Емилия Георгиева - АНАЛИЗ НА ИНФОРМИРАНОСТТА И НАГЛАСИТЕ ЗА ВАКСИНАТА СРЕЩУ ПАПИЛОМЕН ВИРУС 47
Радина Георгиева, Кристина Андонова, Йорданка Михайлова - МЕТОДИ ЗА ДОКАЗВАНЕ НА БАЩИНСТВО 48
Николай Онцов, Невенка Бонинска, Диана Барболова, Калина Илчева - ПРИЧИНИ ЗА СТУДЕНТСКИ ГРЕШКИ ПО ВРЕМЕ НА ПРАКТИЧЕСКА ПОДГОТОВКА 49
Десислава Николова, Петранка Гагова, Доротея Добрева - РЕНТГЕНОВИЯТ ЛАБОРАНТ В ЕХОГРАФСКАТА ДИАГНОСТИКА 50
Женя Жекова-Мараджиева, Бистра Велчовска, Атанас Узунов, Евгения Иванова, Десислава Петрова, Мариана Йорданова, Георги Вълчев - ВИДОВЕ ОБРАЗНОДИАГНОСТИЧНИ МЕТОДИ, ПРИЛАГАНИ ПРИ ДИАГНОСТИРАНЕ НА БОЛЕСТТА НА КРОН 51
Женя Жекова-Мараджиева, Бистра Велчовска, Атанас Узунов, Евгения Иванова, Елица Енчева-Мицова - ЛЪЧЕЛЕЧЕНИЕ. ЕТАПИ НА ПЛАНИРАНЕ НА ЛЪЧЕТЕРАПЕВТИЧНИЯ ПРОЦЕС. TNM КЛАСИФИКАЦИЯ 52
Бистра Велчовска, Женя Жекова-Мараджиева, Атанас Узунов, Евгения Иванова, Десислава Петрова, Георги Вълчев - БЪБРЕЧНО-КАМЕННА БОЛЕСТ (НЕФРОЛИТИАЗА) – ПАТОГЕНЕЗА, ВИДОВЕ И ОБРАЗНИ МЕТОДИ ЗА ДИАГНОСТИКА В СЪВРЕМЕННАТА МЕДИЦИНА 54
Владислав Евтимов, Мариана Йорданова, Елица Енчева, Христина Ивановска-Пенева, Минко Попов, Илона Николова, Кристина Игнатова, Христи Георгиева, Яна Глухчева - ПЪТЯТ НА ПАЦИЕНТА В КЛИНИКА ПО ЛЪЧЕЛЕЧЕНИЕ, УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна 56
П. Шивачев, Л. Маринов, К. Ганева - РОЛЯ НА ЕХОКАРДИОГРАФИЯТА В ДИАГНОСТИКАТА НА ФЕТАЛНИТЕ И ДЕТСКИ СЪРДЕЧНИ ТУМОРИ 57
Ивелина Маринова, Людмила Джурова, Димана Димитрова - ПРИЛОЖЕНИЕ НА ВОДОРАСЛИТЕ В КОЗМЕТИКАТА 58
Джени Чернева, Милена Димитрова - ЛЕЧЕБНИ СВОЙСТВА НА LEUCOJUM AESTIVUM - ОТКРИТИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ФАРМАКОЛОГИЯ С МЕЖДУНАРОДНО ЗНАЧЕНИЕ 59
П. Шивачев, Л. Маринов, К. Ганева - МЯСТО НА ПРОСТАГЛАНДИН Е1 ПРИ НОВОРОДЕНИТЕ С ДУКТУС-ЗАВИСИМИ КРИТИЧНИ ВРОДЕНИ СЪРДЕЧНИ МАЛФОРМАЦИИ 60
Димана Димитрова, Антония Христова, Момчил Ламбев, Величка Дамянова, Стела Боева - ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ ПРИ СЪРДЕЧНО-СЪДОВИ ЗАБОЛЯВАНИЯ 61
Галина Германова, Борислава Андонова, Весела Димитрова, Веселина Славова, Милица Коева - РОЛЯТА НА ПОМОЩНИК ФАРМАЦЕВТА В АПТЕКАТА 63
Десислава Александрова, Антоанета Цветкова - ЛЕКАРСТВЕНА РЕГУЛАЦИЯ В БЪЛГАРИЯ 64
Ивелина Маринова, Людмила Джурова, Антония Христова - ОТРОВИТЕ КАТО ЛЕКАРСТВО 65
Десислава Петрова, Яница Братунова, Зорница Лазарова, Момчил Ламбев - СЪСТАВ И ПРИЛОЖЕНИЕ НА МАСЛОТО ОТ ЕМУ 67

Димана Димитрова, Антония Христова, Момчил Ламбев - ФАРМАКОЛОГИЧНО ПРИЛОЖЕНИЕ НА PORTULACA OLERACEA....68
Надежда Лападатова, Цветелина Търпоманова - ПРОФИЛАКТИКА И ПРЕВЕНЦИЯ НА ДЕНТАЛНОТО ЗДРАВЕ НА ДЕЦА СЪС ЗАХАРЕН ДИАБЕТ ТИП 1....69
Симона Димова, Марта Илчева - ПРОФИЛАКТИКА НА ПУЕРПЕРАЛЕН МАСТИТ ПРЕДИ И СЛЕД РАЖДАНЕТО....70
Калина Стоянова, Татяна Цветкова - БЛАСТОЦИСТОЗА И ОПАРАЗИТЕНОСТ С BLASTOCYSTIS HOMINIS СРЕД ДЕЦА И ВЪЗРАСТНИ ВЪВ ВАРНЕНСКА ОБЛАСТ....71
Татяна Цветкова, Калина Стоянова - ОЧНАТА ТОКСОКАРОЗА - ЕДНА МАЛКО ПОЗНАТА ЗООНОЗА....73
К. Ганева, П. Шивачев, Л. Маринов, М. Бояджиев, М. Иванова - ТЕРАПЕВТИЧЕН ПОДХОД ПРИ ИДИОПАТИЧНА ХИПЕРТРОФИЧНА КАРДИОМИОПАТИЯ....74
Анна Николова, Кристиян Бойчевски - ХРАНАТА КАТО ФАКТОР В ПРЕДИЗВИКВАНЕТО, ЛЕЧЕНИЕТО И ПРЕВЕНЦИЯТА НА КАРЦИНОМА НА ДЕБЕЛОТО ЧЕРВО....75
Кристиян Бойчевски - ЛАЙМСКА БОЛЕСТ – НАЧИН НА ЗАРАЗА, ДИАГНОСТИКА И ПРЕВЕНЦИЯ....76
Даяна Цанкова, Габриела Цанкова, Татина Тодорова, Нели Ерменлиева, Божидар Добрев - МИКРОФЛОРА НА УСТНАТА КУХИНА ПРИ ПАЦИЕНТИ С ФИКСИРАНИ ОРТОДОНТСКИ АПАРАТИ – ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР....77
Нели Ерменлиева, Татина Тодорова, Габриела Цанкова, Емилия Георгиева, Теодора Янакиева, Мария Велкова, Мария Ростамлоо, Диляна Николова, Даяна Цанкова - БОТУЛИНОВ НЕВРОТОКСИН – БИОХИМИЧНИ АСПЕКТИ И МЕХАНИЗЪМ НА ДЕЙСТВИЕ (ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР)....78
Траян Маринов, Клементина Монева, Александрина Върбанова, Марина Йорданова, Мая Дойчинова - ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЛАВАНДУЛОВОТО ЕТЕРИЧНО МАСЛО В СТОМАТОЛОГИЯТА....79
Марина Йорданова, Клементина Монева, Траян Маринов, Александрина Върбанова, Мая Дойчинова - КУРКУМА – ТЕРАПЕВТИЧНИ ПРИЛОЖЕНИЯ В ДЕНТАЛНАТА МЕДИЦИНА....80
Владислав Евтимов, Берна Ириза, Мариана Йорданова, Георги Тодоров - ЛАБОРАТОРНИ И ОБРАЗНИ МЕТОДИ ПРИ ДИАГНОСТИКА НА ТУБЕРКУЛОЗА....81
Илко Бакърджиев, Аргир Аргиров, Георги Пехливанов - РОЛЯТА НА ДРОЖДИТЕ MALASSEZIA В ЕТИОЛОГИЯТА НА СЕБОРЕЙНИЯ ДЕРМАТИТ НА КАПИЛИЦИУМА....82
Илко Бакърджиев, Светлана Ласкова, Деница Димитрова, Маргарита Станчева, Десислава Гешева - ХРАНЕНЕ И КОЖА....84
Христиана Маджова, Димитричка Близнакова - ОЦЕНКА НА ОРАЛНИЯ СТАТУС ПРИ ПАЦИЕНТИ СЪС ЗАХАРЕН ДИАБЕТ....84
Д. Близнакова, М. Близнакова, Д. Иванов - НЕФРОНОФТИЗА НА ФАНКОНИ – ПРИЧИНА ЗА ХРОНИЧНО БЪБРЕЧНО ЗАБОЛЯВАНЕ В ДЕТСКА ВЪЗРАСТ. КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ....86
Анушка Узунова, Катя Моллова, Илия Попов - ПРОУЧВАНЕ НИВОТО НА ИНФОРМИРАНОСТ НА РОДИТЕЛИТЕ ОТНОСНО ПРОБЛЕМИТЕ, СВЪРЗАНИ С ДЕФОРМАЦИИТЕ НА ГРЪБНАЧНИЯ СТЪЛБ И ПЛОСКОСТЪПИЕТО ПРИ ДЕЦАТА И ТЯХНОТО ЛЕЧЕНИЕ....87
Красимира Йорданова-Нестерова, Сирма Дичева, Анита Атанасова, Биршен Мехмедова, Силвия Филкова - ПРОУЧВАНЕ НА ИНФОРМИРАНОСТТА НА РОДИТЕЛИТЕ ОТНОСНО ПРОФИЛАКТИКА НА ПЛОСКОСТЪПИЕ ПРИ ДЕЦАТА....88
Анита Атанасова, Биршен Мехмедова, Сирма Дичева, Красимира Йорданова- Несторова, Силвия Филкова - ПЕЛОИДОТЕРАПИЯТА В БЪЛГАРИЯ....89
Виолета Иванова, Руска Паскалева, Ваня Павлова - ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПОСТОПЕРАТИВНИ УСЛОЖНЕНИЯ ПРИ ФРАКТУРИ В ОБЛАСТТА НА ЛАКЪТНА СТАВА - ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ....90
Антонио Цанков, Руска Паскалева, Виолета Иванова, Ваня Павлова - КИНЕЗИТЕРАПИЯ И ЕРГОТЕРАПИЯ ПРИ ХЕМОРАГИЧЕН МОЗЪЧЕН ИНСУЛТ – ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ....91
Уляна Бержарова, Силвия Филкова - ВИЗУАЛНИ КРИТЕРИИ ЗА ИЗМЕСТВАНЕ НА ОБЩИЯ ЦЕНТЪР НА ТЕЖЕСТТА НА ПАЦИЕНТИ С ХРОНИЧНА НЕСТАБИЛНОСТ НА ТАЗОБЕДРЕННАТА СТАВА....92
Янислав Събев, Христо Юнаков, Владо Маринов, Николай Недев - МЯСТОТО НА КИНЕЗИТЕРАПИЯТА В КОМПЛЕКСНАТА РЕХАБИЛИТАЦИЯ ПРИ МУСКУЛНО-СКЕЛЕТНИ ДИСФУНКЦИИ (ПРЕДСТАВЯНЕ НА СЛУЧАЙ)....94

Бинназ М. Асанова, Румяна Д. Лазарова - РАБОТА ПО ПРОЕКТ С ЕЛЕМЕНТИ ОТ ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО ИЗКУСТВО КАТО ИНТЕРАКТИВЕН МЕТОД НА ОБУЧЕНИЕ В СПЕЦИАЛНОСТТА „МЕДИЦИНСКА КОЗМЕТИКА“ 95
Бинназ М. Асанова, Румяна Д. Лазарова - СЪВРЕМЕННА АДАПТАЦИЯ НА МАНУАЛНИЯ МЕТОД „ПОСПЕЛОВ-ЖАКЕ“ ПРИ КОЗМЕТИЧНИ ГРИЖИ ЗА МАЗНА КОЖА 96
Нели Ерменлиева, Цветелина Костадинова, Емилия Георгиева, Хилял Мехмед, Вергиния Асенова, Мария Петрова, Габриела Цанкова, Даяна Цанкова, Татина Тодорова - ПРЕПАРАТИ, СЪДЪРЖАЩИ БОТУЛИНОВ НЕВРОТОКСИН, И ПРИЛОЖЕНИЕТО ИМ ЗА ЕСТЕТИЧЕСКИ ЦЕЛИ (ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР) 97
Ваня Павлова, Руска Паскалева, Виолета Иванова - ПРИЛОЖЕНИЕ НА SPA И WELLNESS ПРОЦЕДУРИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА СТРЕСА 98
Илко Бакърджиев, Деница Димитрова, Медеха Мехмедова, Маргарита Станчева, Десислава Гешева, Светлана Ласкова - ЧУВСТВИТЕЛНА КОЖА - СЪВРЕМЕННИ АСПЕКТИ 99
Боряна Димитрова, Маргарита Станчева, Десислава Гешева, Деница Димитрова, Светлана Ласкова - НОВ НИСКОМОЛЕКУЛЯРЕН КОЛАГЕН В БОРБАТА СЪС СТАРЕЕНЕТО НА КОЖАТА 100
Красимира Лалева, Лора Георгиева - ВИДОВЕ ИЗПЪЛНИТЕЛИ НА ПОДКРЕПЯЩИ ГРИЖИ 101
Красимира Лалева, Лора Георгиева - ОБУЧЕНИЕ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ ЗА БОЛНОГЛЕДАЧ ПО СВЕТА 102
Даниела Тасева, Катя Василева, Красимира Петрова - РОЛЯТА НА ЗДРАВНИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ ОТ ДЕТСКО И УЧИЛИЩНО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ В РЕАЛИЗИРАНЕ НА ДЕТСКАТА КОМПОНЕНТА „ЗДРАВИ ДЕЦА В ЗДРАВИ СЕМЕЙСТВА“ НА ПРОГРАМА СИНДИ 103
Теодора Давидова, Даниела Тасева, Катя Лазарова-Николова - ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ НА ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ 104
Кристиян Бойчевски - ПРОФИЛАКТИКА И СОЦИАЛНА ЗНАЧИМОСТ НА СЪРДЕЧНО-СЪДОВИТЕ ЗАБОЛЯВАНИЯ 105
Валентина Александрова, Гергана Велева, Теодора Тодорова - СПЕЦИФИКА НА КОНФЛИКТА НА РАБОТНОТО МЯСТО ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА ДЪРЖАВЕН ЗДРАВЕН КОНТРОЛ 106
Августина Георгиева, Искрен Коцев, Антония Атанасова - ТЮТЮНОПУШЕНЕ И БОЛЕСТ НА КРОН 107
Августина Георгиева, Искрен Коцев, Антония Атанасова - ЗАВИСИМОСТ МЕЖДУ БРОЯ НА ХОСПИТАЛИЗАЦИИТЕ И ТЕЖЕСТТА НА ЗАБОЛЯВАНЕТО ПРИ ПАЦИЕНТИТЕ С БОЛЕСТ НА КРОН 109
Августина Георгиева, Искрен Коцев, Антония Атанасова - ИНВАЛИДНОСТ ПРИ ПАЦИЕНТИ С БОЛЕСТ НА КРОН 110
Боряна Хитрова, Таня Попова, Надка Василева, Димитрина Благоева - МУЗИКОТЕРАПИЯ – АЛТЕРНАТИВНИЯТ НАЧИН ЗА ЛЕЧЕНИЕ ПРИ ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ПОТРЕБНОСТИ 111
Цветанка Марудина, Таня Попова, Анушка Димитрова, Милослава Илиева - УПОТРЕБА И ЗАВИСИМОСТ КЪМ НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА – ПРЕВЕНЦИЯ И ПСИХОСОЦИАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ 112
П. Кантарева, С. Георгиева, К. Богданова, Д. Благоева - ПРОМОТИВНИ И ПРОФИЛАКТИЧНИ ПРОБЛЕМИ НА ДЕЦАТА В ПЕРИОДА НА УЧИЛИЩНАТА ВЪЗРАСТ 113
С. Георгиева, П. Кантарева, А. Терзиева, Н. Василева, П. Бикова - МОДЕЛИ ЗА РАННО СЛЕДОПЕРАТИВНО ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ – МЕДИЦИНСКИ, СОЦИАЛНИ И ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ 115
Дарина Минева - СОЦИАЛНИЯТ МАРКЕТИНГ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРОМОЦИЯ И ПРОФИЛАКТИКА НА ЗДРАВЕТО 117
Дарина Минева - ФУНКЦИОНИРАНЕТО НА ЗДРАВНАТА СИСТЕМА В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ПАЦИЕНТИТЕ 118
Дарина Минева - СИЛАТА НА НЕСТОПАНСКИЯ МАРКЕТИНГ – СЪЩНОСТ И ОБЩЕСТВЕНА ПОЛЗА 119
Магдалена Платиканова, Жанета Рачева - АНАЛИЗ НА ЗДРАВОСЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА РАБОТЕЩИ ВЪВ ВЪГЛЕДОБИВНАТА ПРОМИШЛЕНОСТ 120
Магдалена Платиканова, Жанета Рачева - ХАРАКТЕРИСТИКА НА УСЛОВИЯТА НА ТРУД И СПЕЦИФИЧНИТЕ ФАКТОРИ, СВЪРЗАНИ С РАБОТНИЯ ПРОЦЕС ПРИ ДОБИВ НА ЛИГНИТНИ ВЪГЛИЩА ПО ОТКРИТ СПОСОБ 121
Указания за авторите 123

CONTENTS

D. Vasileva, D. Bliznakova, M. Bliznakova - BEHAVIORAl ALGORITHM IN CHILDREN WITH ACUTE KIDNEY FAILURE 13
Daniel Monov, Snezana Marazova, Teodora Dimitbova, Diana Radkova, Genoveva Ragyovska - QUALITY OF SEA WATER IN THE DOBRICH REGION AND HEALTH CONTROLS 15
Daniel Monov, Snezana Marazova, Teodora Dimitbova, Diana Radkova, Genoveva Ragyovska - DRINKING WATER AT THE BLACK SEA COAST IN THE DOBRICH REGION 17
Rumyana Laleva, Todorka Boeva, Slavena Ilieva - WOMEN'S READINESS TO TAKE CARE OF THEIR BABIES AFTER THEIR MATERNITY WARD DISCHARGE 18
Todorka Boeva, Rumyana Laleva - STUDY OF STUDENTS' OPINION FROM THE MIDWIFE PROGRAM ON PRENATAL EDUCATION FOR PREGNANT WOMEN IN BULGARIA 19
Valia Dimitrova, Slavena Ilieva - EXPECTATIONS REGARDING THE TRAINING BIN THE MIDWIFE PROGRAM 21
Slavena Ilieva, Valia Dimitrova, Silvia Ruseva - PROFESSIONAL DISTRESS AMONG WORKING MIDWIVES 22
D. Hadzhideleva, B. Traicheva, A. Dimitrova, I. Sokolova - HEALTH EFFECT OF HUMAN PAPILLOMAVIRUS INFECTIONS ON WOMEN AND THEIR AWARENESS OF THE CORRESPONDING PREVENTIVE MEASURES 23
Zhana Pavlovska, Yanka Markova - STRESS REASONS IN UNIVERSITY STUDENTS FROM THE VELIKO TARNOVO AFFILIATE OF THE MEDICAL UNIVERSITY OF VARNA 24
Zhana Pavlovska, Yanka Markova - RELATIONSHIP BETWEEN STRESS STABILITY AND ACHIEVED ACADEMIC RESULTS OF STUDENTS FROM THE VELIKO TARNOVO AFFILIATE 25
Diana Dimitrova - EXPERIENCES OF MEN WHO ATTENDED THE BIRTH OF THEIR CHILDREN FOR THE FIRST TIME 26
Diana Dimitrova, Rumyana Litzanova, Zoya Ahmedova, Mila Kostadinova - REASONS FOR CHOOSING CESAREAN SECTION AMONG PREGNANT WOMEN IN BULGARIA 27
Ralitsa Gerasimova, Vanesa Petkova - PATIENT'S HEALTH CULTURE AND COMPETENCE WHEN IN NEED OF MEDICAMENTS 28
Ivelina Manolova, Margarita Borisova, Daniela Angelova, Katya Vasileva - COMPUTER VISION SYNDROME IN THE NURSE'S DAILY ACTIVITIES 30
Dimitrina Blagoeva, Stella Grozeva, Nadka Vasileva, Desislava Todorova - REFRACTORY EPILEPSY - NEW TREATMENT TECHNOLOGIES. CHANCE AND FUTURE FOR THE CHILDREN 31
Anna Vasileva, Fatme Durlyova, Katya Eguruze, Valentina Stoykova - ATTITUDES OF THE POPULATION OF THE CITY OF VARNA TO IMPLEMENT ALTERNATIVE METHODS IN TREATING HEALTH FAILURES 32
Fatme Durlyova, Genoveva Ragyovska, Valentina Stoykova, Anna Vasileva - ANALYSIS OF AWARENESS OF RISK, DISTRIBUTION AND PREVENTION OF SEXUALLY TRANSMITTED DISEASES AMONG STUDENTS FROM 9TH TO 12TH GRADE FROM THE „SEVEN SAINTS" SCHOOL IN TARGOVISHTE 33
Valentina Stoykova, Anna Vasileva, Katya Eguruze, Fatme Durlyova - EXPECTATIONS FOR PROFESSIONAL REALIZATION OF STUDENTS ENROLLED IN THE NURSE PROGRAM 35
Silvana Tzolova, Tanya Popova, Elena Georgieva, Pepa Bikova - HEALTH CARE IN PATIENTS WITH INFLAMMATORY DISEASES OF THE CORNEA – KERATOCONUS 36
Tanya Popova, Tatyana Slavkova, Kameliya Bogdanova, Vanya Encheva - IS THERE A CARDIOVASCULAR RISK FOR OUR CHILDREN? 37
Kamelia Bogdanova, Tatyana Slavkova - NECESSITY OF CONDUCTING OSTEOPOROSIS PROPHYLAXIS IN SCHOOL 38
Michaela Varneva, Lyudmila Lazarova, Ani Atanasova, Jordan Kovachev - SPACE MAINTAINERS - TYPES AND ROLE IN PREVENTION OF ORTHODONTIC TOOTH AND JAW MALFORMATIONS 39
Ani Atanasova, Mihaela Varneva, Minko Milev, Mariya Dimitrova, Gergana Payneva - BRUXISM, BRUXOMANIA – CAUSES AND TREATMENT WITH A SPLINT AND THERMOFORMING TECHNOLOGY 40
A. Atanasova, S. Toncheva, M. Varneva - THE GOOD MICROCLIMATE IN A DENTAL TECHNOLOGY LABORATORY AS A PREREQUISITE FOR SUCCESSFUL PRACTICE 41

Alexander Tupankov, Tsvetelina Taskova, Gabriela Svetoslavova - DENTAL RETENTION APPARATUSES – TYPES. THERMOFORMING TECHNOLOGY FOR THE PRODUCTION OF A REMOVABLE RETENTION APPARATUS 42
Svetlana Angelova, Maksim Simov, Ivan Tsonev, Anita Proytcheva, Darina Atanasova - THE USE OF THE CONVENTIONAL IMPRESSION METHODS FOR THE MANUFACTURE OF A FIXED DENTURE CONSTRUCTION 43
Svetlana Angelova, Maksim Simov, Ivan Tsonev, Anita Proytcheva, Darina Atanasova - THE USE OF A COMBINED IMPRESSION METHOD FOR THE MANUFACTURE OF A FIXED DENTURE CONSTRUCTION 45
Svetlana Angelova, Maksim Simov, Ivan Tsonev, Anita Proytcsheva, Darina Atanasova - VIRTUAL ARTICULATOR....46
Minko Milev, Todorka Kostadinova, Nenko Cvetkov, Silvia Borisova - DEGREE OF AWARENESS OF DENTISTS AND DENTAL TECHNICIANS ABOUT THE NOVELTIES IN THE DENTAL PRACTICE 47
Fani Dragoeva, Stela Yordanova, Verjiniya Sekulova, Aylin Terziiska, Emilia Georgieva - ANALYSIS OF AWARENESS AND ATTITUDES TO THE VACCINE AGAINST PAPILLOMA VIRUS....48
Radina Georgieva, Kristina Andonova, Yordanka Mihaylova - METHODS OF PATERNITY TESTING 48
Nikolay Ontsov, Nevenka Boninska, Diana Barbolova, Kalina Ilcheva - REASONS FOR STUDENTS' MISTAKES DURING PRACTICAL TRANING 49
Desislava Nikolova, Petranka Gagova, Doroteia Dobreva - THE X-RAY TECHNICIAN IN THE ECHOGRAPHIC DIAGNOSIS....50
Zhenya Zhekova-Maradzhieva, Bistra Velchovska, Atanas Uzunov, Evgeniya Ivanova, Desislava Petrova, Mariana Yordanova, Georgi Valchev - TYPES OF MEDICAL IMAGING METHODS APPLIED IN DIAGNOSING CROHN`S DISEASE....52
Zhenya Zhekova-Maradzhieva, Bistra Velchovska, Atanas Uzunov, Evgeniya Ivanova, Elitsa Encheva-Mitsova - RADIOTHERAPY. STAGES OF PLANNING OF THE RADIOTHERAPY PROCESS. TNM CLASSIFICATION....53
Bistra Velchovska, Zhenya Zhekova-Maradzhieva, Atanas Uzunov, Evgeniya Ivanova, Desislava Petrova, Georgi Valchev - KIDNEY STONE DISEASE (NEPHROLITHIASIS) – PATHOGENESIS, TYPES AND IMAGING DIAGNOSTIC METHODS IN CONTEMPORARY MEDICINE 55
Vladislav Evtimov, Mariana Yordanova, Elitsa Encheva, Hristina Ivanovska-Peneva, Minko Popov, Ilona Nikolova, Kristina Ignatova, Hristi Georgieva, Yana Gluhcheva - THE PATIENT TREATMENT PATH IN THE RADIOTHERAPY DEPARTMENT, ST. MARINA UNIVERSITY HOSPITAL - VARNA....56
P. Shivachev, L. Marinov, K. Ganeva - THE ROLE OF ECHOCARDIOGRAPHY IN THE DIAGNOSIS OF FETAL AND PEDIATRIC CARDIAC TUMORS 58
Ivelina Marinova, Lyudmila Dzhurova, Dimana Dimitrova - APPLICATION OF SEAWEEDS IN COSMETICS 59
Dzheni Cherneva, Milena Dimitrova - HEALING PROPERTIES OF LEUCOJUM AESTIVUM – A BULGARIAN PHARMACOLOGICAL DISCOVERY OF INTERNATIONAL SIGNIFICANCE....60
P. Shivachev, L. Marinov, K. Ganeva - THE ROLE OF PROSTAGLANDIN E1 IN NEWBORNS WITH DUCTUS DEPENDENT CRITICAL CONGENITAL HEART DISEASE....61
Dimana Dimitrova, Antonia Hristova, Momchil Lambev, Velichka Damyanova, Stela Boeva - USE OF MEDICINAL PLANTS IN CARDIOVASCULAR DISEASES 62
Galina Germanova, Borislava Andonova, Vesela Dimitrova, Veselina Slavova, Militsa Koeva - THE ROLE OF ASSISTANT PHARMACISTS IN PHARMACIES....63
Desislava Aleksandrova, Antoaneta Cvetkova - DRUG REGULATION IN BULGARIA 65
Ivelina Marinova, Lyudmila Dzhurova, Antonia Hristova - POISONS AS A MEDICINE....66
Desislava Petrova, Yanica Bratunova, Zornica Lazarova, Momchil Lambev - COMPOSITION AND ADMINISTRATION OF EMU OIL 67
Dimana Dimitrova, Antonia Hristova, Momchil Lambev - PHARMACOLOGICAL APPLICATION OF PORTULACA OLERACEA 68
Nadezhda Lapadatova, Tsvetelina Tarpomanova - DENTAL HEALTH PROPHYLAXIS AND PREVENTION IN CHILDREN WITH DIABETES MELLITUS TYPE 1 70
S. Dimova, M. Ilcheva - PUERPERAL MASTITIS - PREVENTION BEFORE AND AFTER CHILDBIRTH....71
Kalina Stoyanova, Tatyana Cvetkova - BLASTOCYSTOSIS AND PREVALENCE OF BLASTOCYSTIS HOMINIS INVASION IN CHILDREN AND ADULTS FROM THE VARNA REGION....72
Tatyana Cvetkova, Kalina Stoyanova - OCULAR TOXOCAROSIS - A LITTLE-KNOWN ZOONOSIS....73

K. Ganeva, P. Shivachev, L. Marinov, M. Bojadziev, M. Ivanova - THERAPEUTIC APPROACH TO IDIOPATHIC HYPERTROPHIC CARDIOMYOPATHY 74
Anna Nikolova, Kristiyan Boychevski - THE FOOD AS A FACTOR IN THE CAUSE, TREATMENT AND PREVENTION OF COLON CANCER 75
Christian Boychevski - LYME DISEASE - WAY OF INFECTION, DIAGNOSIS AND PREVENTION 76
Dayana Tsankova, Gabriela Tsankova, Tatina Todorova, Neli Ermenlieva, Bogidar Dobrev - MICROBIAL FLORA OF THE ORAL CAVITY IN PATIENTS WITH ORTHODONTIC FIXED APPLIANCE – A SYSTEMATIC REVIEW 77
Neli Ermenlieva, Tatina Todorova, Gabriela Tsankova, Emiliya Georgieva, Teodora Yanakieva, Mariya Velkova, Dilyana Nikolova, Dayana Tsankova - BOTULINUM NEUROTOXIN – BIOCHEMICAL ASPECTS AND MECHANISM OF ACTION (REVIEW) 78
Trayan Marinov, Klementina Moneva, Aleksandrina Varbanova, Marina Yordanova, Maya Doichinova - LAVENDER ESSENTIAL OIL IN DENTISTRY 79
Marina Yordanova, Klementina Moneva, Trayan Marinov, Aleksandrina Vurbanova, Maya Doitchinova - CURCUMA – THERAPEUTIC APPLICATIONS IN DENTAL MEDICINE 80
Vladislav Evtimov, Berna Iriza, Mariana Yordanova, Georgi Todorov - LABORATORY AND IMAGING METHODS FOR TUBERCULOSIS' DIAGNOSTICS 82
Ilko Bakardzhiev, Argir Argirov, Georgi Pehlivanov - THE ROLE OF MALASSEZIA YEASTS IN THE ETIOLOGY OF SEBORRHEIC DERMATITIS OF THE CAPILLTIUM 83
Ilko Bakardzhiev, Svetlana Laskova , Denitsa Dimitrova, Margarita Stancheva, Desislava Gesheva - FOOD AND SKIN 84
Christiana Madjova, Dimitrichka Bliznakova - EVALUATION OF ORAL STATUS IN PATIENTS WITH DIABETES MELLITUS 85
D. Bliznakova, M. Bliznakova, D. Ivanov - NEPHRONOPHTHISIS - CAUSE OF CHRONIC KIDNEY DISEASE IN CHILDHOOD. CASE REPORT 86
Anushka Uzunova, Katya Mollova, Iliya Popov - STUDY OF THE LEVEL OF AWARENESS OF PARENTS ON ISSUES RELATED TO DEFORMATION OF THE SPINE AND DEFORMITIES IN CHILDREN AND THEIR TREATMENT 87
Krasimira Yordanova-Nestorova, Sirma Dicheva, Anita Atanasova, Birshen Mehmedova, Silviya Filkova - RESEARCH ON PARENTS' AWARENESS OF PREVENTION OF FLATFOOT IN CHILDREN 88
Anita Atanasova, Birshen Mehmedova, Sirma Dicheva, Krasimira Yordanova-Nestorova, Silviya Filkova - PELOID THERAPY IN BULGARIA 89
Violeta Ivanova, Ruska Paskaleva,Vanya Pavlova - OVERCOMING POSTOPERATIVE COMPLICATIONS IN ELBOW FRACTURES - PRESENTATION OF CLINICAL CASE 90
Antonio Tsankov, Ruska Paskaleva, Violeta Ivanova, Vanya Pavlova - KINESITHERAPY AND OCCUPATIONAL THERAPY IN HEMORRHAGIC STROKE - PRESENTATION OF A CLINICAL CASE 92
Ulyana Berzharova, Silviya Filkova - VISUAL CRITERIA FOR SHIFTING OF THE GENERAL CENTER OF GRAVITY OF PATIENTS WITH CHRONIC INSTABILITY OF THE HIP 93
Yanislav Subev, Hristo Yunakov, Vlado Marinov, Nikolay Nedev - THE PLACE OF KINESITHERAPY IN THE COMPLEX REHABILITATION IN MUSKULOSKELETAL DYSFUNCTIONS. CASE REPORT 94
Binnaz Asanova, Rumiana Lazarova - A PROJECT WITH VISUAL ART ELEMENTS AS AN INTERACTIVE METHOD OF LEARNING IN THE MEDICAL AESTHETIC CARE PROGRAM 95
Binnaz Asanova, Rumiana Lazarova - CONTEMPORARY ADAPTATION OF THE MANUAL METHOD „POSPELOV-JACQUE" IN AESTHETIC CARE FOR OILY SKIN 96
Neli Ermenlieva, Tsvetelina Kostadinova, Emiliya Georgieva, Hilal Mehmed, Verginiya Asenova, Mariya Petrova, Gabriela Tsankova, Dayana Tsankova, Tatina Todorova - BOTULINUM NEUROTOXIN PREPARATIONS AND THEIR APPLICATION FOR COSMETIC PURPOSES (REVIEW) 98
Vanya Pavlova, Ruska Paskaleva, Violeta Ivanova - APPLICATION OF SPA AND WELLNESS PROCEDURES FOR THE PREVENTION OF STRESS 99
Ilko Bakardzhiev, Denitsa Dimitrova, Medeha Mehmedova, Margarita Stancheva, Desislava Gesheva, Svetlana Laskova - SENSITIVE SKIN - CONTEMPORARY ISSUES 100
Boryana Dimitrova, Margarita Stancheva, Desislava Gesheva, Denica Dimitrova, Svetlana Laskova - NEW LOW MOLECULAR COLLAGEN N WRINKLE CARE AND ANTI-AGING PROCESSES 101
Krasimira Laleva, Lora Georgieva - TYPES OF CAREGIVERS 102

Krasimira Laleva, Lora Georgieva - PROFESSIONAL CAREGIVER QUALIFICATION TRAINING WORLDWIDE 103
Daniela Taseva, Katya Vasileva, Krasimira Petrova - THE ROLE OF HEALTH PROFESSIONALS FROM CHILDREN AND SCHOOL HEALTH CARE DEPARTMENTS IN IMPLEMENTATION OF THE CHILD COMPONENT „HEALTHY CHILDREN IN HEALTHY FAMILIES“ OF THE CINDI PROGRAM....104
Teodora Davidova, Daniela Taseva, Katya Lazarova-Nikolova - PHYSICAL EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS 105
Christian Boychevski - PREVENTION AND SOCIAL SIGNIFICANCE OF CARDIOVASCULAR DISEASES 106
Valentina Aleksandrova, Teodora Todorova, Gergana Veleva - SPECIFICS OF THE CONFLICT IN THE WORKPLACE IN THE IMPLEMENTATION OF THE STATE HEALTH CONTROL....107
Avgustina Georgieva, Iskren Kotzev, Antonia Atanassova - SMOKING AND CROHN'S DISEASE....108
Avgustina Georgieva, Iskren Kotzev, Antonia Atanassova - CORRELATION BETWEEN THE NUMBER OF HOSPITALIZATIONS AND SEVERITY OF DISEASE IN PATIENTS WITH CROHN'S DISEASE....109
Avgustina Georgieva, Iskren Kotzev, Antonia Atanassova - DISABILITY IN PATIENTS WITH CROHN'S DISEASE 111
Boryana Hitrova, Tanya Popova, Nadka Vasileva, Dimitrina Blagoeva - MUSIC THERAPY – THE ALTERNATIVE WAY TO TREAT CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS 112
Tzvetanka Marudina, Anushka Dimitrova, Miloslava Ilieva - USE AND ADDICTION TO DRUGS – PREVENTION AND PSYCHOSOCIAL REHABILITATION 113
P. Kantareva, S. Georgieva, K. Bogdanova, D. Blagoeva - PROMOTION AND PREVENTION PROBLEMS OF SCHOOL AGE CHILDREN 114
S. Georgieva, P. Kantareva, A. Terzieva, N. Vassileva, P. Bikova - SYSTEMS FOR EARLY POSTOPERATIVE RECOVERY − MEDICAL, SOCIAL AND ECONOMICAL ASPECTS....116
Darina Mineva - SOCIAL MARKETING – A TOOL FOR PROMOTION AND PREVENTION OF HEALTH 118
Darina Mineva - THE FUNCTIONING OF THE HEALTH CARE SYSTEM IN BULGARIA THROUGH THE EYES OF THE PATIENTS 119
Darina Mineva - THE STRENGTH OF NON-PROFIT MARKETING - NATURE AND PUBLIC BENEFIT....120
Magdalena Platikanova, Zhaneta Racheva - ANALYSIS OF HEALTH STATUS OF WORKERS IN THE COAL INDUSTRY 121
Magdalena Platikanova, Zhaneta Racheva - CHARACTERISTICS OF WORKING CONDITIONS AND FACTORS RELATED TO THE SPECIFIC WORKFLOW OF LIGNITE MINING IN AN OPEN WAY 122

АЛГОРИТЪМ НА ПОВЕДЕНИЕ ПРИ ДЕТЕ С ОСТРА БЪБРЕЧНА НЕДОСТАТЪЧНОСТ

Д. Василева[1], Д. Близнакова[2], М. Близнакова[3]

[1]ДОИЛ, УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна, [2]Директор на Медицински колеж - Варна, [3]Медицински университет – Варна, студент

Острата бъбречна недостатъчност (остра бъбречна увреда, ОБУ) е клинико-лабораторен синдром, настъпващ с остро отпадане на основните бъбречни функции: хомеостазна, екскреторна, регулаторна. Честотата на ОБУ в детска възраст варира от 20 случая на година на 100 000 популация при новородени до 2 случая на година на 100 000 при юноши и е едно от най-драматичните състояния в детската нефрология.

ОБУ протича с олигурия, хиперкалиемия, отоци, тахикардия, високи стойности на артериално налягане. Различава се пренална, ренална и постренална ОБУ, в зависимост от причините, които я предизвикват.

Алгоритъмът на поведение включва: анамнестични данни за гадене, повръщане, диариен и болков синдром, оперативна интервенция, екзогенни въздействия, вродени аномалии, рецидивиращи инфекции на пикочните пътища, нефролитиаза, общо състояние (степен на дехидратация, бледост на кожа и видими лигавици), лабораторна оценка (CRP, урея, креатинин, пикочна киселина, общ белтък, йонограма, коагулационен статус, уринен анализ) и лечение в интензивно отделение. Здравните грижи включват: следене на температура, диуреза (постоянен катетър). Основните жизнени показатели - дишане, сърдечна дейност, се мониторират.

Изработването на добра терапевтична стратегия е част от мениджмънта на това сериозно бъбречно състояние.

Ключови думи: остра бъбречна недостатъчност, детска възраст, алгоритъм, здравни грижи

BEHAVIORAL ALGORITHM IN CHILDREN WITH ACUTE KIDNEY FAILURE

D. Vasileva[1], D. Bliznakova[2], M. Bliznakova[3]

[1]Children ICU, St. Marina University Hospital -Varna
[2]Director of Medical College of Varna
[3]Medical University of Varna, Student

Acute kidney failure (AKF, also called acute kidney injury - AKI) is a clinical laboratory syndrome occurring with acute failure of basic kidney functions: homeostasis, excretion, regulation. The frequency of AKF in childhood ranges from 20 cases per year per 100 000 population in neonates to 2 cases per year per 100 000 in adolescents. AKF is one of the most dramatic conditions in pediatric nephrology.

AKF proceeds with oliguria, hyperkalemia, oedema, tachycardia, and arterial hypertension. The causes of AKF are commonly categorized into prerenal, intrinsic, and postrenal.

The behavioral algorithm includes: a history of nausea, vomiting, diarrhea and pain syndrome, surgery, exogenous effects, congenital disorders, recurrent urinary tract infections, nephrolithiasis, general status (degree of dehydration, pallor of the skin and visible mucous membranes), laboratory evaluation (CRP, urea, creatinine, uric acid, total protein, detailed ionogram, coagulation status, urine analysis) and intensive care treatment. Healthcare includes: monitoring of temperature, diuresis (indwelling catheter). Basic vital signs - body temperature, blood pressure, heart rate and respiratory rate also must be monitored.

Development of good therapeutic strategy is part of the management of this serious kidney condition.

Keywords: acute kidney failure, childhood, algorithm, healthcare

КАЧЕСТВОТО НА МОРСКИТЕ ВОДИ В ДОБРИЧКА ОБЛАСТ И ЗДРАВНИЯ КОНТРОЛ

Даниел Монов[1], Снежана Маразова[2], Теодора Димитрова[3], Диана Радкова[4], Геновева Рагьовска[5]

[1]Медицински колеж – Варна, УНС „Инспектор по обществено здраве“
[2]Регионална здравна инспекция - Добрич
[3]МУ-Варна, ФОЗ, Катедра „Хигиена, бедствени ситуации и епидемиология“
[4]МУ-Варна, Катедра „Инфекциозни болести, паразитология и дерматовенерология“
[5]МУ-Варна, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи“

Увод: От 2008 г. влезе в сила Закон за защита на обществения интерес за устройство на Черноморското крайбрежие. С предвидени ограничения за пръв път се въвежда самостоятелен правен статут на законова уредба за чувствителната зона на крайбрежната ивица. Крайбрежната плажна граница между морето и брега е ивица -изключителна държавна собственост. Ето защо морските води и териториалното море, както и морските плажове и сухоземна част са обект на здравен контрол от РЗИ (Регионалните здравни инспекции).

Цел и задачи: Проучване на качествата на морските води по Черноморското крайбрежие на Добричка област - Балчик, Албена, Кранево, Каварна, Русалка, Шабла, Дуранкулак, за намаляване на риска за здравето на населението.

Материали и методи: Мониторингът на водите за къпане е извършен по реда на показателите, включени в Наредба №5 за управление качеството на водите за къпане (ДВ, бр. 53/2008 г.): БДС ENISO7899-1 за „чревни ентерококи” и БДС ENISO 9308-3 за „ешерихия коли”. Спазени са изискванията за минимална честота на пробонабирането, като пробите са взети от определените с географски координати, пунктове. За точното им определяне е използвана GPS.

Резултати: Характеристиките на пунктовете за пробонабиране от №1 до №20 за периода 2008-2013 г. анализираме по: географско разположение, терен, зона за къпане, достъп до зоната, характеристика на дъното, средна дълбочина, посещаемост, замърсяване на зоната, практикуване на водни спортове, температура на морската вода, валежи, точкови източници на замърсяване, защитени територии и др. Съществуват три черноморски общини: Шабла, Каварна, Балчик. Взети и анализирани са 880 броя морски проби за 6 години (периода 2008-2013 г.) от 20 зони за къпане с по един пункт за пробонабиране на морски води. Откриват се нестандартни проби морски води от средно 17.04%, при най-висок относителен дял 32.14% за 2011 г. и 31.69% през 2009 г., след което спада рязко до 0.70% за 2012 г. и 4.92% за 2013 г.

Изводи: Отклоненията от здравните норми по показател „Ешерихия коли” са установени в почти всички пунктове в периода 2008 до 2011 г., а в последните две години (2012-2013) има единични отклонения в 6 пункта: Дуранкулак - Север 2 през 2013 г., Божурец - Топола през 2013 г., Тузлата през 2013 г., Балчик - Двореца 2012 г. и 2013 г., Балчик - Нов плаж през 2013 г., и Робинзон през 2013 г.

Ключови думи: морски води, Черноморско крайбрежие, качество, нестандартни

QUALITY OF SEA WATER IN THE DOBRICH REGION AND HEALTH CONTROLS

Daniel Monov[1], Snezana Marazova[2], Teodora Dimitbova[3], Diana Radkova[4], Genoveva Ragyovska[5]

[1]Medical University of Varna, Medical College of Varna, Educational Scientific Sector Health Inspector

[2]Directorate of Health Control, Regional Health Inspectorate, Dobrich Region

[3]Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Hygiene, Epidemiology and Disaster Medicine

[4]Medical University of Varna, Faculty of Medicine, Department of Infectious Diseases, Dermatology and Parasitology

[5]Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

Introduction: In 2008, the Law on Protection of Public Interest on the Black Sea Coast came into force. For the first time, a separate legal status with set restrictions is introduced for the sensitive area of the coastal strip. The beach boundary between the sea and the coast is a strip – exclusively a state property. Therefore, marine waters and the territorial part of the sea, as well as beaches and land parts are a subject to health control of RHI /Regional Health Inspections/

Aim and Goals: Study of the quality of the sea water along the Black Sea coast in the Dobrich Region - Balchik, Albena, Kranevo, Kavarna, Rusalka, Shabla, Durankulak, to reduce the risk to public health.

Materials and Methods: Monitoring of bathing waters is made under the indicators included in Ordinance No. 5 for quality management of bathing water (SG, issue 53/2008): BS EN ISO7899-1 for „intestinal enterococci" and BS EN ISO 9308-3 for „E.coli". The requirements for minimum frequency sampling are observed, samples are taken from the designated with geographical coordinates points. GPS is used for their exact determination.

Results: The characteristics of sampling points from No. 1 to No. 20 2008-2013 are analyzed by: geographical location, terrain, bathing area, access to the area, characteristics of the bottom, average depth, attendance, pollution, water sports practice, sea water temperature, rainfall, point sources of pollution. Three Black sea municipalities are investigated: Shabla, Kavarna, and Balchik. 880 sea samples for a 6-year /2008-2013/ period from 20 bathing areas each with one point for sampling of sea water are taken and analyzed. Non-standard samples of sea waters are found from an average 17.04%, at a highest relative percentage of 32.14% for 2011 and 31.69% for 2009. After that it has declined rapidly to 0.70% for 2012 and 4.92% for 2013.

Conclusions: Deviations from health norms by indicator „Escherichia coli" are found in almost all points in the period 2008 to 2011, and in the last two years /2012-2013/ separate deviations are found in 6 points: Durankulak - North 2 over the year 2013, Bozhurets-Topola in 2013, Albena in 2013, Balchik Palace in 2012 and 2013, Balchik -New beach in 2013 and Robinson in 2013.

Keywords: sea, Black Sea coast, quality, non-standard

ПИТЕЙНИТЕ ВОДИ В ЧЕРНОМОРСКИТЕ ОБЩИНИ НА ДОБРИЧКА ОБЛАСТ

Даниел Монов[1], Снежана Маразова[2], Теодора Димитрова[3], Диана Радкова[4], Геновева Рагьовска[5]

[1]Медицински колеж – Варна, УНС „Инспектор по обществено здраве“
[2]Регионална здравна инспекция - Добрич
[3]МУ-Варна, ФОЗ, Катедра „Хигиена, бедствени ситуации и епидемиология“
[4]МУ-Варна, Катедра „Инфекциозни болести, паразитология и дерматовенерология“
[5]МУ-Варна, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи“

Увод: Най-често срещаните и широко разпространени здравни рискове, свързани с питейната вода, са в зависимост от геоложките условия, от естествените и антропогенните химически вещества над определени нива, както и от болестотворни бактерии, вируси и паразити, попаднали в нея.

Цел и задачи: Да проучим качествата на водата за пиене в черноморските общини на Добричка област: Балчик, Каварна, Шабла, за 6-годишен мониторингов период 2008-2013 г.

Материали и методи: Пробонабиране и изследване по химични и микробиологични показатели на питейни води при крана на консуматора съгласно Наредба №9 за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели (обн. в ДВ, бр. 30/2001 г.). Данни от мониторинговите съвместни програми, на зоните за водоснабдяване на общините по Черноморското крайбрежие: Шабла, Каварна, Балчик.

Резултати: Нестандартните проби по общини са в широк диапазон - от 6% за 2008г. за Балчик до 70% за Каварна през 2011 г. Нестандартните проби в община Каварна са с трайни отклонения по показател нитрати в 6 населени места, в община Шабла - в 2 населени места, което оказва влияние на общия показател за неотговарящи на стандарта по микробиологични и химични показатели. Водопроводната мрежа в общините по Черноморското крайбрежие Шабла, Каварна и Балчик е на повече от 40 години, със 110 км дължина на крайбрежието.

Изводи: Отклоненията от нормите в община Балчик са от 6% за 2009 г. до 13% през 2012 г. и 2013 г., община Шабла отклоненията са в порядъка на 31% за 2009 г. до 12% за 2013 г., в община Каварна от 25.4% за 2009 г. до 70% през 2011 г. и 38% и 22% за 2012 г. и 2013 г.

Ключови думи: питейни води, мониторинг, нитрати, Черноморско крайбрежие

DRINKING WATER AT THE BLACK SEA COAST IN THE DOBRICH REGION

Daniel Monov[1], Snezana Marazova[2], Teodora Dimitbova[3], Diana Radkova[4], Genoveva Ragyovska[5]

[1]Medical University of Varna, Medical College – Varna, Educational Scientific Sector Health Inspector
[2]Directorate of Health Control, Regional Health Inspectorate, Dobrich Region
[3]Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Hygiene, Epidemiology and Disaster Medicine
[4]Medical University of Varna, Faculty of Medicine, Department of Infectious Diseases, Dermatology and Parasitology
[5]Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

Introduction: The most common and widespread health risks associated with drinking water are dependent upon geological conditions, natural and anthropogenic chemicals above certain levels, as well as upon pathogenic bacteria, viruses and parasites caught in it.

Aim and Tasks: To investigate the quality of drinking water in the coast municipalities in the Dobrich region: Balchik, Kavarna and Shabla for a 6-year monitoring period (2008-2013).

Materials and Methods: Data from monitoring joint programs in areas which supply water for the Black Sea coast municipalities: Shabla, Kavarna, Balchik with total beam sampling and testing for chemical and microbiological parameters of drinking water at the tap of the consumer, according to Ordinance No.9 regarding the quality of drinking water and such for household purposes (Prom. SG 30/2001).

Results: Non-standard samples by municipalities are in a wide range from 6% in 2008 for Balchik to 70% for Kavarna in 2011. Non-standard samples in the Kavarna municipality are with permanent deviations by indicator nitrates in 6 settlements, in the municipality of Shabla - in two settlements, which affects the overall indicator of substandard values for microbiological and chemical parameters. The water supply network in the municipalities along the Black Sea coast - Shabla, Kavarna and Balchik is more than 40 years old, with a coastal length of 110 km.

Conclusions: Deviations from the norm in the Balchik municipality are from 6% in 2009 to 13% in 2012 and 2013, in the Shabla municipality the deviations are in the range from 31% in 2009 to 12% in 2013; and in the Kavarna municipality - from 25.4% in 2009 to 70% in 2011 and 38% and 22% for 2012 and 2013.

Keywords: drinking water, monitoring, nitrates, Black Sea coast

ГОТОВНОСТТА НА ЖЕНИТЕ ДА ОТГЛЕЖДАТ БЕБЕТАТА СИ СЛЕД ИЗПИСВАНЕТО ИМ ОТ РОДИЛНО ОТДЕЛЕНИЕ

Румяна Лалева, Тодорка Боева, Славена Илиева

Медицински университет – Варна, Катедра „Здравни грижи"

Резюме: Готовността за отглеждане на новородено у дома след изписването от Родилното отделение започва твърде преди настъпването на дългоочаквания момент. Полагането на грижи за новороденото бебе включва много нови преживявания. Необходимо е формиране на умения и знания в Родилното отделение, които правят ежедневието по-спокойно и по-малко стресиращо. Храненето, къпането и сменянето на памперси не са втора природа на никого.

Целта на настоящото изследване е да разкрием степента на готовност на младите майки да разполагат с умения, необходими да задоволяват нуждите на детето си.

Материали и методи: Приложени методи: документален, статистически и социологически.

Резултати и обсъждане: От получените данни на базата на качествен и количествен анализ се установи, че готовността на жените след изписване от Родилния дом да отглеждат децата си е сравнително голяма.

Изводи: Готовността на младата майка да обслужва бебето си и да успява да разграничава нормалните реакции от отклоненията е доказателство за добре свършена работа на персонала в Родилния дом.

Ключови думи: новородено, грижи, готовност, подкрепа

WOMEN'S READINESS TO TAKE CARE OF THEIR BABIES AFTER THEIR MATERNITY WARD DISCHARGE

Rumyana Laleva, Todorka Boeva, Slavena Ilieva

Department of Health Care, Faculty of Public Health, Medical University of Varna

Summary: Readiness for taking care of a newborn baby at home after a discharge from a maternity ward starts long before the long-awaited moment to happen. Looking after a newborn baby includes a variety of new experiences. It is necessary for new abilities and knowledge to be formed at the maternity ward, which could lead to easier and less stressful daily routine. Feeding, bathing and changing nappies are not a second nature to anyone.

The aim of the present investigation is to determine the degree of readiness of young mothers to develop abilities, necessary to satisfy their child's needs.

Materials and Methods: The applied methods were documental, statistical and sociological.

Results and Discussion: Data obtained from quality and quantity analyses determined that women's readiness after maternity ward discharge to take care of their children is considerably great.

Conclusions: Young mothers' readiness to care for the baby and to succeed in differentiating its normal reactions from the deviations is a proof for a work well done of the maternity ward personnel.

Keywords: newborn, cares, readiness, support

ПРОУЧВАНЕ МНЕНИЕТО НА СТУДЕНТИ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „АКУШЕРКА" ОТНОСНО ПРЕНАТАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ НА БРЕМЕННИТЕ ЖЕНИ У НАС

Тодорка Боева, Румяна Лалева

Медицински университет – Варна, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи"

Раждането е голямо физическо, емоционално и социално събитие в живота на жената. Използваните програми за родители са дидактически структурирани похвати за пренатално обучение на бременни жени. Те са съобразени с медицинските, психоемоционалните и социално-икономически аспекти на бременността и раждането. Най-разпространената и популярна е методиката, разработена от френския акушер-гинеколог Фердинанд Ламаз. Методиката му включва релаксация, медитация и контролирано дишане.

Американският акушер-гинеколог Робърт Брадли създава своята методика за подготовка за раждането. Той предлага да се използват психотерапевтични методи за отпускане по време на контракциите. Мари Морган създава метода хипнораждане. Той предлага усвояване на самохипноза, навлизане в състояние на лек транс, за да може да се намали активността на съзнанието.

Целта на настоящото изследване е да се оцени нагласата на студентите от специалност „Акушерка" към пренаталното обучение на бременните жени у нас. В проучването са включени 120 студенти от III и IV курс на Медицинските университети във Варна, Плевен и Русе. Използван е авторски въпросник с открити и закрити въпроси. На базата на качествен и количествен анализ на получените данни се установи, че повече от половината от анкетираните студенти смятат подготовката на бременните жени за раждането в Женска консултация по време на бременността за частична (62%).

Над 70% от студентите намират разлика в поведението на раждащата в зависимост от нейната пренатална подготовка. Категорични са и трите групи респонденти в мнението си, че на бременните им е необходима допълнителна подготовка преди постъпването в Родилна зала (91%). Около 65% процента приемат, че това трябва да се случва два пъти в месеца. Разнопосочни са мненията относно започването на пренаталната подготовка. Петдесет и пет процента от студентите акушерки се чувстват добре подготвени и биха приели предизвикателството да се включат като консултанти по време на бременността.

Изводи: Според студентите съществува разлика в поведението на бременните, посещавали курсове за бременни. Ранните и редовни пренатални грижи за бременните са необходими преди постъпването им в Родилна зала и това ще увеличи шансовете за нормално протичане на раждането. Допълнително обучение под формата на тематични единици в сектор АГ участък е уместно допълнение към базовото акушерско образование.

Ключови думи: студенти, пренатална подготовка, раждане

STUDY OF STUDENTS' OPINION FROM THE MIDWIFE PROGRAM ON PRENATAL EDUCATION FOR PREGNANT WOMEN IN BULGARIA

Todorka Boeva, Rumyana Laleva

Department of Health Care, Faculty of Public Health, Medical University of Varna

Birth is a great physical, emotional and social event in the life of woman. The programs used for parents are based on didactic techniques for prenatal education of pregnant women. They are consistent with the medical, psycho-emotional and socio-economic aspects of pregnancy and childbirth. The most common and popular

method was developed by the French obstetrician Ferdinand Lamaze. His method involves relaxation, meditation and controlled breathing.

The American obstetrician Robert Bradley created his methodology for preparing for birth. He suggested using psychotherapeutic methods for relaxation during contractions. Marie Morgan created a method of birth under hypnosis. It is based on self-hypnosis, entering into a state of light trance, to reduce the activity of consciousness.

The purpose of this study is to assess the attitude of the students from the Midwife program to prenatal education for pregnant women in our country. The study includes 120 students from the 3rd and 4th year from the medical universities in Varna, Pleven, and Rousse. A questionnaire with open-ended and closed-ended questions was created and used for the purposes of the survey. Based on qualitative and quantitative analysis of the data obtained, it was established that more than half of the respondents believe the preparation of pregnant women for childbirth in women's consultation to be incomplete (62%).

Over 70% of the students found a difference in the behavior of the woman in labor depending on her prenatal preparation. The three groups of respondents are clear in their opinion that pregnant women need additional training before entering into delivery room (92%). About 63% agree that this should happen twice a month. There are differences in the opinions of the initiation of prenatal preparation. Fifty-five *percent of student midwives feel well prepared and would accept the challenge to participate as consultants for pregnant women.*

Conclusions: According to the students there is a difference in the behavior of pregnant women attending pregnancy classes. Early and regular prenatal care for pregnant women are required before entering the delivery room. This will increase the chances of a normal course of labor. Additional training as thematic units in the sector Obstetrics and Gynecology is an appropriate supplement to the basic education of midwives.

Keywords: students, prenatal preparation, childbirth

ОЧАКВАНИЯ ОТНОСНО ОБУЧЕНИЕТО В СПЕЦИАЛНОСТ „АКУШЕРКА“

Валя Димитрова, Славена Илиева

Медицински университет – Варна, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи”

Цел: Да се проучат очакванията на студентите относно обучението по специалност „Акушерка” в МУ-Варна.

Материал и методи: Проучено е мнението на студенти от МУ-Варна, специалност „Акушерка” – I курс (27), изследването е изчерпателно и е проведено през м. юни 2016 г. Използвани методи: документален, статистически – анкетен, графичен анализ.

Резултати и обсъждане: Резултатите сочат добро ниво на мотивация и нагласи за обучение в специалност „Акушерка“, която студентите считат за престижна и са избрали по силата на лични предпочитания. Анкетираните изразяват твърди намерения да упражняват професията след завършването си. Те са наясно с възможностите за реализация в чужбина и заявяват намерение да се възползват от тях. Необходими са спешни мерки, които да направят практикуването на професията у нас привлекателно. Студентите имат високи очаквания относно медицинското образование у нас.

Изводи: Налице са данни за висока степен на съвпадение между очакванията на студентите и постигнатите резултати при обучението по специалност „Акушерка“ на МУ-Варна.

Ключови думи: акушерка, очаквания, обучение, студенти

EXPECTATIONS REGARDING THE TRAINING BIN THE MIDWIFE PROGRAM

Valia Dimitrova, Slavena Ilieva

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of the Health Care

Aim: To research students' expectations regarding their training in the Midwife professional educational program.

Materials and Methods: The opinion of first-year students in the Midwife program (27) from the Medical University of Varna was studied. A very detailed survey was conducted in month June, 2016. The methods used within the research were documentary, statistical, a questionnaire, and graphical analysis.

Results and Discussion: The results show a good level of motivation and attitude to the training in the Midwife program which students consider prestigious and selected it by personal preference. The respondents expressed firm intention to practice the profession after graduation. They are fully aware of their opportunity of growing their potential abroad and show clear intention of taking advantage of the chance. Urgent measures need to be taken in order to make the practice of the profession in our country more attractive. Students have high expectations of the medical education in the country.

Conclusion: There are evidences of strong overlap of students' expectations and results in their training in the Midwife program at the Medical University of Varna.

Keywords: midwife, expectations, training, students

ПРОФЕСИОНАЛЕН ДИСТРЕС СРЕД РАБОТЕЩИТЕ АКУШЕРКИ

Славена Илиева, Валя Димитрова, Силвия Русева

Медицински университет – Варна, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи"

Вредните фактори на трудовата среда се определят като физически и психосоциални. Те влияят на здравето чрез пряко и психически стресиращо въздействие. Психосоциалните стресори възникват като резултат от несъответствие между работната среда, работния процес, цялостната организация на труд в лечебното заведение и микроклимата.

Цел: Да се установи нивото на професионален стрес и факторите, които го предизвикват сред работещи акушерки.

Материал и методи: Проучено е мнението на работещи акушерки от МБАЛ „Св. Анна" и СБАГАЛ „Проф. д-р Д. Стаматов" - Варна (32), изследването е проведено през м. юни 2016 г. Използвани методи: документален, статистически – анкетен, графичен анализ.

Резултати и обсъждане: Професионалният дистрес сред акушерките е породен от разнообразни фактори на работната среда, които взаимодействат помежду си и са предимно от психосоциален характер. Респондентите посочват психическото натоварване като по-честа причина за възникване на стрес на работното място, в сравнение с физическото натоварване. Анкетираните съобщават за липса на добра комуникация в колектива, което вероятно се поражда от множество фактори на работната среда, липсата на персонал, лошата организация на труда, недостиг на консумативи.

Изводи: Налице са данни за силно отражение на стреса върху комуникацията на акушерките с колеги и пациенти. Високата степен на работно натоварване и неадекватни условия на труд, стара работна техника и несъответствие между вложения труд и възнаграждението са предпоставка за физическо и психическо изтощение.

Ключови думи: професионален стрес, акушерка, работна среда

PROFESSIONAL DISTRESS AMONG WORKING MIDWIVES

Slavena Ilieva, Valia Dimitrova, Silvia Ruseva

Medical University of Varna, Department of the Health Care

The harmful factors in the work environment are mainly categorized as physical and psychosocial. They have both direct and indirect/psychological influence on human health. Psychosocial stressors arise as a result of a mismatch between the working environment, working process, the overall organization of work in the hospital and microclimate in the very same environment.

Aim: To estimate the level of professional stressors and the reason which triggers an increase in the stress levels among working midwives.

Materials and Methods: The survey was conducted among midwives in MHAT St. Anna and SOGHAT Prof. Dr. D. Stamatov – Varna (32). The survey took place in June, 2016.

The used theoretical methods were documentary, statistical, surveys, and graphical analysis.

Results and Discussion: Professional distress among midwives is caused by various factors in the work environment, which interact in between and are mainly psychosocial by nature.

The respondents indicate the psychological workload at their workplace as a more common stress cause rather than the physical workload. Respondents also report a lack of good communication in the team, which is most likely caused by various factors in the workplace, the lack of sufficient staff, the bad labor organization, and the shortage of supplies.

Conclusion: There is evidence of stress strongly impacting the communication between the midwives and their colleagues and patients. The high degree of workload and inadequate working conditions, old working equipment and a mismatch between labor input and salaries are a prerequisite for physical and mental exhaustion.

Keywords: professional stress, midwife, working environment

ВЛИЯНИЕ НА ПАПИЛОМНИТЕ ВИРУСНИ ИНФЕКЦИИ ВЪРХУ ЖЕНСКОТО ЗДРАВЕ И ПОЗНАНИЯ НА ЖЕНИТЕ ЗА ПРОФИЛАКТИЧНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ, СВЪРЗАНИ С ТЯХ

Д. Хаджиделева, Б. Трайчева, А. Димитрова, И. Соколова

Медицински университет – София, Катедра „Здравни грижи“, Факултет по обществено здраве

В последните 25 години етиопатогенезата на предрака и рака на маточната шийка се свързва основно с папиломната вирусна инфекция. Това постави началото на многобройни изследвания, които обосноваха мястото на HPV в етиологията на аногениталните неоплазми. Понастоящем ролята на HPV инфекцията се определя от факта, че от регистрираните в СЗО ежегодно нови 460 000 пациентки с рак на маточната шийка, връзката с папиломния вирус се открива в повече от 200 000 случая. Някои автори установяват данни за HPV инфекция в 99% от случаите с цервикален карцином.

Информираността на жените за рисковите фактори, довеждащи до злокачествени заболявания на маточната шийка, е основен и важен момент в съвременното здравеопазване, което ги превръща в активни участници в процеса на съхраняване на здравето си и партньори при провеждане на диагностичния и лечебен процес.

Настоящото изследване има за цел да проучи познанията на жените за влиянието на човешкия папиломен вирус върху здравословното им състояние и тяхната информираност за профилактичните мероприятия, свързани с него. Анкетирани са 80 пациентки, посетили специализираните кабинети на ДКБ на II САГБАЛ „Шейново” – София, за периода от м. септември до м. ноември 2015 г.

Резултатът от изследването показва, че жените отчасти са запознати с влиянието на HPV вируса и имат потребност от по-голяма информираност по отношение превенцията на цервикалния карцином и профилактичните мероприятия, свързани с нея.

Ключови думи: HPV инфекция, женско здраве, рак на маточната шийка, профилактични мероприятия

HEALTH EFFECT OF HUMAN PAPILLOMAVIRUS INFECTIONS ON WOMEN AND THEIR AWARENESS OF THE CORRESPONDING PREVENTIVE MEASURES

D. Hadzhideleva, B. Traicheva, A. Dimitrova, I. Sokolova

Department of Health Care, Faculty of Public Health, Medical University – Sofia

Over the last 25 years the etiopathogenesis of precancer and cervical cancer has been mainly associated with the human papillomavirus infection. This set the beginning of a series of research studies that placed the HPV-infection in the etiology of anogenital neoplasia. Nowadays, the role of the HPV-infection is determined by the fact that a connection with HPV is established in more than 200 000 cases from the 460 000 patients with cervical cancer that the World Health Organization registers each year. Some authors find evidence of HPV-infection in 99% of the cases of cervical carcinoma.

Women`s awareness of the risk factors for cervical malignancies is an essential point in contemporary healthcare. It is a way for them to be both active participants in the process of keeping themselves healthy and partners in the diagnostic and treatment processes.

The aim of this study is to examine women`s knowledge about the effects of the human papillomavirus on their health and their awareness of the corresponding preventive measures. The survey was conducted among 80 women, who visited the specialized consulting rooms in Diagnostic Consultation Center of Second Specialized Obstetrics and Gynaecology Hospital for Active Treatment "Sheinovo" - Sofia, from September to November, 2015.

The results have shown that women are partially informed about the effects of HPV and need higher awareness with regard to prevention of cervical cancer and the corresponding preventive measures.

Keywords: HPV-infection, female health, cervical cancer, preventive measures

ПРИЧИНИ ЗА СТРЕС ПРИ СТУДЕНТИТЕ ОТ ФИЛИАЛ ВЕЛИКО ТЪРНОВО НА МУ „ПРОФ. Д-Р П. СТОЯНОВ" - ВАРНА

Жана Павловска, Янка Маркова

Медицински университет – Варна, Катедра „Здравни грижи", Филиал Велико Търново

Въведение: Основната функция на учебната дейност в университета се състои в качествена подготовка на висококвалифицирани и конкурентоспособни специалисти. Обучението на студентите се измерва с успеха, който са постигнали, но от голямо значение е и това как това обучение се отразява върху цялостното им развитие и формирането им като личности, върху физическото и психическото им здраве. Умственият труд е основна дейност в обучението. Съпроводен с продължително нервно-психическо напрежение може да предизвика умствено претоварване, напрежение и стрес, изразяващи се в най-различни негативни проявления.

Цел на проучването: да се идентифицират причините за стрес, техните проявления и прийоми за преодоляването им при студентите първокурсници от специалностите „Акушерка " и „Медицинска

сестра" във Филиал Велико Търново с цел запазване на тяхното физическо и психическо здраве и формиране на положително отношение към учебния процес.

Материал и методи: Проучено е мнението на 19 студенти от специалността „Акушерка" и 20 студенти от специалността „Медицинска сестра" от Филиал Велико Търново на възраст от 19 до 53 години. Използвани са документален метод, социологически метод и графичен анализ.

Резултати: Стресът при студентите първокурсници се променя във времето. През първия семестър преобладава „тревожност и безпокойство през цялото време" - 47%, през втория семестър водещ при акушерките е „стрес с непостоянен характер" - 36%, а при медицинските сестри „силната тревожност" - 38%. Най-високо е нивото на стрес преди изпит. Причините за стрес също се променят. През първия семестър водещите се обединяват около изпитите, през втория семестър водещи са причините, свързани с учебния процес като цяло. По време на семестъра преобладават емоционалните проявления на стреса – страх и тревожност, загуба на увереност; и поведенческите проявления – дефицит на време, смущения в съня, ниска работоспособност. По време на изпитната сесия преобладават физиологичните проявления на стреса от страна на различни органи и системи. Прийомите, които студентите използват за преодоляване на стреса, с времето се променят към по-природосъобразни и свързани с хигиена на умствения труд.

Ключови думи: обучение, дистрес, психично здраве

STRESS REASONS IN UNIVERSITY STUDENTS FROM THE VELIKO TARNOVO AFFILIATE OF THE MEDICAL UNIVERSITY OF VARNA

Zhana Pavlovska, Yanka Markova

Medical University of Varna, Department of Health Care, Affiliate Veliko Tarnovo

Introduction: The quality preparation of highly qualified and competitive specialists is the basic academic process function in the university. Students' education is measured by the achieved academic grade. How this education reflects on overall student evolution and how it builds up students as personalities and their physical and mental health is with high importance. Intellectual work is basic action into education. Assisted by extended neuropsychological pressure it could provoke mental burn out, tension and stress which could be expressed in different negative activities.

Aim: To identify stress reasons, their expression and ways to overcome them in first-year university students in the Midwife and Nurse programs studied in the Veliko Tarnovo affiliate with the main purpose of their physical and mental health prevention as well as forming a positive attitude toward the academic process.

Materials and Methods: 19 students from the Midwife program and 20 from the Nurse one, all aged between 19 and 53 and studying in the Veliko Tarnovo affiliate had their opinion researched.

Documentary and sociological (inquiry) methods and graphical analysis have been used for the purposes of the current research.

Results: Stress in first-year students changes with time. Constant anxiety and worry is typical for the first academic term – 47% while the leading ones during the second term are: stress with changing characteristics in students enrolled in the Midwife program – 36 %, and a high level of anxiety for the ones in the Nurse program – 38%. The highest stress level is measured prior to an exam. The stress reasons are also changing. During the first term the basic reasons are primarily connected with the exams while during the second one – the academic process is the main reason. Basic emotional stress expressions during both terms are: fear and anxiety, and confidence loss while behavioral ones are: time deficiency, sleep disturbance, low work efficiency. During the exam period various physiological stress expressions are predominant, mainly from different organs and systems. The ways which the students used to overcome stress change with time and become more natural and connected to hygiene of the mental exertion.

Keywords: education, distress, mental health

ЗАВИСИМОСТ МЕЖДУ СТРЕСОУСТОЙЧИВОСТТА И ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ ОТ УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС ПРИ СТУДЕНТИТЕ ОТ ФИЛИАЛ ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Жана Павловска, Янка Маркова

Медицински университет – Варна, Катедра „Здравни грижи”, Филиал Велико Търново

Въведение: Обикновено стресът се възприема като негативно състояние, причиняващо вреда на организма и психиката, но в отговор на преживения стрес човек може да промени своето поведение, да натрупа опит, да увеличи уменията си за справяне и повиши своята стресоустойчивост. Стресоустойчивостта е личностно свойство, характеризиращо се с повишена устойчивост към стресори от различно естество и способност за по-лесно преодоляване състоянието на стрес. Свързана с учебната дейност, тя включва ниска личностна и ситуативна тревожност, ниско ниво на нервно-психическото напрежение, адекватна самооценка, висока работоспособност, емоционална устойчивост, които обезпечават успешното реализиране на учебните цели.

Цел на проучването: Да се установи има ли пряка зависимост между стресоустойчивостта на студентите от специалностите „Акушерка“ и „Медицинска сестра“ във Филиал Велико Търново и успеха, който са постигнали.

Материал и методи: Направена е оценка на стресоустойчивостта на 19 студенти от специалността „Акушерка“ и 20 студенти от специалността „Медицинска сестра“ от Филиал Велико Търново на възраст от 19 до 53 години и е съпоставена със средния успех, който са постигнали.

Използвани са документален метод, психометричен метод и графичен анализ.

Резултати: Няма големи различия в измерената стресоустойчивост при студентите от специалностите „Акушерка“ и „Медицинска сестра“ - и при двете специалности преобладаващата оценка на стресоустойчивостта е удовлетворителна. Зависимостта между стресоустойчивостта и постигнатия успех не е пряка, защото зависи от други фактори, както вътрешни - тип висша нервна дейност, темперамент, опит, ценностна ориентация, мотивация, така и външни - обкръжение, учебна среда и др., някои от които могат да бъдат успешно повлиявани чрез успешна адаптация, тренировка, специфичната култура на поведение, психична регулация и саморегулация.

Ключови думи: стрес, стресоустойчивост, успех, фактори

RELATIONSHIP BETWEEN STRESS STABILITY AND ACHIEVED ACADEMIC RESULTS OF STUDENTS FROM THE VELIKO TARNOVO AFFILIATE

Zhana Pavlovska, Yanka Markova

Medical University of Varna, Department of Health Care, Affiliate Veliko Tarnovo

Introduction: Stress is usually taken as a negative state which is bad for the human system as well as the human mentality. A person could change his/her behavior, gain some experience, and improve skills to fight stress and increase stress resistance as a response to the experienced stress. Stress resistance is a special personal feature, which is characterized by heightened resistance to stress factors of various character and ability to overcome a stress situation more easily. In the field of academic activity it includes: low personal and situational anxiety, low neuropsychological pressure level, adequate self-esteem, high working capacity, emotional stability which guarantee a successful realization of the academic goals.

Aim: To establish whether there is a direct correlation between the stress resistance of students from the Midwife and Nurse programs at the Veliko Tarnovo affiliate and their academic success.

Materials and Methods: Stress resistance evaluation was performed based on 19 students from the Midwife program and 20 form the Nurse one, all aged between 19 and 53 and studying at the Veliko Tarnovo affiliate. It was then compared to their average grade.

Documentary, psychometric methods and graphical analysis were used for the purposes of the current research.

Results: No significant differences in measured stress resistance of Midwife and Nurse students were reported. Stress resistance assessment of both programs was mostly satisfactory.

The relationship between stress resistance and achieved academic results is not direct, because it depends on different factors – internal (higher nervous activity type, temper, experience, value orientation, motivation) and external (surroundings, academic environment). Some of these factors could be positively influenced by successful adaptation, training, specific behavior culture, psychological regulation and self-regulation.

Keywords: stress, stress resistance, academic grade, factors

ПРЕЖИВЯВАНИЯ НА МЪЖЕТЕ, ПРИСЪСТВАЛИ НА РАЖДАНЕТО НА СВОИТЕ ДЕЦА ЗА ПЪРВИ ПЪТ

Диана Димитрова

Медицински университет – Варна, Филиал Велико Търново

През последните години все повече мъже присъстват на раждането на своите деца. Тази тенденция се забелязва и в България. Няма данни какъв процент от раждания у нас протичат в присъствие на бащата. Въпреки това техните преживявания са обект на научен и професионален интерес сред медицинските специалисти.

Целта на проучването е да се идентифицират и опишат преживяванията на бащи, които за първи път присъстват на нормално раждане на своите деца.

Материал и методи: Проучено е мнението на 40 мъже, които са присъствали на раждането на своите деца за първи път. Използвана е анкета със затворени и отворени въпроси. Направен е качествен и количествен анализ на отговорите. Изследването е проведено в град Варна в периода 1.02.2016 - 15.06.2016 г. Всички мъже са посещавали курсове за подготовка за раждане.

Резултатите сочат, че основното чувство, което мъжете изпитват, е страх за благосъстоянието на бебето и майката. На първо място се поставя състоянието и здравето на бебето (92%). Силна загриженост за преживяванията на раждащата се посочват от 55%. Изключителна радост и гордост са основните лични чувства на бащите. Вярата в лекарския екип е основният източник на сигурност, както и предварителната пренатална подготовка.

Ключови думи: нормално раждане, баща, преживявания

EXPERIENCES OF MEN WHO ATTENDED THE BIRTH OF THEIR CHILDREN FOR THE FIRST TIME

Diana Dimitrova

Medical University of Varna, Veliko Tarnovo Affiliate

In the last few years more men have been attending the birth of their children. This trend is also observed in Bulgaria. There is no data what percentage of childbirths take place in the presence of the father. Nevertheless, their experiences are a subject of scientific and professional interest of medical specialists.

Aim: Identifying and describing first-time fathers' experiences of normal childbirth.

Materials and Methods: The study analyzes the opinion of 40 men who have attended the birth of their children for the first time. The research used a questionnaire with open-ended and closed-ended questions. A qualitative and quantitative analyses of the answers were performed. The study was conducted in the period February 1, 2016 – June 15, 2016. All men have attended courses for childbirth preparation.

Results show that the main emotion which men experience is fear for the well-being of the baby and the mother. Fathers express a major concern for the condition and the health of the baby (92%). 55% state a severe anxiety about the experiences of the woman in labor. The major personal feelings of the fathers are exceptional joy and pride. The main source of safety is the faith in the medical team and the preliminary prenatal preparation.

Keywords: normal childbirth, father experiences

ПРИЧИНИ ЗА ИЗБОР НА ОПЕРАТИВНО РОДОРАЗРЕШЕНИЕ СРЕД БРЕМЕННИТЕ ЖЕНИ БЪЛГАРИЯ

Диана Димитрова, Румяна Лицанова, Зоя Ахмедова, Мила Костадинова

Медицински университет – Варна, Филиал Велико Търново

От 1985 г. международната здравната общност счита, че идеалният процент за цезарово сечение трябва да е между 10-15%. Оттогава оперативното раждане става все по-често срещана интервенция в световен мащаб. Данните за България сочат, че през 2015 г. относителният дял на оперативното раждане е 35% и продължава да нараства.

Целта на настоящото изследване е да се проучи и сравни мнението на бременни и небременни (нераждали) жени относно причините за високия рейтинг на оперативните раждания у нас.

Материал и методи: Проучено е мнението на 40 бременни жени и на 30 небременни, нераждали жени. За нуждите на изследването е използван документален метод, статистически (анкетен) метод и контекстуален анализ. Изследването е проведено в периода 1.07.-20.07.2016 г. в град Велико Търново.

Резултатите сочат, че всички анкетирани бременни жени желаят да родят по нормален път. Потвърждава се мнението, че най-честа причина за секцио е страхът от болката, следван от препоръките на лекаря, на когото жените се доверяват. Всяка трета небременна жена заявява, че се страхува от раждането. Всяка пета бременна изпитва страх от предстоящото раждане. Над половината от бременните (63%) биха избрали услугата „избор на екип" като средство за справяне със страха и тревожността. Половината от бременните биха искали техните партньори да присъстват на раждането, ако това е възможно.

Ключови думи: цезарово сечение, секцио, страх от раждане, бременност

REASONS FOR CHOOSING CESAREAN SECTION AMONG PREGNANT WOMEN IN BULGARIA

Diana Dimitrova, Rumyana Litzanova, Zoya Ahmedova, Mila Kostadinova

Medical University of Varna, Veliko Tarnovo Affiliate

Since 1985, the International Health Community has believed that the best rate of cesarean section must be between 10-15% of the total number of births. Since then, C-section surgery has become a more frequent intervention worldwide. Data for Bulgaria shows that in 2015 C-section was 35% and is increasing.

The purpose of the present study is to investigate and compare the opinion of pregnant and non-pregnant (nulliparous) women regarding the reasons for the high rate of cesarean births in our country.

Materials and Methods

The opinion of 40 pregnant women and 30 non-pregnant (nulliparas) women was examined during the study. Documentary method, statistical (questionnaire) method and contextual analysis were used for the purposes of the research. The survey was conducted between July 1, 2016 – July 20, 2016 in Veliko Tarnovo.

The results indicate that all pregnant women want to give birth normally. The opinion that the most common reason for cesarean is the fear of pain is confirmed. (The most common reason for cesarean is the fear of pain.) Another reason is the recommendation of the physician whom the women trust. Every third non-pregnant woman said that she was afraid of giving birth. One in five fears future birth. More than half of the pregnant women (63%) would opt for choosing the medical team as a strategy for coping with fear and anxiety. Half of the pregnant women would like their partners to attend during labour.

Keywords: cesarean section, cesarean, fear of childbirth, pregnancy

ЗДРАВНА КУЛТУРА НА ПАЦИЕНТА И КОМПЕТЕНТНОСТТА МУ ПРИ НУЖДА ОТ МЕДИКАМЕНТИ

Ралица Герасимова, Ванеса Петкова

Медицински университет – София, Факултет по обществено здраве

Десетилетия наред България се нарежда в челните редици на страните с най-висока заболяемост и смъртност сред населението. Последните резултати обаче показват, че средната продължителност на живота в страната, макар и бавно, се покачва. Защо това е така? Едно от възможните обяснения, или поне един от важните фактори, който може да е част от обяснението на този феномен, е, че здравната култура и здравните познания на една голяма част от хората в България значително са се повишили. Проведено бе проучване сред 100 пациенти от цялата страна, чиято цел бе да проучи до каква степен са запознати с медикаментите, които употребяват. Данните сочат, че повече от 60% от респондентите винаги четат листовката, приложена към медикаментите, и дори смятат, че липсва по-подробна информация за естеството на лекарството, нежеланите реакции и какъв точно би бил рискът при употреба от бременни жени и кърмачки. Твърде вероятно е основният двигател на този грандиозен процес да е разбирането и осъзнаването от все повече българи, че доброто здраве и образование дават много по-голям шанс за просперитет и надежда за по-здрав, по-качествен, по-щастлив и по-продължителен живот във времето.

Висока информираност и лична здравна култура, съчетани с добра организация на здравеопазването, е най-надеждната гаранция за добър здравен статус и качествено здравеопазване на населението в дадена страна.

Ключови думи: здравни грижи, информираност, медикаменти, продължителност на живота

PATIENT'S HEALTH CULTURE AND COMPETENCE WHEN IN NEED OF MEDICAMENTS

Ralitsa Gerasimova, Vanesa Petkova

Medical University - Sofia, Faculty of Public Health

For decades Bulgaria has stood among the countries with the highest population morbidity and death rate. However, recent results show that the average life expectancy in the country slowly increases. Why is it so? One of the possible explanations, or at least one of the important factors, that could form part of the explanation of this phenomenon, is the fact that a big part of the Bulgarian people's health culture and knowledge have increased

considerably. A survey with a goal to explore to what extent people are familiar with the medicaments that they use was conducted among 100 patients from around the country. Results shows that more than 60% of the respondents always read the leaflet attached to the medicaments and even think that the leaflet is not informative enough about the nature of the medicine, the unwanted side effects and the risk to pregnant and nursing women. It is likely that the main reason for this phenomenon is the understanding of more and more Bulgarian people that good health and knowledge bring a better chance and hope for a healthier, qualitative, happier and longer lifespan. High awareness and good personal health culture, combined with an organization of healthcare is the most reliable guarantee for a good health status and a quality healthcare available to the people in a certain country.

Keywords: healthcare, knowledge, medicaments, lifespan

КОМПЮТЪРНИЯТ ЗРИТЕЛЕН СИНДРОМ В ЕЖЕДНЕВИЕТО НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА

Ивелина Манолова, Маргарита Борисова, Даниела Ангелова, Катя Василева

Медицински университет – Варна, Катедра „Здравни грижи“, Филиал Велико Търново

Новите технологии наложиха ежедневна работа с компютър във всички сфери на производството, услугите и образованието. Компютърният зрителен синдром (КЗС) представлява комплекс от негативни усещания и включва намаляване на броя на премигванията и понижена слъзна секреция.

Компютърната грамотност е част от квалификационната характеристика на медицинската сестра, а работата пред монитор е ежедневие в сестринската практика. Това довежда до често срещани оплаквания: сълзене на очите, парене, усещане за „пясък в очите“, зрителна умора, главоболие. За появата на тези симптоми в голяма степен допринасят и постоянното префокусиране на погледа от клавиатурата върху екрана или печатни документи.

Целта на настоящото проучване е да се установи степента на информираност относно очното здраве и профилактичната дейност на медицинските сестри, свързани с КЗС.

Материали и методи: В периода 13-20.06.2016 г. е проучено мнението на 40 студенти първокурсници от специалности „Медицинска сестра“ и „Акушерка“, обучаващи се в МУ-Варна, Филиал Велико Търново, и 30 медицински сестри от МОБАЛ „Д-р Стефан Черкезов“ АД, гр. Велико Търново.

Съставена бе анкета с 15 въпроса, от които 14 затворени и 1 отворен. Проучването бе анонимно.

Резултатите сочат, че работата с компютър е съществена част от ежедневието на анкетираните. Разнообразните субективни симптоми, които се установиха, са резултат от неспазването на нормите за хигиена при работа с компютър. 49% от анкетираните не са информирани за нормите на хигиена, 39% ги познават и едва 20% - отчасти.

Изводи: Необходимо е медицинските сестри да са запознати с компютърния зрителен синдром, за да могат да извършват ефективни дейности по превенция и профилактика на очните заболявания и обучение на пациенти в тази насока.

Ключови думи: компютърен зрителен синдром, медицинска сестра, профилактична дейност

COMPUTER VISION SYNDROME IN THE NURSE'S DAILY ACTIVITIES

Ivelina Manolova, Margarita Borisova, Daniela Angelova, Katya Vasileva

Medical University of Varna, Department of Healthcare, Veliko Tarnovo Affiliate

New technologies have imposed the use of computers in all spheres of production, services and education on a daily basis. Computer vision syndrome is a complex of negative sensations and includes decreased blinking rate and tear production.

Computer literacy is a necessary qualification of the nurse profession and the work in front of a computer screen is an everyday activity. It results in frequent complaints, such as watery eyes, burning eyes, sandy feeling in the eye, eye fatigue and headaches. A constant gaze shift from the keyboard to the screen or any printed material aggravates such symptoms.

The purpose of the current survey is to evaluate the level of information about eye health and prophylactic activities of nurses related to CVS.

Materials and Methods: The opinions of 40 first-year students from the Nursing and Midwife programs of the Medical University of Varna at its Veliko Tarnovo affiliate, and 30 nurses from the Regional Hospital Dr. Stefan Cherkezov (MOBAL), Veliko Tarnovo, were surveyed in the period June 13-20, 2016.

They were asked 15 questions, 14 of which were closed-ended questions and one was open-ended. The survey was anonymous.

The results show that the work done on a computer is an essential part of the daily routine of the surveyed people. The different personal symptoms that were identified are the result of breaking the norms of hygiene when working on a computer. 49% of the surveyed are clueless about the hygienic norms; 39% are familiar with them and only 20% of the people are partially familiar.

Conclusions: It is necessary for nurses to know about the Computer Vision Syndrome so that they work effectively towards prevention and prophylaxis of eye diseases and training patients in this direction.

Keywords: Computer Vision Syndrome, nurse, prophylactic activities

ФАРМАКОРЕЗИСТЕНТНАТА ЕПИЛЕПСИЯ – НОВИ ТЕХНОЛОГИИ ЗА ЛЕЧЕНИЕ. ШАНС И БЪДЕЩЕ ЗА ДЕЦАТА

Димитрина Благоева, Стела Грозева, Надка Василева, Десислава Тодорова

МУ-София, Факултет по обществено здраве, Катедра „Здравни грижи"

Епилепсията е сборно клинично понятие, което включва различни хронични заболявания на главния мозък, които се характеризират с повтарящи се пристъпи, възникващи на базата на свръхвъзбуда на определени групи неврони. Клинично се проявяват с различни преходни сетивни, двигателни, автономни, поведенчески или психически симптоми. Думата „епилепсия" идва от гръцки език - „επιληψία", и означава „сграбчвам, нападам, атакувам". Болестта е известна още като morbus sacer (от лат. свещена болест). Позната е на човечеството от хиляди години. Първите признаци могат да се появят във всяка възраст, като две възрастови групи са най-уязвими – детската и след 70 години. Повече от 50% от епилепсиите започват до 10-годишна възраст, а 75% - до 20-годишна възраст. Според своята причина епилепсията се разделя на две основни групи – симптоматична епилепсия, с начало в зрялата възраст, и идиопатична (с неясна причина), която е по-характерна за детството. Диагностичният процес при болните с епилепсия преминава през няколко последователни етапа: характеризиране и определяне вида на епилептичния пристъп; класифициране на епилептичния синдром; изясняване на етиологията на заболяването. Основните методи на лечение са чрез антиепилептични медикаменти, хирургично лечение и кетогенна диета, като те често са взаимодопълващи се. Има обаче пациенти, при които болестта не се повлиява от медикаментите, т.нар. фармакорезистентна епилепсия. Най-честото

усложнение при пациенти с тежка фармакорезистентна епилепсия е когнитивният дефицит, който настъпва постепенно в резултат на повтарящите се епилептични пристъпи, броят на които може да достигне до 100 на ден. С развитието на медицината днес хирургичното лечение на фармакорезистентната епилепсия приема нов облик благодарение на новите медицински технологии. Голямата медицинска и социална значимост на фармакорезистентната епилепсия се определят не само от широкото разпространение на болестта, но и поради това, че засяга предимно деца, хора в млада възраст.

Ключови думи: епилепсия, фармакорезистентна епилепсия, епилептичен пристъп, хирургично лечение, деца

REFRACTORY EPILEPSY - NEW TREATMENT TECHNOLOGIES. CHANCE AND FUTURE FOR THE CHILDREN

Dimitrina Blagoeva, Stella Grozeva, Nadka Vasileva, Desislava Todorova

Medical University - Sofia, Faculty of Public Health; Department of Healthcare

Epilepsy is an umbrella clinical term which encompasses various chronic conditions of the cerebrum, characterized by recurring seizures resulting from overstimulation of certain groups of neurons. Clinically, these disorders manifest in various transitory sensory, motor, autonomous, behavioural or mental symptoms. The word epilepsy comes from the Greek word „επιληψία", meaning „to seize", „to assault", „to attack". The disease is also known as morbus sacer (Latin for sacred disease). It has been known to humanity for thousands of years. The first symptoms can manifest at any age, with two age groups being most vulnerable - children and people over 70. More than 50% of the cases of epilepsy start before the age of 10 and 75% before the age of 20. Based on the cause, epilepsy is divided into two main groups - symptomatic epilepsy which starts in adult age and idiopathic (with unknown cause) epilepsy that is more common in adolescence. The diagnostic process in the case of people suffering from epilepsy involves several successive stages: characterizing and establishing the type of epileptic seizure; classifying the epilepsy syndrome; clarifying the etiology of the disease. The main treatment methods involve anti-epileptic drugs, surgery and ketogenic diet and these methods often complement each other. However, in some patients, the disease is not affected by the drugs, this is the so-called refractory epilepsy. The most common complication in patients with severe refractory epilepsy is the cognitive deficit which sets in gradually as a result of the recurring epileptic seizures which can become as many as 100 per day. Today, with the development of medical science, surgical treatment of refractory epilepsy is now becoming different thanks to the new medical technologies. The big medical and social importance of refractory epilepsy is due not only to the wide spread of the disease but also because it affects mostly children and adolescents.

Keywords: epilepsy, refractory epilepsy, epileptic seizure, surgical treatment, children

НАГЛАСИ СРЕД НАСЕЛЕНИЕТО НА ГРАД ВАРНА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА АЛТЕРНАТИВНИ МЕТОДИ ЗА ЛЕЧЕНИЕ ПРИ ЗДРАВОСЛОВНИ НЕБЛАГОПОЛУЧИЯ

Анна Василева, Фатме Дурльова, Катя Егурузе, Валентина Стойкова

Медицински университет – Варна, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи"

Въведение: През последните години алтернативната медицина става все по-предпочитана за лечение на някои здравословни проблеми. В случаите, когато конвенционалните методи не дават резултати, алтернативните методи на лечение се превръщат в „спасителен пояс" за болните.

Цел: Изследването има за цел да проучи нагласите сред населението на гр. Варна за използване на алтернативни методи на лечение при здравословни проблеми.

Материали и методи: Проведена е пряка анонимна анкета сред 103 граждани от гр. Варна на средна възраст 31 години. Изследването обхваща периода юни-юли 2016 г. Данните са обработени със статистическа програма SPSS v.20, като са използвани дисперсионен, вариационен и сравнителен анализ.

Резултати и обсъждане: Интересен е фактът, че 84.20% от анкетираните смятат, че алтернативната медицина има място при лечението на болестите, но въпреки това при здравословни проблеми предпочитат конвенционалната медицина. Почти половината от анкетираните (46.60%) ползват хомеопатията като метод за лечение. Резултатите от изследването показват, че населението е запознато предимно с билколечението и хомеопатията (над 80%), докато методи като иглотерапията, озонотерапията и ирисовата диагностика не са достатъчно познати и използвани (над 80%).

Заключение: Българското население от векове използва билколечението като основен метод за лечение, още преди да потърси лекарска помощ. Хомеопатията е вторият по популярност алтернативен метод за лечение, който придобива все повече привърженици особено сред по-младото население. Водещ мотив за прилагането му е липсата на вредни странични ефекти. Иглотерапията, озонотерапията и ирисовата диагностика не са познати и не се ползват често от хората, тъй като изискват повече време, средства, а се оказват и недостъпни за голяма част от населението.

Ключови думи: алтернативна медицина, билколечение, хомеопатия, нагласи, лечение.

ATTITUDES OF THE POPULATION OF THE CITY OF VARNA TO IMPLEMENT ALTERNATIVE METHODS IN TREATING HEALTH FAILURES

Anna Vasileva, Fatme Durlyova, Katya Eguruze, Valentina Stoykova

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

Introduction: In recent years, alternative medicine has become more and more preferred for the treatment of certain health problems. In cases where conventional methods do not produce results, alternative therapies are becoming a „lifeline" for the sick.

Aim: The study aims to explore the attitudes among the population of the city of Varna to use alternative methods of treatment for their health problems.

Materials and Methods: A direct anonymous survey among 103 citizens of Varna, at an average age of 31 years was carried out. The study covered the period June – July, 2016. Data were treated with statistical program SPSS v.20, using variance, dispersive and comparative analyses.

Results and Discussion: An interesting fact is that 84.20% of the respondents believe that alternative medicine has a place in the treatment of diseases, but when having health problems they prefer conventional medicine. Almost half of the respondents (46.60%) use homeopathy as a method of treatment. The survey results show that the population is familiar mostly with herbalism and homeopathy (over 80%), while methods such as acupuncture, ozone therapy and iris diagnosis are not sufficiently known and used (over 80%).

Conclusion: The Bulgarian population has used for centuries herbal treatment as the main method of healing before they seek medical help. Homeopathy is the second most popular alternative treatment that is gaining more followers especially among the younger population. Leading motive for its implementation is the lack of harmful side effects. Acupuncture, ozone therapy and iris diagnosis are not known and not used often by people as they require more time and money, and are inaccessible to the majority of the population.

Keywords: alternative medicine, herbalism, homeopathy, attitudes, treatment

АНАЛИЗ НА ИНФОРМИРАНОСТТА ЗА РИСКА, РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО И ПРЕВЕНЦИЯТА НА ПОЛОВО ПРЕДАВАНИ БОЛЕСТИ СРЕД УЧЕНИЦИ ОТ IX ДО XII КЛАС НА 1 СОУ „СВЕТИ СЕДМОЧИСЛЕНИЦИ" - ГРАД ТЪРГОВИЩЕ

Фатме Дурльова, Геновева Рагьовска, Валентина Стойкова, Анна Василева

Медицински университет – Варна, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи"

Въведение: Модата е навсякъде, дори и във взаимоотношенията. Колкото и модерно да изглежда за младежите между 16 и 18 години ранната сексуална активност, тя си има своята висока цена. Успоредно със силните емоции на влюбването се появява и раздялата, разочарованието, често и болестите, предавани по полов път. Заболяванията се характеризират с разнообразна клинична симптоматика, но еднакъв механизъм на предаване и разпространение на инфекцията – сексуалния контакт.

Цел на настоящото проучване е да се изследва информираността на ученици от IX до XII клас на СОУ „Гео Милев" за риска, разпространението и превенцията на полово предавани болести.

Материали и методи: В проучването са обхванати ученици от гимназиален курс от IX до XII клас на 1 СОУ „Свети Седмочисленици" - град Търговище, през месец май 2016 г. Анкетираните са 100, от които 52 момичета и 48 момчета, равномерно разпределени по 25 ученици от випуск, избрани на случаен принцип. За целта е разработен въпросник с 14 въпроса, от които 12 закрити и 2 открити. За обработка и анализ на данните са използвани документален, статистически и графичен метод.

Резултати: При определянето на обхвата на изследването се спряхме на учениците от IX клас като долна граница, това е моментът, когато младежите са достатъчно съзрели за воденето на активен полов живот, потвърден от 57% от анкетираните. Над 1/3 (38%) от учениците споделят, че са имали случайни сексуални контакти, които се увеличават значително при ученици от XI и XII клас. Предпазни средства при полов акт използват приблизително половината (42.10%), а 10.50% от тях посочват, че никога не се предпазват. Най-често предпазно средство е презервативът, комбиниран с противозачатъчни медикаменти или спирала.

Изводи: Резултатите показват, че младежите са запознати с основните методи за предпазване не само от бременност, но и от полово предавани болести. Основните източници за информация са интернет и разговори с родителите. Темата за полово предаваните болести и сексуалната активност вече не е тема табу, което значително ще повиши сексуалната култура на младото поколение. Превенцията при тези заболявания е от съществено значение, защото ако не се лекуват, могат да предизвикат стерилитет, тазови възпалителни заболявания и рак на шийката на матката.

Ключови думи: ученици, полово предавани болести, информираност, превенция

ANALYSIS OF AWARENESS OF RISK, DISTRIBUTION AND PREVENTION OF SEXUALLY TRANSMITTED DISEASES AMONG STUDENTS FROM 9TH TO 12TH GRADE FROM THE „SEVEN SAINTS" SCHOOL IN TARGOVISHTE

Fatme Durlyova, Genoveva Ragyovska, Valentina Stoykova, Anna Vasileva

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

Introduction: Fashion is everywhere, even in relationships. Being sexually active may look fashionable to young people between 16 and 18 but it has its high price. Along with the strong emotions of falling in love come the separation, frustration and often sexually transmitted diseases. These diseases are characterized by diverse clinical symptoms, but the same mechanism of transmission and spread of infection - sexual contact.

Aim: The aim of this study was to investigate the awareness of students from 9th to 12th grade from the „Seven Saints" school of the risk, prevalence and prevention of sexually transmitted diseases.

Materials and Methods: The study covered high school students from 9th to 12th grade from the „Seven Saints" school in Targovishte, in May, 2016. The number of respondents was 100 of which 52 girls and 48 boys, evenly distributed in groups of 25 students from each year, selected at random. For this purpose we developed a questionnaire with 14 questions, including 12 closed-ended and 2 open-ended ones. We used documentary, statistical and graphical methods to process and analyze the data.

Results: When determining the scope of the study we decided to use the students from 9th grade as a lower limit because this is the stage when young people are mature enough to lead an active sex life, confirmed by 57% of the respondents. More than 1/3 (38%) of the students said they have had casual sex, which increased significantly in students from 11th and 12th grade. Approximately half of them (42.10%) use protection during intercourse and 10.50% state they never use any protection. The most common prophylactic is a condom combined with contraceptive drugs or IUDs.

Conclusions: The results show that young people are familiar with the basic methods of prevention, not only from pregnancy but also from sexually transmitted diseases. The main sources of information are the Internet and conversations with parents.

The topic of sexually transmitted diseases and sexual activity is no longer a taboo, which will greatly enhance the sexual culture of the younger generation. The prevention of these diseases is essential, because if not treated, they can cause infertility, pelvic inflammatory disease, and cancer of the cervix.

Keywords: pupils, sexually transmitted diseases, awareness, prevention

НАГЛАСИ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА РЕАЛИЗАЦИЯ НА СТУДЕНТИТЕ СПЕЦИАЛНОСТ „МЕДИЦИНСКА СЕСТРА"

Валентина Стойкова, Анна Василева, Катя Егурузе, Фатме Дурльова

Медицински университет - Варна, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи"

Въведение: В сферата на здравеопазването в последните години се усеща недостиг на различни специалисти по здравни грижи, включително и медицински сестри. Въпросът с професионалната реализация на медицинската сестра вече придобива друг смисъл. На преден план излиза нуждата от висококвалифицирани кадри, удовлетворяващи потребностите на здравната система, а от друга страна – повишаване на автономността и престижа на медицинската сестра, гарантиращи й професионална удовлетвореност от практикуваната професия.

Цел: Целта на настоящото изследване е да се проучат нагласите за професионална реализация сред студентите, обучаващи се в специалност „Медицинска сестра" от МУ-Варна.

Материал и методи: Проведена е пряка анонимна анкета, чрез която са изследвани 85 студенти от II, III и IV курс на специалността „Медицинска сестра" в МУ-Варна. Проучването обхваща периода май-юни 2016 г. Използвани са сравнителен и вариационен анализ. Данните са обработени със статистическа програма SPSS v.20.

Резултати и обсъждане: Основният мотив за избора на специалност „Медицинска сестра" е по-добрата възможност за професионална реализация (56.60%), като основни направления се открояват хирургия, реанимация, анестезиология и интензивна терапия -общо 35.70%. За 42.40% от респондентите предпочитана структура е болничната помощ. Интересен е резултатът, при който 64.80% от анкетираните посочват, че нагласите им за професионална реализация са се променили през периода на обучението, а 54.10% заявяват, че ще търсят такава в чужбина. По-малко от половината (43.50%) от изследваните са посочили, че имат желание да продължат обучението си в магистърска програма. Предпочитани направления са: Здравен мениджмънт, Управление на здравни грижи, Фармацевтичен мениджмънт, Обществено здравеопазване.

Заключение: Резултатите от нашето изследване показват, че тенденцията за реализация зад граница е водеща. Интензивните и хирургичните звена все още привличат интереса на бъдещите медицински сестри, но за съжаление има звена, към които той е далеч по-слаб. Това от своя страна постепенно ще доведе до значителен отлив на млади професионалисти по здравни грижи в някои сфери от

системата на здравеопазване, което налага търсене на нови пътища за мотивиране на кадрите за работа в тях.

Ключови думи: професионална реализация, студенти, нагласи, медицинска сестра, магистратура

EXPECTATIONS FOR PROFESSIONAL REALIZATION OF STUDENTS ENROLLED IN THE NURSE PROGRAM

Valentina Stoykova, Anna Vasileva, Katya Eguruze, Fatme Durlyova

Medical University of Varna, Faculty of Public Health, Department of Health Care

Introduction: The field of health care has felt a shortage of various specialists in the recent years, including nurses. The question of professional realization for nurses has acquired another meaning. On one hand there is a need for highly qualified staff meeting the needs of the health system, and on the other hand there is the need of an increase in the autonomy and prestige of nurses guaranteeing them professional satisfaction from the practiced profession.

Aim: The aim of this study was to explore the expectations for professional realization among students enrolled in the Nurse program at the Medical University of Varna.

Materials and Methods: An anonymous questionnaire was created for the purpose of our study. It included 85 students from second, third and fourth year in the Nurse program at the Medical University of Varna. It covered the period from May to June, 2016. Comparative and variance analyses were used. The data were processed with statistical program SPSS v.20.

Results and Discussion: The main reason for choosing the Nurse program was a good opportunity for professional realization (56.60%) as key areas stood out: surgery; reanimation; anesthesiology and intensive therapy – a total of 35.70%. Hospital care was a preferred structure for about 42.40 percent of the respondents. It is interesting to note that 64.80% of the respondents indicated that their career intentions have changed over the training period, while 54.10% said they would seek professional realization abroad. Less than half (43.50 %) of the respondents indicated that they wish to continue their studies in a Master's program. The preferred Masters programs are: Health Management, Management of Health Care, Pharmaceutical Management, and Public Health.

Conclusion: The results of our study show that the trend for realization abroad is leading. Intensive care and surgical units still attract the interest of future nurses, but unfortunately there are units to which there is far too little interest. This in turn will gradually lead to a significant outflow of young health care professionals in some areas of the health care system, which requires searching for new ways to motivate staff to work there.

Keywords: professional development, student, attitudes, nurse, Masters.

ЗДРАВНИ ГРИЖИ ПРИ ПАЦИЕНТИ С НЕВЪЗПАЛИТЕЛНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ НА РОГОВИЦАТА НА ОКОТО – КЕРАТОКОНУС

Силвана Цолова, Таня Попова, Елена Георгиева, Пепа Бикова

Медицински университет - София, Факултет по обществено здраве, Катедра „Здравни грижи"

Кератоконусът е вродено невъзпалително заболяване с неизяснена етиология. Характеризира се с изтъняване и конусовидно изкривяване на роговицата, вследствие на което се нарушава пречупвател-

ната ѝ способност и зрителната острота прогресивно намалява. Заболяването се проявява обикновено през пубертета до около 20-годишна възраст.

В ранните етапи на заболяването зрението може да бъде коригирано с очила. Впоследствие средство за избор представляват твърдите контактни лещи, които остават за по-продължителен период. Последният стадий на заболяването изисква хирургична намеса и трансплантация на роговица от донор.

В статията е представен съвременният метод за лечение Cross-linking, който използва рибофлавин и облъчване с ултравиолетова светлина с цел създаване на нови колагенови връзки и уплътняване на роговицата, кератопластика, както и хирургичната алтернатива на кератопластика – имплантиране на интрастромални корнеални пръстени, което води до оплоскостяване на роговицата и укрепване на роговичния слой. Представен е алгоритъм за качество на здравните грижи в предоперативния и следоперативен период при пациент след кератопластика, както и програма за обучение на пациента в домашни условия.

Алгоритъмът на поведение ще допринесе за качеството на здравните грижи и ще подпомогне пациентите да избегнат усложнения в домашни условия.

Ключови думи: кератоконус, качество на здравни грижи

HEALTH CARE IN PATIENTS WITH INFLAMMATORY DISEASES OF THE CORNEA – KERATOCONUS

Silvana Tzolova, Tanya Popova, Elena Georgieva, Pepa Bikova

Medical University - Sofia, Faculty of Public Health, Department of Healthcare

Keratoconus is innate, non-inflammatory disease with unknown etiology. It is characterized by thinning and conical distortion of the cornea resulting in the loss of its refractive ability and visual acuity progressively reduced. The disease usually occurs in adolescence to about age 20.

In the early stages of the disease, vision can be corrected with glasses. Subsequently, the means for selecting are hard contact lenses, which remain for a longer period. The last stage of the disease requires surgery and corneal transplant from a donor.

The article presents a modern treatment method - Cross-linking, that uses riboflavin and UV light to create new collagen connections and sealing, corneal keratoplasty, as well as a surgical alternative to keratoplasty – implantation of intrastromal corneal rings, leading to flattening of the cornea and to strengthening of the corneal layer. An algorithm is presented for the quality of health care in the preoperative and postoperative period in patients after keratoplasty and training program for the patients at home. The behavioral algorithm will contribute to the quality of care and help patients avoid complications at home.

Keywords: keratoconus, quality health care

СЪЩЕСТВУВА ЛИ КАРДИОВАСКУЛАРЕН РИСК ПРИ НАШИТЕ ДЕЦА?

Таня Попова[1], Татяна Славкова[1], Камелия Богданова[1], Ваня Енчева[2]

[1]Медицински университет - София, Факултет по обществено здраве, Катедра „Здравни грижи"; [2]ФСМП, Царево

У нас епидемията от ССЗ в последните 30 години придобива застрашителни измерения, като през последното десетилетие около 65% от всички смъртни случаи се дължат на заболявания на сърдечно-съдовата система. Тревожен е и фактът за все по-голямото „подмладяване" на тези заболявания. Често пъти факторите на риска водят началото си от детството и юношеството с тенденция за нарастване с възрастта.

Целта на статията е да се проведе проучване за разпространение на рисковите за ССЗ фактори при деца в предучилищна възраст. Използвани са методите: анкетно проучване, проведено сред родители на деца, социологически метод, статистически метод и графичен анализ на резултатите.

От анализа на данните се установява широко разпространение на наследствеността като рисков кардиоваскуларен фактор. Някои от децата са изложени на пасивно пушене от развитието на плода, а други са пасивни пушачи след раждането си. Наблюдава се тенденция за намаляване на физическата активност и нездравословен модел на хранене.

За да може успешно да се управлява детският сърдечно-съдов риск, е необходима целенасочена профилактична програма, която да стартира преди бременността и да обхване всички периоди до навършване на 18-годишна възраст. От съществено значение също са разкриване на коригируемите и некоригируеми рискови фактори, проследяване от лекар с активното участие на професионалист по здравни грижи, непрекъснато обучение на децата и техните семейства по проблемите на здравословното хранене, активното и пасивното пушене и липсата на физическа активност.

Ключови думи: деца, кардиоваскуларен риск, превенция

IS THERE A CARDIOVASCULAR RISK FOR OUR CHILDREN?

Tanya Popova[1], Tatyana Slavkova[1], Kameliya Bogdanova[1], Vanya Encheva[2]

[1]Medical University - Sofia, Faculty of Public Health, Department of Healthcare
[2]Tsarevo, Medical Emergency Affiliate

The epidemic of CVD in Bulgaria, in the past 30 years has reached alarming dimensions. In the last decade about 65% of all deaths were due to diseases of the cardiovascular system. The fact that the age of the patients has been decreasing is alarming. Often risk factors have their origins in childhood and adolescence, and tend to increase with age. The purpose of this article is to conduct a study on the distribution of risk factors for CVD in preschool children. Used methods: survey conducted among parents of children, sociological method, statistical method, and graphical analysis of the results.

From the analysis of data we have determined that heredity is a considerable cardiovascular risk factor. Some of the children were exposed to passive smoking during fetal development, while others became passive smokers after birth. There is a tendency to reduce physical activity and have an unhealthy eating pattern.

In order to successfully manage the cardiovascular risk in children, it is required to implement a targeted prevention program that starts before pregnancy and covers all periods until the age of 18. The determining of correctable and uncorrectable risk factors is of extreme importance, as well as monitoring by a physician with the active participation of health care professionals, continuing education of children and their families on the problems of healthy food regimen, active and passive smoking, and lack of physical activity.

Keywords: children, cardiovascular risk, prevention

НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРОФИЛАКТИКА НА ОСТЕОПОРОЗАТА В УЧИЛИЩЕ

Камелия Богданова, Татяна Славкова

Медицински университет – София

В статията се разглеждат въпроси, свързани със значението на профилактиката на остеопорозата в училищна възраст. Това заболяване е широко разпространено, особено в напреднала възраст, и е обявено за третото по социална значимост след сърдечно-съдовите и онкологичните заболявания.

Остеопорозата е прогресиращо метаболитно заболяване на костите, което се обуславя от нарушено равновесие между процесите на изграждане и разграждане на костната тъкан. Най-масово е разпространена първичната остеопороза. Тя засяга предимно жените в менопауза, тъй като организмът им не приема подхранващите костния скелет хормони естрогени.

Основно значение за лечението на остеопорозата има своевременното откриване и ранната профилактика на заболяването. Загубата на костна маса протича незабелязано и безсимптомно в продължение на години, докато не настъпят болки в кръста, намаляване на ръста, изкривяване на гръбначния стълб и фрактура.

Медицинските сестри, работещи в училищата, имат важна роля в профилактиката на остеопорозата. Те трябва да участват активно в обучението на децата, като спомагат за изграждане на навици за здравословен начин на живот.

Ключови думи: медицинска сестра, остеопороза, профилактика, училище

NECESSITY OF CONDUCTING OSTEOPOROSIS PROPHYLAXIS IN SCHOOL

Kamelia Bogdanova, Tatyana Slavkova

Medical University - Sofia

The present paper discusses issues related to the importance of osteoporosis prophylaxis in school age. This disease is prevalent in elderly people and was announced to be the third socially significant one after cardiovascular and oncological diseases. Osteoporosis is a progressive metabolic bone disease, which is determined by the balance disorder between the processes of building and decrease of bone tissue. Primary osteoporosis is the most widely spread. It affects mainly menopausal women since their body does not accept the hormone estrogen responsible for bone turnover.

Timely detection and early prevention are essential for the treatment of osteoporosis. The bone matter loss is unnoticed and asymptomatic for years until the appearance of back pain, loss of height, curvature of the spine and fractures.

The nurses working at schools have an important role in the prevention of osteoporosis. They should participate actively in the teaching children by helping to establishing of habits for a healthy lifestyle.

Keywords: nurse, osteoporosis, prophylaxis, school.

МЕСТОПАЗИТЕЛИ - ВИДОВЕ И РОЛЯ В ПРОФИЛАКТИКАТА НА ОРТОДОНТСКИТЕ ЗЪБНО-ЧЕЛЮСТНИ ДЕФОРМАЦИИ

Михаела Варнева[1], Людмила Лазарова[2], Ани Атанасова[3], Йордан Ковачев[4]

[1]Факултет „Медицина“, МУ-Варна; [2]Медицински колеж, студент; [3]Медицински колеж, УНС „Зъботехник“, МУ-Варна; [4] Медицински колеж, Медицински университет - Пловдив

Местопазителите са профилактични апарати, които предпазват от появата на зъбно-челюстни деформации при преждевременна загуба на млечни зъби, като запазват мястото за постоянните или при ранна загуба на постоянни зъби осигуряват възможност за естетично протезиране. Цел на настоящия обзор е чрез проучване на литературни източници да се представи многообразието от местопазители и ролята им в профилактиката на ортодонтските зъбно-челюстни деформации. За съжаление денталните медици познават и използват много малка част от богатото разнообразие от местопазители. Най-често използвани в практиката са неснемаемите местопазители, с пръстен и припоена телена конструкция.

Ключови думи: местопазители, профилактика, зъбно-челюстни деформации, обзор

SPACE MAINTAINERS - TYPES AND ROLE IN PREVENTION OF ORTHODONTIC TOOTH AND JAW MALFORMATIONS

Michaela Varneva[1], Lyudmila Lazarova[2], Ani Atanasova[3], Jordan Kovachev[4]

[1]Faculty of Medicine, Medical University of Varna
[2]Student, Medical College, TRS Dental Technician, Medical University of Varna
[3]Medical College, TRS Dental Technician, Medical University of Varna
[4]Medical College, Medical University of Plovdiv

Space maintainers are used as prophylactic devices that prevent the occurrence teeth and jaw deformities in premature loss of milk teeth while maintaining space for permanent ones or in cases of early loss of permanent teeth provide an opportunity for esthetic dental prostheses. The aim of this survey is to present the variety of functional appliances, especially space maintainers, and their role in the prevention of orthodontic tooth and jaw deformities. Unfortunately, dentists know and use very small part of the rich diversity of space maintainers. The most widely used in practice are the fixed space maintainers which typically consists of a ring and a passive wire design.

Keywords: Space maintainers, prophylaxis, tooth and jaw malformations, view

БРУКСИЗЪМ, БРУКСОМАНИЯ - ПРИЧИНИ И ЛЕЧЕНИЕ ЧРЕЗ ИЗРАБОТВАНЕ НА ШИНА С ИЗПОЛЗВАНЕ НА ТЕРМОФОРМИНГ ТЕХНОЛОГИЯ

Ани Атанасова[1], Михаела Варнева[2], Минко Милев[1], Мария Димитрова[3], Гергана Пъйнева[3]

[1]Медицински колеж, УНС "Зъботехник", МУ-Варна; [2]Факултет „Медицина", Катедра „Клинични медицински науки", МУ-Варна;
[3]Медицински колеж – Варна, студент

Бруксизмът е несъзнателен акт на търкане и триене на зъбите. Често това става по време на сън и по тази причина човек даже и не подозира за заболяването си. Наблюдава се при всички възрасти, дори и при децата. При леки форми не създава проблеми. При по-тежки е причина за болки в долночелюстната става, напрежение или болки в мускулите, повишена чувствителност в зъбите, разрушаване на зъбните корони, главоболие. Най-разпространеният метод за лечение е изработването на шина, с която пациентът спи през нощта. Целта на настоящата публикация е чрез проучване на литературни източници да се опише състоянието бруксизъм, методите за лечение и по-конкретно термоформинг технологията за изработване на шината при бруксизъм.

Ключови думи: бруксизъм, термоформинг технология, шина

BRUXISM, BRUXOMANIA – CAUSES AND TREATMENT WITH A SPLINT AND THERMOFORMING TECHNOLOGY

Ani Atanasova[1], Mihaela Varneva[2], Minko Milev[1], Mariya Dimitrova[3], Gergana Payneva[3]

[1]Medical College, TRS Dental Technician, Medical University of Varna
[2] Department of Clinical Medical Sciences Faculty of Medicine, Medical University of Varna
[3]Student, Medical College, TRS Dental Technician, Medical University of Varna

Bruxism is defined as an unconscious act of teeth grinding and clenching. The process frequently occurs during sleep and a person does not even suspect of his/her illness. Bruxism is present at all ages, even in childhood. It does not cause any problems if present in its mild forms. In more serious forms, it can cause pain in the lower jaw joint, pressure or pain in the muscles, increased teeth sensitivity, teeth crown damage, headache. The most common method of treatment is the formation of a splint which the patient wears at night.

By researching various literary resources the current publication aims at describing the state of bruxism, the methods of treatment and more precisely, the application of thermoforming technology for splint creation in bruxism.

Keywords: bruxism, thermoforming technology, splint

ДОБРИЯТ МИКРОКЛИМАТ В ЗЪБОТЕХНИЧЕСКАТА ЛАБОРАТОРИЯ ПРЕДПОСТАВКА ЗА УСПЕШНА ПРАКТИКА

А. Атанасова[1], С. Тончева[2], М. Варнева[3]

[1] Медицински колеж – Варна; [2]Филиал Шумен, МУ-Варна;
[3]Факултет „ Медицина“, Медицински университет - Варна

За постигането на добър микроклимат в зъботехническата лаборатория е необходимо да се акцентира на успешната комуникация, на обратната връзка, на разбирателството, на позитивните чувства. Управителят трябва да опознае хората от екипа си като професионалисти и личности. Трябва да разбере как мислят, какво ги мотивира и ангажира, за да полагат максимални усилия. Установяването и поддържането на двустранна комуникация (между мениджърите и хората в организацията) трябва да стимулира достойнствата, да мотивира постиженията и да установява взаимно доверие и съгласие. Проучено е мнението на управители на зъботехнически лаборатории и работещите в тях зъботехници относно необходимостта от поддържане на добър микроклимат в лабораторията. Проведено е анкетно проучване през месеците ноември / декември 2014 г. Обект на изследване са 47 респонденти (17 управители на зъботехнически лаборатории и 30 зъботехници, работещи като наемни служители). Използвани са социологически, статистически методи и графичен анализ. Според резултатите важни за добрия микроклимат са уважението между колегите (управители 33.30%, зъботехници 70,00%) и между колегите и управителя (управители 40.30%, зъботехници 50.00%). Управителите смятат, че правят всичко необходимо, за да решат проблема (66.70 %), но според повече от половината анкетирани зъботехници се търси предимно компромисно решение (56.70%). Допълнително обучение по здравен мениджмънт би помогнало на управителите за подобряване на микроклимата, поддържане мотивацията на служителите, с цел по-успешна практика.

Ключови думи: микроклимат, зъботехническа лаборатория, управители, наемни зъботехници, проучване

THE GOOD MICROCLIMATE IN A DENTAL TECHNOLOGY LABORATORY AS A PREREQUISITE FOR SUCCESSFUL PRACTICE

A. Atanasova[1], S. Toncheva[2], M. Varneva[3]

[1]Medical College of Varna, Medical University of Varna
[2]Shumen Affiliate, Medical University of Varna
[3]Faculty of Medicine, Medical University of Varna

For the purpose of creating a good microclimate in a dental technology laboratory it is necessary to focus on successful communication, feedback, mutual understanding and positive emotions. The manager is supposed to know the team members professionally and personally. It is also the manager's task to be aware and understand what motivates the team members, what makes them give their best and keeps them engaged in their job. The creation and maintenance of successful communication between managers and people in the organizational sphere must stimulate the personal strengths, motivate achievements and encourage trust and agreement. A research investigating the necessity of maintaining a good microclimate in a dental technology laboratory was conducted among managers of dental technology laboratories and their employees. A survey was conducted in November-December, 2014. The targets of analysis were 47 respondents (17 managers of dental technology laboratories and 30 employees).

Sociological and statistical methods as well as a graphical analysis were applied. According to the results respect for managers (managers - 33.30%, employees - 70.00%) and respect for colleagues (managers - 40.30%, employees - 50.00%) stood out as key factors for a good work microclimate. Managers think they do all the necessary things

to solve the problem (66.70 %), but according to the majority of the inquired employees a compromise is usually aimed at (56.70%). Additional educational practice in health care management would help the managers improve the microclimate and maintain staff motivation to reach a more successful work environment in general.

Keywords: microclimate, dental technology laboratory, managers, dental technology employees, research

РЕТЕНЦИОННИ АПАРАТИ – ВИДОВЕ. ТЕРМОФОРМИНГ ТЕХНОЛОГИЯ ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА СНЕМАЕМ РЕТЕНЦИОНЕН АПАРАТ

Александър Тупанков, Цветелина Таскова, Габриела Светославова

УНС „Зъботехник“, Медицински колеж, Медицински университет – Варна, студенти

Ретенционният етап е много важна част от ортодонтското лечение. Ретайнерите са апарати, които стабилизират и запазват нововъведеното местоположение на зъбите след лечение с механично действащия апарат. Според начина на фиксиране в устната кухина ретенционните апарати биват фиксирани и снемаеми, а според начина на изработване са фабрични и индивидуални. Целта на настоящия обзор е чрез проучване на литературни източници да представи многообразието от ретайнери, изработвани в зъботехническата практика и в частност иновативната термоформинг технология. Тя отговаря на естетичните и биологичните изисквания за ретенционните апарати. Съкращава чувствително времето за изработване, снижава цената и позволява постигането на максимална естетика.

Ключови думи: ретенционен период, ретенционни апарати, термоформинг технология, обзор

DENTAL RETENTION APPARATUSES – TYPES. THERMOFORMING TECHNOLOGY FOR THE PRODUCTION OF A REMOVABLE RETENTION APPARATUS

Alexander Tupankov, Tsvetelina Taskova, Gabriela Svetoslavova

Students, TRS Dental Technician, Medical College, Medical University of Varna

The retention stage is considered of great importance for any orthodontic treatment. Dental retainers are apparatuses which stabilize and retain the newly formed position of the teeth after a treatment with a mechanical apparatus. According to the manner of fixture in the mouth cavity retention apparatuses are divided into fixed and removable. According to the manner of production they are standard (industrial) and individual. The present survey is aimed at researching literary resources and presenting the variety of dental retainers used in the dental technology practice and the innovative thermoforming technology in particular. It not only meets the standards of aesthetic and biological requirements for retention apparatuses, but also decreases considerably the estimated production time, reduces the price and enables an ultimate aesthetic result.

Keywords: retention period, dental retention apparatuses, thermoforming technology, survey

УПОТРЕБА НА КОНВЕНЦИОНАЛНИ ОТПЕЧАТЪЧНИ МЕТОДИ ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА НЕПОДВИЖНА ЗЪБОПРОТЕЗНА КОНСТРУКЦИЯ

Светлана Ангелова[1], Максим Симов[1], Иван Цонев[2], Анита Пройчева[2], Дарина Атанасова[2]

[1]Медицински колеж, МУ-Варна; [2]Медицински колеж – Варна, студенти

Отпечатъкът е негативното копие не само на зъбите, подлежащи на протезиране, но и на прилежащите меки и твърди тъкани. Неговото основно предназначение е да пренесе клиничната информация върху позитивния работен модел. В зависимост от това, дали участва цифрова техника по време на снемане на отпечатък от протезното поле и/или при създаването на зъбопротезната конструкция, отпечатъчните методи се определят като конвенционални или цифрови. Всеки клиничен случай е индивидуален и затова е необходим и индивидуален подход при разрешаването на конкретната клинична ситуация. Лекарят по дентална медицина е медицинският специалист, определящ клиничното решение, а останалите членове на екипа - зъботехникът, денталният асистент и пациентът - съдействат за реализирането на това решение. Целта на настоящата статия е да бъдат проследени конвенционалните клинични и лабораторни етапи по време на изработването на неподвижна зъбопротезна конструкция и да бъде предложен алгоритъм за тяхното оптимално осъществяване. За постигането на целта бяха реализирани всички етапи, като тези, които се отнасят до лабораторната част, бяха фотографирани и беше отчетено необходимото време за тяхното извършване. Може да бъде обобщено, че при спазването на клиничния и лабораторния протокол и съобразяването с индивидуалните особености на конкретния клиничен случай могат да бъдат постигнати оптимални резултати. Удобството, зъбопротезната конструкция да се изработва върху работен модел, а не директно в устата на пациента, има и своите недостатъци: голям разход на време, разход на материали (отпечатъчни, моделажни, отливни), разнопосочни обемни изменения, водещи до нежелани отклонения от точността. Тези и още редица други фактори водят до използването на оптични сканиращи методи в протетичната дентална медицина и зъботехниката.

Ключови думи: отпечатъчни методи, зъбопротезна конструкция, клиничен протокол, лабораторен протокол, алгоритъм

THE USE OF THE CONVENTIONAL IMPRESSION METHODS FOR THE MANUFACTURE OF A FIXED DENTURE CONSTRUCTION

Svetlana Angelova[1], Maksim Simov[1], Ivan Tsonev [2], Anita Proytcheva[2], Darina Atanasova[2]

[1]TRS Dental Technician, Medical College, Medical University of Varna
[2]Students, TRS Dental Technician, Medical College, Medical University of Varna

An impression is a negative copy not only of the teeth which are undergoing prosthetic procedures, but also of the adjoining soft and hard tissues. Its main function is to transfer the clinical information to the positive working model. Depending on whether digital equipment is used when taking an impression of the prosthetic field and/or when creating the denture construction, the impression methods are classified as conventional or digital. Each clinical case is different, therefore an individual approach is needed when deciding on a solution to each specific clinical situation. The doctor of dental medicine is the medical specialist who makes the clinical decision and the rest of the team – the dental technician, the dental assistant, and the patient cooperate in the process of

achieving the desired results. The aim of the current paper is to observe the conventional and laboratory stages in the manufacture of a fixed denture construction, and to offer an algorithm for their optimal function. In order to do this, all stages were carried out. The ones related to the laboratory part were photographed and the time needed for their completion was recorded. We can summarize that, when following the clinical and laboratory protocol and taking into consideration the specificity of the clinical case, optimal results can be achieved. The convenience of manufacturing a denture construction on a working model and not directly into the mouth of the patient has its disadvantages: much longer time, higher amount of materials (impression, modelling, casting), and various volume changes leading to undesired accuracy deviations. These and a number of other factors lead to the use of optical scanning methods in the prosthetic dental medicine and in the field of dental technology.

Keywords: impression methods, denture construction, clinical protocol, laboratory protocol, algorithm

УПОТРЕБА НА КОМБИНИРАН ОТПЕЧАТЪЧЕН МЕТОД ЗА ИЗРАБОТВАНЕ НА НЕПОДВИЖНА ЗЪБОПРОТЕЗНА КОНСТРУКЦИЯ

Светлана Ангелова[1], Максим Симов[1], Иван Цонев[2], Анита Пройчева[2], Дарина Атанасова[2]

[1]Медицински колеж, МУ-Варна; [2]Медицински колеж – Варна, студенти

Дигиталните отпечатъци елиминират много от грешките, присъстващи при традиционните методи за снемане на отпечатък и отливането на конвенционални работни модели. С появата на интраоралните камери за първи път лекарите по дентална медицина имат възможност да покажат на своите пациенти върху монитор това, което виждат в устната кухина. Така полученият въз основа на отпечатъка модел се използва в зъботехническата лаборатория за изработване на зъбопротезна конструкция, в зависимост от анатомичните особености на пациента. Комбинирането на конвенционален и цифров отпечатъчен метод се изразява в съчетаването на някои от специфичните им етапи. Целта на настоящата статия е да бъдат съпоставени конвенционалните с дигиталните лабораторни етапи, необходими за създаване на работен модел. За постигането на целта беше отчетено времето, необходимото за изработване на конвенционален гипсов модел от еластомерен отпечатъчен материал, като впоследствие то беше съпоставено с времето, необходимо за сканиране на същия конвенционален отпечатък с екстраорален лабораторен скенер. След това с помощта на специализиран софтуер беше създаден 3D виртуален модел на сканирания гипсов модел, като отново беше отчетено времето за неговото създаване. Технологиите за снемане на цифров отпечатък са изключително перспективни. Новите прототипиращи технологии за производство на 3D обекти директно от източника на данни (чрез добавяне на материала слой по слой) елиминират голяма част от операциите, изисквани от класическите технологии. Благодарение на предимствата в стандартизирането, гарантираното качество и комфорта за пациента, дигиталните системи за интраорално снемане на отпечатъци имат голям потенциал за развитие. Занапред те ще намират все по-голямо приложение в ежедневната дентална практика.

Ключови думи: дигитален отпечатък, зъбопротезна конструкция, сканиране, работен модел, лабораторен скенер

THE USE OF A COMBINED IMPRESSION METHOD FOR THE MANUFACTURE OF A FIXED DENTURE CONSTRUCTION

Svetlana Angelova[1], Maksim Simov[1], Ivan Tsonev[2], Anita Proytcheva[2], Darina Atanasova[2]

[1]TRS Dental Technician, Medical College, Medical University of Varna
[2]Students, TRS Dental Technician, Medical College, Medical University of Varna

Digital impressions eliminate a large number of the errors present in the traditional methods of taking dental impressions and casting conventional working models. With the emergence of intraoral cameras, the doctors of dental medicine had, for the first time, the opportunity to show their patients, on a screen, what they saw in the oral cavity. The model obtained through an impression is used in the dental laboratory to manufacture a denture construction based on the specific anatomical features of the patient. The combination of conventional and digital impression methods is the combination of some of their specific stages. The aim of this paper is to compare the conventional to the digital laboratory stages needed for the manufacture of a working model. To achieve this goal, we recorded the time needed to produce a conventional plaster model from elastomeric impression materials. After that, this time was compared to the time needed to scan the same conventional impression with an extraoral laboratory scanner. Then, with the help of a specialized software, a 3D virtual model of the scanned plaster model was created and the time for its manufacture was recorded. The technologies for digital impressions have very good prospects. The new prototyping technologies for production of 3D objects directly from the data source (adding the material layer by layer) eliminate a large part of the operations needed by the classical technologies. The advantages of standardizing, guaranteed quality, and patient's comfort give the digital systems for intraoral impression taking high potential for development. In the future, they will have higher and higher application in the everyday dental practice.

Keywords: digital impression, dental construction, scanning, working model, laboratory scanner

ВИРТУАЛЕН АРТИКУЛАТОР

Светлана Ангелова[1], Максим Симов[1], Иван Цонев[2], Анита Пройчева[2], Дарина Атанасова[2]

[1]Медицински колеж, МУ-Варна; [2]Медицински колеж – Варна, студенти

Наличието на модул „виртуален артикулатор“ в програмното осигуряване на цифровите системи позволява да се отчете динамичната оклузия при конструирането на коронките и мостовите конструкции. Софтуерът способства разполагането на гипсовите модели вътре в реалния артикулатор да бъде пренесено с точност в програмата. За да бъдат използвани функционалните възможности на виртуалния артикулатор е необходимо ситуационният модел да бъде пренесен от реалния артикулатор в лабораторния скенер. Виртуалният артикулатор притежава опция да имитира инцизивно водене. Всички негови функции могат да бъдат визуализирани лесно на монитора. Настройките се регулират в режим реално време чрез графична анимация. Целта на настоящата статия е да бъде разгледан виртуалният артикулатор, като бъде акцентирано върху предимствата и недостатъците му. Виртуален или конвенционален, артикулаторът е задължителен уред при изработването на зъбопротезната конструкция. Имитирайки движенията на долната челюст, той позволява да бъдат моделирани максимално точно оклузалните повърхности на реставрациите, като се изключи до минимум допълнителното наартикулиране на готовите конструкции. Най-голямото предимство на виртуалния артикулатор е, че всички възможни корекции се правят върху триизмерния модел, а пациентът може само да наблюдава. Високото ниво на качество, увеличената производителност и понижената себестойност на производството с помощта на цифрови системи предопределя тенденцията към тяхното масово навлизане в практиката. Бъдещето със сигурност принадлежи на цифровите технологии.

Ключови думи: дигитален отпечатък, зъбопротезна конструкция, сканиране, виртуален работен модел, виртуален артикулатор

VIRTUAL ARTICULATOR

Svetlana Angelova[1], Maksim Simov[1], Ivan Tsonev[2], Anita Proytcsheva[2], Darina Atanasova[2]

[1]TRS Dental Technician, Medical College, Medical University of Varna
[2]Students, TRS Dental Technician, Medical College, Medical University of Varna

The presence of a "virtual articulator" module in the programming tools of the digital systems allows the detection of the dynamic occlusion when constructing crowns and bridge constructions. The software helps transfer the positioning of plaster models into the real articulator with better precision. In order to use the functional capabilities of the virtual articulator, the situation model needs to be transferred from the real articulator to the laboratory scanner. The virtual articulator offers the option to simulate incision leading. All of its functions can easily be visualized on the screen. The settings are adjusted in real time through graphic animation. The aim of this paper is to present the virtual articulator while focusing on its advantages and disadvantages. Virtual or conventional, the articulator is a compulsory device when manufacturing a denture construction. Imitating the movements of the lower jaw, it allows the modelling of the occlusal surfaces of the restorations with maximum precision while keeping the additional rearticulation of the final constructions to the minimum. The most important advantage of the virtual articulator is that all possible corrections can be made on the 3D model while the patient only observes the process. The high quality level, high output and low cost of the production, with the help of digital systems, predetermines the trend towards their mass use in the dental practice. The future definitely belongs to the digital technologies.

Keywords: digital impression, denture construction, scanning, virtual working model, virtual articulator

СТЕПЕН НА ИНФОРМИРАНОСТ НА ДЕНТАЛНИ ЛЕКАРИ И ЗЪБОТЕХНИЦИ ЗА НОВОСТИТЕ В ЗЪБОТЕХНИЧЕСКАТА ПРАКТИКА

[1]Минко Милев, [2]Тодорка Костадинова, [1]Ненко Цветков, [3]Силвия Борисова

[1]УНС "Зъботехника", МУ-Варна; [2]Катедра по икономика и управление на здравеопазването, МУ-Варна; [3]Катедра по здравни грижи, МУ-Варна

Разнообразието от технологии и оборудване е голямо, което налага потребителите на дентални услуги да са информирани за новостите, което е в тяхна полза. Поради бързо навлизащите технологии годишно се организират международни изложения по дентална медицина, където се обменя информация и опит от цял свят. Това дава възможност на лекари, мениджъри и специалисти от клиники и зъботехнически лаборатории да се запознаят с навлизащите технологии в света на денталната медицина. Докладът представлява анализ на информираността на дентални лекари и зъботехници за новостите в зъботехническата практика. Изследването е проведено в Североизточна България сред 668 респонденти. Данните показват висока степен на информираност сред респондентите, което корелира с високото качество на денталните услуги.

Ключови думи: степен, информираност, дентални лекари, зъботехници

DEGREE OF AWARENESS OF DENTISTS AND DENTAL TECHNICIANS ABOUT THE NOVELTIES IN THE DENTAL PRACTICE

Minko Milev[1], Todorka Kostadinova[2], Nenko Cvetkov[1], Silvia Borisova[3]

[1]TRS Dental technician, Medical University of Varna
[2]Department of Economics and Health Care Management, Faculty of Public Health, Medical University of Varna,
[3]Department of Nursing Care, Faculty of Public Health, Medical University of Varna

There is a great diversity of technologies and equipment which demands that the consumers of dental services should be aware of the novelties which are beneficial for them. Annually, international exhibitions of dental medicine are arranged due to the rapidly developing technologies and there information and experience from all over the world is exchanged. Thus, doctors, managers and specialists from clinics and dental laboratories have the opportunity to be acquainted with the newest technologies in the world of dental medicine. This report is an analysis of the awareness of dentists and dental technicians about the novelties in the dental practice. The survey has been conducted in Northeastern Bulgaria among 668 respondents. The data showed a high degree of awareness among the respondents which correlates with the high quality of dental services.

Keywords: degree, awareness, dentists, dental technicians

АНАЛИЗ НА ИНФОРМИРАНОСТТА И НАГЛАСИТЕ ЗА ВАКСИНАТА СРЕЩУ ПАПИЛОМЕН ВИРУС

Фани Драгоева, Стела Йорданова, Вержиния Секулова, Айлин Терзийска, Емилия Георгиева

УНС „Медицински лаборант“, Медицински колеж, Медицински университет – Варна

Близо 80% от хората се заразяват с човешкия папиломен вирус в различни етапи на живота си, но само част от тях могат да се разболеят от него. Вирусът има около 100 разновидности, но само два негови щама причиняват рак на шийката на матката, а 20 други – различни доброкачествени и злокачествени образувания. За превенция на рака на шийката на матката се прилагат три ваксини по схема. Целта на доклада е да се изследва информираността сред младото население за опасностите, които крие папилома вирус, и възможната превенция срещу него.

Ключови думи: информираност, нагласи, ваксина, папиломен вирус

ANALYSIS OF AWARENESS AND ATTITUDES TO THE VACCINE AGAINST PAPILLOMA VIRUS

Fani Dragoeva, Stela Yordanova, Verjiniya Sekulova, Aylin Terziiska, Emilia Georgieva

TRS Medical Laboratory Assistant, Medical College, Medical University of Varna

Nearly 80% of the people get infected with the human papilloma virus at different stages in their lives but only a few of them can get sick. The virus has over 100 varieties but only two of them can cause cervical cancer, and another 20 variations can cause different kinds of tumors. For cervical cancer prevention there are three different vaccines that are used in a specific schedule. The aim of the survey is to tell whether the young female population is aware of the risks of cervical cancer and its prevention.

Keywords: awareness, attitudes, vaccine, papilloma virus

МЕТОДИ ЗА ДОКАЗВАНЕ НА БАЩИНСТВО

Радина Георгиева, Кристина Андонова, Йорданка Михайлова

Медицински колеж, МУ-Варна

Един от най-често срещаните въпроси, които вълнуват все повече обществото, е свързан с бащинството. Съдебномедицинските лекари посочват, че през последните години желаещите за експертиза по отношение на бащинството рязко са се увеличили. Решаването на този проблем се базира на няколко вида изследвания: кръвногрупови, хромозомни и ДНК изследвания, антропобиометрични изследвания. Години преди разкодирането на ДНК молекулата и възможностите за изследване на генетично ниво, един от основните методи за доказване или отхвърляне на бащинството са били антропологичните изследвания. Чрез тях се търси визуална прилика и разлика между детето, майката и мъжа, посочен за баща. Поради голяма субективност на този вид анализ обаче, той не намира приложение понастоящем в практиката. Последните данни показват, че изследванията, проведени върху еритроцити, левкоцити, серумни и ензимни системи, дават обща вероятност за изключване на предполагаемо бащинство 99.6%. Хромозомната експертиза повишава този процент, а с най-големи възможности е ДНК анализът, който при неизключване дава конкретна вероятност, близка до 100%. Тъй като изследваните кръвногрупови фактори остават неизменни през целия живот на човека, те могат да бъдат определени по всяко време от неговия жизнен път.

Всичко това показва, че ако преди десетилетия жените спокойно са можели да скрият истината за бащинството на децата си, сега, благодарение на развитието на медицината и генетиката в частност, тази тяхна измама лесно може да бъда изобличена.

Ключови думи: унаследяване, методи, бащинство, кръвни групи

METHODS OF PATERNITY TESTING

Radina Georgieva, Kristina Andonova, Yordanka Mihaylova

Medical College, Medical University of Varna

One of the most common questions that concern more and more society is connected with paternity. Forensic doctors say that in recent years the wish for expertise regarding paternity has increased sharply. The solution to this problem is based on several types of tests: blood group, chromosomal and DNA tests, and biometric research.

Years before decoding the DNA molecule and opportunities for a study on a genetic level, one of the main methods of proof or rejection of paternity were anthropological researches. They seek visual similarities and differences between the child's mother and her husband referred to as a father. Due to the great subjectivity of this type of analysis, however, it is not applicable currently in practice. The latest data show that research conducted on erythrocytes, leukocytes, and serum enzyme systems offers a general probability of excluding alleged paternity of 99.6%. Chromosome expertise increases this percentage, and with the best results is DNA analysis, which in non-exclusion gives a specific probability close to 100%. Since the test blood-group factors remain unchanged throughout the life of the person they can be identified at any time of his/her life time. All this shows that if decades ago women could safely hide the truth about the paternity of their children, now thanks to the development of medicine and genetics in particular, their scam can easily be exposed.

Keywords: inheritance, methods, paternity, blood groups

ПРИЧИНИ ЗА СТУДЕНТСКИ ГРЕШКИ ПО ВРЕМЕ НА ПРАКТИЧЕСКА ПОДГОТОВКА

Николай Онцов, Невенка Бонинска, Диана Барболова, Калина Илчева

МУ-София, Медицински колеж „Й. Филаретова", спец. „Рентгенов лаборант"

Обучението на студентите от специалност „Рентгенов лаборант" включва теоретична и практическа подготовка, затова както преподавателите, така и колегите рентгенови лаборанти от учебните бази заемат важно място в обучителния процес. За да е успешна практическата подготовка, от значение е комуникацията между студентите и работещите рентгенови лаборанти. Целта ни е да открием причините за често допусканите грешки по време на практическа подготовка и да ги анализираме. В резултат на това ще бъдат набелязани мерки за намаляването и отстраняването им. За постигане на целта е изготвена собствена анкета, проведена през април 2016 г. сред 32 рентгенови лаборанти, работещи в 5 учебни бази. Резултатите са представени в таблици и диаграми. Анализът показа, че най-често се допускат неточности в центража (56.2%), причина за което са недостатъчната теоретична подготовка и незаинтересованост към работния процес от страна на студента. 68.8% от анкетираните дават добра оценка на теоретичната подготовка и организация на практическата подготовка и смятат, че допусканите грешки са най-вече от личностен характер (62.5%). За привличане на вниманието и повишаване на мотивацията за обучение на студентите рентгенови лаборанти е необходимо поставяне на извънаудиторни задачи и формиране на професионална култура.

Ключови думи: практическо обучение, студентски грешки, причини

REASONS FOR STUDENTS' MISTAKES DURING PRACTICAL TRANING

Nikolay Ontsov, Nevenka Boninska, Diana Barbolova, Kalina Ilcheva

Medical University - Sofia, Medical College "J. Filaretova", TRS X-Ray Technician

The training in the X-Ray Technician program consists of theoretical and practical part, so the lecturers as well as the x-ray technicians from the instructional bases have an important place in the education process. For a successful practical preparation the communication between the students and the working x-ray technician is important. The purpose is to find the reasons for the mistakes during practical preparation and to analyze them. As a result of this measures for decreasing and removing of these mistakes will be marked. In order to achieve this

goal, a survey was prepared in April, 2016. It included 32 x-ray technicians, working in 5 instructional bases. The results were presented in tables and charts. The analysis proved that inaccuracies are most common in positioning (56.2%), reason for which is deficient theoretical training and disinterest in the work on the student's part. 68. 8 percent of the respondents gave a good evaluation to the theoretical practice and think that the mistakes are mostly related to the specific person (62.5%). To raise awareness and increase motivation for students x-ray technicians it is necessary to set extracurricular tasks and develop professional culture.

Keywords: practical education, students' mistakes, reasons

РЕНТГЕНОВИЯТ ЛАБОРАНТ В ЕХОГРАФСКАТА ДИАГНОСТИКА

Десислава Николова, Петранка Гагова, Доротея Добрева

МУ-София, Медицински колеж „Йорданка Филаретова“ - София

Ултразвуковото изследване, познато още като ехографска диагностика, е част от образната диагностика. Повече от 50 години то се използва в медицината и няма данни да има вреден ефект върху пациентите. Дава възможност на лекарите да откриват болести, без да използват йонизираща радиация. Целта на настоящата статия е да представи мнението на студенти рентгенови лаборанти относно евентуалното участие на рентгеновия лаборант в извършването на ехографското изследване. Използвани са документален, социологически и статистически метод. Проучени са интернет източници по темата, проведена е пряка анонимна анкета сред 38 студенти от Медицински колеж – София и е направена математико-статистическа обработка на резултатите. Проучването показа, че 58% от студентите проявяват интерес към този вид диагностика, но 79% са на категоричното мнение, че подготовката им не е достатъчна за самостоятелно провеждане на изследването. 39% от анкетираните не знаят, че в други страни ехографското изследване се провежда от лаборанти, а не от лекари. Световният опит показва, че след профилирано обучение лаборантите самостоятелно провеждат ехографски изследвания. Без да подценяваме сложността и отговорността за поставяне на диагноза чрез ултразвуковото изследване, считаме, че след допълнително разширено обучение провеждането на ехографско изследване от рентгеновите лаборанти ще облекчи работата на лекарите специалисти, използващи този метод.

Ключови думи: ехографска диагностика, рентгенов лаборант, обучение

THE X-RAY TECHNICIAN IN THE ECHOGRAPHIC DIAGNOSIS

Desislava Nikolova, Petranka Gagova, Doroteia Dobreva

Medical University - Sofia, Medical College "Jordanka Filaretova"- Sofia

The ultrasound examination, also known as echographic diagnosis, is part of the imaging diagnostics. It has been applied in medicine for more than 50 years and there is no data of it having harmful effects on patients. It enables doctors to detect diseases without using ionizing radiation.

The aim of the current article is to present the opinion of x-ray technician students about the possible participation of the x-ray technician in performing the echographic examination.

Documentary, sociological and statistic methods were used. Internet resources concerning this topic were researched. A direct anonymous questionnaire among 38 students in the Medical College – Sofia was performed and mathematical and statistical analysis of the results was made.

The research showed that 58% of the students were interested in this type of diagnostics but 79% categorically declare that their preparation is not sufficient to conduct the examination alone. 39% of the respondents were unaware that in other countries the echographic examination is conducted by x-ray technicians, and not by doctors. Experience worldwide shows that after specialized education, the x-ray technicians can conduct echographic examinations alone.

Without underestimating the complexity and responsibility of making diagnosis by ultrasound examination we consider that after further advanced training, conducting echographic examination by the x-ray technicians will facilitate the work of the specialist doctors, using this method.

Keywords: echographic diagnosis, x-ray technician, education

ВИДОВЕ ОБРАЗНОДИАГНОСТИЧНИ МЕТОДИ, ПРИЛАГАНИ ПРИ ДИАГНОСТИРАНЕ НА БОЛЕСТТА НА КРОН

Женя Жекова-Мараджиева[1], Бистра Велчовска[1], Атанас Узунов[1], Евгения Иванова[2], Десислава Петрова[3], Мариана Йорданова[4], Георги Вълчев[5]

[1]МУ-Варна, МК, УНС „Рентгенов лаборант“, студенти; [2]МУ-София, МК, УНС „Помощник-фармацевт“, студент; [3]МУ-Варна, МК, УНС „Помощник-фармацевт“, студент; [4] МУ-Варна, Медицински колеж; [5] МУ-Варна, УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна, Клиника по образна диагностика

Болестта на Крон е описана за пръв път почти едновременно в САЩ и в Германия. Заболяването носи наименованието си от името на своя откривател – д-р Бърил Крон, който пръв го описва през 1932 г. със своите колеги д-р Леон Гинзбург и д-р Гордън Опенхаймер. Тя е рядко, тежко и хронично заболяване, което не подлежи на окончателно излекуване и след като бъде диагностицирано, изисква лечение и поддържане през целия живот. Официално е известно като Ileitis terminalis – според терминалната част на илеума, най-често засегнатия фокус. Болестта може да порази различни части от устата до ануса. Накратко казано по целия храносмилателен тракт. Процесът не е задължително да обхване цялата дължина на дебелото или на тънкото черво, както е при тоталните форми на улцерозен колит, а са налични характеристичните „прескачащи“ лезии с интервали от незасегнато черво помежду им. Най-често е поразено тънкото черво, но в много случаи са налице тъй наречените дистални форми, при които е засегната крайната част на дебелото черво. Тази публикация цели подобряване на осведомеността на пациентите и медицинския персонал относно методите на диагностично-лечебния процес при болестта на Крон като социално значимо заболяване, започвайки от основата на диагностичната верига. Едно от големите предизвикателства е диагностиката на заболяването. Изясняването също е много трудно, защото липсват типични лабораторни, биохимични или имунологични маркери. След начална диференциална диагноза от общопрактикуващ лекар всеки пациент подлежи на доуточнителни ендоскопски, рентгенови и други процедури, целящи да финализират диагнозата: рентгеноскопия, сондово контрастиране на тънкото черво, конвенционалната ендоскопия, капсулна ендоскопия, компютърна томография, ядрено-магнитен резонанс. При установена болест на Крон терапевтичният план се определя от активността, разпространението и еволюцията на болестта.

Ключови думи: болест на Крон, методи за изследване, диагностициране, заболяване

TYPES OF MEDICAL IMAGING METHODS APPLIED IN DIAGNOSING CROHN`S DISEASE

Zhenya Zhekova-Maradzhieva[1], Bistra Velchovska[1], Atanas Uzunov[1], Evgeniya Leninova Ivanova[2], Desislava Petrova[3], Mariana Yordanova[4], Georgi Valchev[5]

[1]Medical University of Varna, Medical College, TRS X-Ray Laboratory Assistant, Students
[2]Medical University – Sofia, Medical College, TRS Assistant Pharmacist, Students
[3]Medical University of Varna, Medical College, TRS Assistant Pharmacist, Student
[4]Medical University of Varna, Medical College, TRS X-Ray Laboratory Assistant
[5]Medical University of Varna, St. Marina University Hospital, Diagnostic Imaging Clinic

Crohn`s disease was described for the first time almost simultaneously in the USA and Germany. The condition was named after Dr. Burrill Crohn who first described it in 1932 together with his colleagues Dr. Leon Ginzburg and Dr. Gordon Oppenheimer. It is a rare, severe and chronic disease which is not subject to a definitive curing and after being diagnosed it requires treatment and maintenance during the entire life of the patient. The condition is officially known as Ileitis terminalis – as per the terminal part of the ileum – the most frequently affected area. The disease can affect different areas from the mouth to the anus; in short it can affect the whole gastrointestinal tract. The process does not necessarily cover the entire length of the large or the small intestine as it is in the total expressions of the ulcerative colitis; the disease rather shows characteristic patchy lesions with intervals of non-affected intestine between them. Most frequently the disease affects the small intestine but in many cases the so-called distal forms where the terminal part of the large intestine is affected are present. This publication aims to improve the awareness of patients and medical staff of the diagnostic and treatment process methods for Crohn`s disease as a socially significant condition starting from the basis of the diagnostic chain. One of the main challenges is diagnosing the disease. Clarification is also difficult as in this case any typical laboratory, biochemical and immunological markers are absent. After establishing the initial differential diagnosis by a general practitioner, every patient is subject to additional endoscopic, radiographic and other procedures aiming at finalizing the diagnosis: radioscopy, test with probe contrast of the small intestine, conventional endoscopy, capsule endoscopy, computer tomography, and MRI. When the disease is diagnosed with certainty, the therapeutic plan is determined by the activity, the extent and the evolution of the disease.

Keywords: Crohn`s disease, examination methods, diagnostics, disease

ЛЪЧЕЛЕЧЕНИЕ. ЕТАПИ НА ПЛАНИРАНЕ НА ЛЪЧЕТЕРАПЕВТИЧНИЯ ПРОЦЕС. TNM КЛАСИФИКАЦИЯ

Женя Жекова-Мараджиева[1], Бистра Велчовска[1], Атанас Узунов[1], Евгения Иванова[2], Елица Енчева-Мицова[3]

[1]МУ-Варна, МК, УНС „Рентгенов лаборант“, студенти; [2]МУ-София, МК, УНС „Помощник-фармацевт“, студент; [3]МУ-Варна, МК, УНС „Рентгенов лаборант“

В лъчелечението днес се използват две основни групи йонизиращи лъчения – фотони и заредени частици. Фотони са рентгеновите, гама- и високоенергийното спирачно лъчение (Х-лъчите), а частици – бета-лъчите, ускорените електрони, протоните, пи-мезоните и тежките йони. Доскоро рентгенотерапията и телегаматерапията бяха водещи в България. С въвеждане на линейните ускорители най-широко е приложението на Х-лъчите и ускорените електрони. Рентгеновата терапия са прилага при кожни лезии с малки размери.

Процесът на планиране на лъчелечението е труден, съдържа много стъпки и високорискови дейности, тъй като включва използването на много източници на информация и взаимодействието на различни специалисти, участващи в лъчелечебния процес. TNM класификацията се използва за определяне индикациите за лъчелечение.

При всички болни, които се облъчват с линейни ускорители, се прилага триизмерно планиране. Основното е, че облъчваният обем и критичните органи се задават в поредица от срезове с дебелина, не по-голяма от 0,5 см. По този начин значително се повишават точността и качеството на планираното лъчелечение. Техниките на облъчване, прилагани с линеен ускорител, са изоцентрични и налага маркиране на изоцентъра на кожата на пациента или на имобилизиращите устройства. Изоцентърът се поставя при първото облъчване на терапевтичния апарат в присъствието на лекар и физик-дозиметрист, изготвил индивидуалния план.

Ако всеки лъчетерапевтичен център разполага с пълен набор от лъчетерапевтична апаратура, това дава възможност за адекватно и съвременно облъчване на всички локализации на злокачествени и доброкачествени новообразувания с индикации за лъчелечение. В онкологичната информационна система се съхраняват: личните данни на пациента, клиничната информация относно заболяването и вида лечение, дозиметричният план на облъчването, както и подробна информация за проведеното лъчелечение. Информацията се архивира и Т с възможност за справка на броя на извършените сеанси и облъчвани обеми, както и статистически анализ на множество данни, отнасящи се до цялостния лъчетерапевтичен процес.

Ключови думи: лъчелечение, планиране, лъчетерапевтичен процес, дозиметричен план, облъчване

RADIOTHERAPY. STAGES OF PLANNING OF THE RADIOTHERAPY PROCESS. TNM CLASSIFICATION

Zhenya Zhekova-Maradzhieva[1], Bistra Velchovska[1], Atanas Uzunov[1], Evgeniya Ivanova[2], Elitsa Encheva-Mitsova[3]

[1]Medical University of Varna, Medical College, TRS X-Ray Laboratory Assistant, Students
[2]Medical University – Sofia, Medical College, TRS Assistant Pharmacist, Student
[3]Medical University of Varna, Medical College, TRS X-Ray Laboratory Assistant

In modern radiotherapy two main groups of ionizing radiation are used – photons and charged particles. The photons consist of ortovoltage x-rays, gamma rays and high-energy rX-rays, and the particles are beta-rays, accelerated electrons, protons, pi-mesons and heavy ions. Until recently ortovoltage and telegamatherapy have been the main types of radiotherapy in Bulgaria. Now with the installation of linear accelerators the x-rays and the accelerated electrons are the most commonly used. Ortovoltage radiotherapy is used for small skin lesions.

The planning process of radiotherapy is difficult and contains many steps and high-risk activities as it includes the use of many sources of information and the collaboration of different specialists participating in the radiotherapy process. TNM classification is used to define the indication for radiotherapy.

Three-dimensional planning is applied to all patients who are treated with a linear accelerator. The main issue here is that the target volume and the critical organs are defined in a series of consecutive CT scans with thickness of less than 0.5cm. Thus, the accuracy and the quality of the planned radiotherapy are significantly improved. Isocenter irradiation techniques are used with linear accelerators and this requires marking of the isocenter on the patient's skin or on the immobilization devices. The isocenter is marked during the first irradiation at the treatment machine in the presence of a physician and a physicist dosimetrist who has prepared the individual plan.

If every radiotherapy department is equipped with the full set of radiotherapy machines, this will provide adequate and modern irradiation of all malignant tumors and benign conditions requiring radiotherapy. The oncology information system stores the demographic data of the patient, the clinical information about the disease and the treatment methods, the treatment as well as detailed information about the radiotherapy course. The information is archived and allows the checking of the number of performed fractions, the irradiated volumes as well as performing statistical analysis of multiple data related to the entire radiotherapy process.

Keywords: radiotherapy, planning, radiotherapy process, treatment dosimetric plan, irradiation

БЪБРЕЧНО-КАМЕННА БОЛЕСТ (НЕФРОЛИТИАЗА) – ПАТОГЕНЕЗА, ВИДОВЕ И ОБРАЗНИ МЕТОДИ ЗА ДИАГНОСТИКА В СЪВРЕМЕННАТА МЕДИЦИНА

Бистра Велчовска[1], Женя Жекова-Мараджиева[1], Атанас Узунов[1], Евгения Иванова[2], Десислава Петрова[3], Георги Вълчев[4]

[1]МУ-Варна, МК, УНС „Рентгенов лаборант“, студенти; [2]МУ-София, МК, УНС „Помощник-фармацевт“, студент; [3]МУ-Варна, МК, УНС „Помощник-фармацевт“, студент; [4] МУ-Варна, Катедра по рентгенология, УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна, Клиника по образна диагностика

Рискът от развитие на нефролитиаза в развитите страни е около 12% при мъжете и 6% при жените. Бялата раса е по-засегната от черната. Честотата на заболяването се увеличава правопропорционално на увеличената честота на захарен диабет тип II и наднорменото тегло. Съотношението мъже/жени е 1,3:1. Честотата се увеличава във възрастта над 20 години, а пикът на патологията е във възрастовата група между 40-60 години, след което намалява и остава константа. Нефролитиазата е известна още като бъбречно-каменна болест и се развива при пациенти с генетична предиспозиция, при широк спектър от метаболитни заболявания, а също и при множество коморбидни състояния. Повечето камъни са изградени от калциев оксалат и пикочна киселина, струвит (амониево-магнезиев сулфат), цистин, амониев урат. Напоследък се повишава честотата на лекарствено индуцираната нефролитиаза, която се наблюдава при имобилизирани пациенти.

Образнодиагностичните методи започват с ултразвуковото изследване на пикочо-отделителната система. То открива голям процент от всички конкременти, както и паренхимни процеси, които биха могли да имитират ренална колика. Обзорната рентгенография на бъбреци, уретери, пикочен мехур (БУМ) представлява рентгеново изследване на отделителната система, което демонстрира конкременти с калциево съдържимо; обикновено предшества венозната урография и други рентгенови изследвания. Венозна урография – методът дава информация както за позицията и размера на конкремента, така и за състоянието на бъбречната функция. Методът обаче има риск от известна нефротоксичност. Компютърна томография без използване на контрастна материя демонстрира конкременти във всяка една част от отделителната система.

Има редица заболявания, които могат да имитират симптомите на БКБ, и поради тази причина е необходимо те да бъдат изключени в хода на диагностичния процес. Днес развитието на науката допринесе за по-задълбочено разбиране на причините и механизмите за образуване на камъни и съответно - за много по-ефективно клинично диагностициране и лечение. Необходимо е периодично да се следи здравословното състоянието чрез редовни консултации с нефролог или уролог, който да извършва ехографско изследване.

Ключови думи: нефролитиаза, диагностика, конкременти, камъни в бъбреците, образни методи

KIDNEY STONE DISEASE (NEPHROLITHIASIS) – PATHOGENESIS, TYPES AND IMAGING DIAGNOSTIC METHODS IN CONTEMPORARY MEDICINE

Bistra Velchovska[1], Zhenya Zhekova-Maradzhieva[1], Atanas Uzunov[1], Evgeniya Ivanova[2], Desislava Petrova[3], Georgi Valchev[4]

[1]Medical University of Varna, Medical College, TRS X-Ray Laboratory Assistant, Students
[2]Medical University – Sofia, Medical College, TRS Assistant Pharmacist, Student
[3]Medical University of Varna, Medical College, TRS Assistant Pharmacist, Student
[4]Medical University of Varna, St. Marina University Hospital, Diagnostic Imaging Clinic

The risk of nephrolithiasis in developed countries is roughly 12% in men and 6% in women. Caucasians are more likely to form kidney stones than black people. The frequency of this pathology increases proportionally to the rising frequency of type II diabetes mellitus and obesity. The ratio of male to female sufferers is 1.3:1. The disease is mostly observed in individuals over the age of 20, while the pique is between 40 and 60 years. Nephrolithiasis is more commonly known as kidney stone disease and develops primarily in genetically predisposed patients, patients with metabolic disorders, and multiple comorbidities. Most stones are made up of calcium oxalate and uric acid, struvite (magnesium ammonium phosphate), cystine, ammonium urate. Recently there has been an increase in medicament-induced nephrolithiasis, observed in immobilized patients.

The imaging diagnostics begins with abdominal ultrasonography – it can find a large percentage of all calculi, as well as parenchymal processes which could simulate a renal colic. Plain abdominal radiographs can demonstrate calcium-containing stones, and usually precedes venous urograms and other exams. Venous urograms provide insight into a calculus position, as well as regarding renal function. It is, however, associated with potential nephrotoxicity. Computed tomography can natively (without contrast material) demonstrate virtually all stones in every part of the excretory system.

There are several conditions which mimic the symptoms of kidney stone disease, and must therefore be excluded along the diagnostic pathway. Currently, advanced understanding of the reasons and mechanisms of calculus formation have contributed to more effective diagnostic and treatment methods. Regular consultations and ultrasonographies with a nephrologist or urologist are advisable.

Keywords: nephrolithiasis, diagnosis, calculi, kidney stones, imaging methods

ПЪТЯТ НА ПАЦИЕНТА В КЛИНИКА ПО ЛЪЧЕЛЕЧЕНИЕ, УМБАЛ „СВ. МАРИНА“ - ВАРНА

Владислав Евтимов[1], Мариана Йорданова[2], Елица Енчева[3], Христина Ивановска-Пенева[3], Минко Попов[3], Илона Николова[3], Кристина Игнатова[3], Христи Георгиева[3], Яна Глухчева[3]

[1]МУ-Варна, Медицински колеж, УНС „Рентгенов лаборант“; [2]МУ-Варна, Медицински колеж; [3]МУ-Варна, Клиника по лъчелечение, УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна

Лъчелечението води началото си от 1896 г., като оттогава е постигнат висок технологичен прогрес. Основната цел на лъчелечението е реализирането на предписаната лъчева доза в определен мишенен обем с едновременно минимално увреждане на съседните здрави тъкани. Резултатът е локален туморен контрол, подобрено качество на живот и удължена преживяемост.

Лъчелечението в Клиниката по лъчелечение, УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна, преминава през следните етапи: клинико-биологично планиране, анатомо-томографско планиране, дозиметрично планиране и изпълнение на плана на облъчване, контрол и проследяване състоянието на пациента. При консулта на пациента лекар лъчетерапевт определя целта на лъчелечението на базата на диагнозата и стадия на заболяването и назначава дата за виртуална симулация – планиращ компютърен томограф. При симулацията според подбрания протокол лъчетерапевтичният рентгенов лаборант имобилизира пациента на масата и провежда сканирането. Симулацията се включва в етапа на анатомо-томографско планиране, при което лаборантът контурира органите в риск, а лекарят дефинира клиничните мишенни обеми и предписва общата и дневната огнищни дози. На следващия етап медицинският физик изготвя индивидуален дозиметричен план, като се прилагат прецизни техники на облъчване – 3 DC, IMRT, VMAT. След като лъчетерапевтът одобри плана, физикът изготвя предварителен верификационен план, изпълняващ се от лаборанта преди първата фракция на пациента. При първото облъчване на пациента задължително присъстват лъчетерапевт, физик и рентгенов лаборант. При всяка следваща фракция рентгеновият лаборант облъчва пациента самостоятелно на линейния ускорител. При всички пациенти с цел прецизно изпълнение на плана се прилага образно насочено ЛЛ (IGRT) - верификации на позицията на пациента чрез рентгенографии, CBCT. На всички етапи медицинската радиологична сестра отговаря за манипулациите на пациента и вливанията на химиотерапевтици. По време и след терапият лъчетерапевтът проследява състоянието на пациента. Тези етапи се повтарят при нужда от свръхдозиране в тумора или при бързо обратно развитие на тумора.

Целта на настоящия доклад е да проследи пътя на пациента в Клиниката по лъчелечение, УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна.

Ключови думи: лъчелечение, етапи, път на пациента

THE PATIENT TREATMENT PATH IN THE RADIOTHERAPY DEPARTMENT, ST. MARINA UNIVERSITY HOSPITAL - VARNA

Vladislav Evtimov[1], Mariana Yordanova[2], Elitsa Encheva[3], Hristina Ivanovska-Peneva[3], Minko Popov[3], Ilona Nikolova[3], Kristina Ignatova[3], Hristi Georgieva[3], Yana Gluhcheva[3]

[1]Medical University of Varna,Medical College, Student
[2]Medical University of Varna, Medical College
[3]Radiotherapy Department, St. Marina University Hospital - Varna

Since the first implementation of radiotherapy in 1896, high technology progress has been achieved in that field. The aim of radiotherapy is precise delivery of certain radiation dose in clinical target volumes with minimal damage of healthy tissues. The result is high tumor control with good quality of life and prolonged survival.

The radiotherapy workflow at the Radiotherapy Department at the St. Marina University Hospital - Varna has the following specific stages: clinical and biological planning; anatomical topographic planning; treatment planning and delivering the plan, control of the symptoms and follow-up of the patients. During the consultation the radiation oncologist defines the aim of the treatment according to the cancer type and stage and an appointment for virtual simulation (planning CT) is given.

During the simulation according to the selected protocol, the radiation technology technician (RTT) immobilizes the patient on the CT table and performs the CT scanning. The simulation is part of the anatomical topography planning where technicians contour organs at risk and the physician defines the target volumes and prescribes the daily and total radiation dose. At the next stage, the medical physicist performs treatment planning, applying precise radiation techniques - 3 DC, IMRT, and VMAT. After the radiation oncologist approves the plan, the physicist prepares a preliminary verification plan running from the RTTS before the first fraction of irradiation. During the first patient irradiation a radiation oncologist, physicist and RTT are present at the linear accelerator. Then the following irradiation procedures of the patient are responsibility of RTT. In all patients to accurately implement the plan image guided radiotherapy (IGRT) is applied - verification of the position of the patient by radiographs and CBCT. At all stages a radiological nurse takes care of the patient and infuses the chemotherapeuticals. During and after treatment, the radiation oncologist follows up the patient. These stages could be repeated in case of boost or fast shrinking tumors.

The aim of the present report is to demonstrate the patient treatment path at the Radiotherapy Department at the St. Marina University Hospital - Varna.

Keywords: radiotherapy, stages, patient treatment path

РОЛЯ НА ЕХОКАРДИОГРАФИЯТА В ДИАГНОСТИКАТА НА ФЕТАЛНИТЕ И ДЕТСКИ СЪРДЕЧНИ ТУМОРИ

П. Шивачев, Л. Маринов, К. Ганева

МУ-Варна, Катедра по педиатрия, І-ва ДК

В исторически план развитието на образните методи на изследване при сърдечните тумори позволи преминаването от аутопсионна към прижизнено поставена диагноза. Ехокардиографията е лесно достъпен, неинвазивен и високо информативен диагностичен метод на първи избор.

Представени са възможностите на съвременното, комплексно ехокардиографско изследване за ранно, включително и пренатално, откриване на туморите на сърцето, придружаващите сърдечни аномалии и извършването на коректна хемодинамична оценка. Включени са и наши собствени наблюдения на пациенти с различни по вид сърдечни тумори, диагностицирани като фетално, така и след раждането.

Ехокардиографското изследване е утвърден, бърз, удобен и информативен метод за пре- и постнатално диагностициране на сърдечните тумори в детската възраст, както и за тяхното пре- и постоперативно проследяване.

Ключови думи: сърдечни тумори, ехокардиография, фетуси, деца.

THE ROLE OF ECHOCARDIOGRAPHY IN THE DIAGNOSIS OF FETAL AND PEDIATRIC CARDIAC TUMORS

P. Shivachev, L. Marinov, K. Ganeva

Department of Pediatrics, First Pediatric Clinic, Medical University of Varna

The development of different imaging techniques allows the diagnosis of cardiac tumors to be made before the death of a person, and not as it used to be made – following a post mortem. Echocardiography is easily available, noninvasive and a highly informative diagnostic method of choice.

We are presenting the possibilities of the current echocardiography examination for the early, including prenatal, diagnosis of cardiac tumors, concomitant congenital heart diseases and hemodynamic evaluation. In this report we also include the observations of our own patients with different kinds of cardiac tumors, which were diagnosed prenatal and after birth.

Echocardiography is an approved, quick, convenient and informative prenatal, and postnatal, diagnostic method for cardiac tumors in childhood, as well as for their preoperative and postoperative follow-up.

Keywords: cardiac tumors, echocardiography, fetus, children

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ВОДОРАСЛИТЕ В КОЗМЕТИКАТА

Ивелина Маринова[1], Людмила Джурова[1], Димана Димитрова[2]

[1]Медицински колеж, МУ-Варна, студенти; [2]Медицински колеж – Варна, УНС „Помощник-фармацевт“

Водораслите (Algae) са най-старата растителна форма на Земята. Богати са на жизненоважни за организма вещества. Още в древността хората са използвали водораслите за външна употреба или за храна, като по опитен път са опознавали техните уникални свойства. Те така и не успели да обяснят защо водораслите предизвикват прилив на сила и бодрост, повишават настроението, ускоряват заздравяването на рани, правят кожата удивително гладка и свежа. Днес обаче е известно, че във водораслите има невероятен запас от елементите, които се съдържат и в нашия организъм.

За пръв път водораслите намират приложение като козметична съставка във Франция. След като положителният им за кожата ефект се разчува, производители от цял свят започват да включват екстракти от водорасли във формулите си. Така днес тези морски дарове са сред най-използваните активни съставки за борба със стареенето на кожата, прекомерното омазняване и кожните проблеми, дехидратацията и действието на свободните радикали.

Възможно е да нанасяме екстракт от водорасли върху лицето си, без дори да знаем. Има повече от 100 вида съставки, получени от водорасли, които се използват в козметиката по целия свят. Те могат да се намерят във всякакви продукти – почистващите млека, лосиони и гелове, маските за лице и тяло, антицелулитните и слънцезащитни кремове.

Прилагани върху кожата, без значение сурови или в козметичен продукт, водораслите я подхранват, подмладяват, изглаждат, регенерират и заздравяват. Осигуряват още гъвкавост на епидермиса, укрепват бариерната му защита, нормализират нивата на влага и заличават несъвършенствата. Продуктите за моделиране на бюста и кожата на деколтето имат изключително интензивно въздействие, дължащо се на приликата на водораслите с кожата на лицето и тялото.

Комбинирани с други козметични съставки, водораслите гарантират дълготрайно балансирана кожа със свеж и сияен вид.

Ключови думи: водорасли, козметика, кожа, терапия

APPLICATION OF SEAWEEDS IN COSMETICS

Ivelina Marinova[1], Lyudmila Dzhurova[1], Dimana Dimitrova[2]

[1]Medical College, Medical University of Varna, Students
[2]Medical College, Medical University of Varna, TRS Assistant Pharmacist

Seaweeds (Algae) are the oldest plant form on Earth. They are rich in vital ingredients for the living organisms. In the past people were aware of seaweed properties and they were used externally and internally for different conditions. But no one was able to explain why using seaweeds was associated with effects like a flow of energy, mood improvement, wound healing, and skin rejuvenation. Today it is well known that many of the active ingredients contained in seaweeds are available in the human body as well.

Seaweeds were used in cosmetics for the first time in France. After their incredible effect on skin became evident many companies started incorporating them in their formulas. Today seaweeds are some of the most popular plants showing exceptional anti–aging effect, fighting successfully different types of skin conditions e.g. dehydration, damages caused by free radicals, etc.

We might be applying seaweed extracts on our faces even without knowing it. There are more than 100 different types of active ingredients which are widely used all around the world. They are part of the cosmetic formulas for cleansing lotions, gels, body lotions, face and body masks, anti-cellulite, bust firming and sunscreen products. They nourish, regenerate and rejuvenate the skin, improve its barrier protection and smooth out its imperfections. Combined with other cosmetic ingredients seaweeds guarantee fresh and glowing skin.

Keywords: seaweeds, cosmetics, skin, therapy

ЛЕЧЕБНИ СВОЙСТВА НА LEUCOJUM AESTIVUM - ОТКРИТИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ФАРМАКОЛОГИЯ С МЕЖДУНАРОДНО ЗНАЧЕНИЕ

Джени Чернева[1], Милена Димитрова[2]

[1]Фармацевтичен факултет, МУ-Варна; [2]Студент II Медицински колеж, МУ-Варна, студент

Блатното кокиче (Leucojum aestivum) е рядък вид многогодишно растение с ограничено разпространение. Включено е в приложение 4 на Закона за биологично разнообразие и е под специален режим на опазване и ползване. Разпространено е в Централна Европа и на Балканския полуостров.

България е една от малкото страни по света с естествени находища на блатно кокиче и с подходящи условия за изкуственото му отглеждане. Расте в блатисти ливади, периодично заливани крайречни гори, по бреговете на реки.

Лечебното растение е изключително ценно за фармацията и медицината заради съдържащия се в него галантамин – алкалоид, открит от професор Димитър Пасков през 1959 г. Изолираната съставка от листата и цветовете на растението получава търговското име Нивалин - единствения признат медикамент за лечение на полиомиелит. Лекарството намира приложение и при прогресивна мускулна дистрофия, миастения, миопатии, родови парализи у новородени.

Нивалинът е препарат с голям терапевтичен диапазон. Днес той се използва успешно по цял свят в различни области на медицината: в анестезиологията; в хирургията - за лечение на следоперативни парези на червата и пикочния мехур; в психиатрията - за лечение на дефицит в умственото развитие; във физиотерапията - за лечение на ангионеврози, неврити, невродермити.

В българската народна медицина кокичето се прилага при старческо треперене, нарушение на зрението, настинка, базедова болест.

Ключови думи: блатно кокиче, нивалин, лечебни свойства

HEALING PROPERTIES OF LEUCOJUM AESTIVUM – A BULGARIAN PHARMACOLOGICAL DISCOVERY OF INTERNATIONAL SIGNIFICANCE

Dzheni Cherneva[1], Milena Dimitrova[2]

[1]Faculty of Pharmacy, Medical University of Varna
[2] Student, Medical College, Medical University of Varna

The summer snowflake (Leucojum aestivum) is a rare type of perennial of limited distribution. It has been included in Annex 4 of the Law on the Biological Diversity and is under a special regime of preservation and use. It can be found in Central Europe and the Balkans.

Bulgaria is one of the few countries in the world with natural deposits of summer snowflake and with conditions appropriate for its artificial cultivation. It grows in marshy meadows, periodically flooded riparian forests and along river banks.

This medical plant is extremely valuable for both pharmacy and medicine, because of the galantamine content – an alkaloid discovered by Professor Dimitar Paskov in 1959. The ingredient isolated from the leaves and the flowers of this plant has received the trade name Nivalin – the only recognized drug for treating poliomyelitis. The drug is also used for muscular dystrophy, myasthenia, myopathy, paralysis in newborns.

Nivalin is a preparation with a large therapeutic range. Today it is used successfully around the world in various fields of medicine: in anesthesiology; in surgery – to treat postoperative paresis of the bowel and the urinary bladder; in psychiatry to treat mental development deficits; in physiotherapy – to treat angioneurosis, neuritis, neurodermatitis.

In Bulgarian folk medicine the snowflake is applied in cases of senile tremor, visual disturbance, cold, and hyperthyroidism.

Keywords: summer snowflake, Nivalin, healing properties

МЯСТО НА ПРОСТАГЛАНДИН Е1 ПРИ НОВОРОДЕНИТЕ С ДУКТУС-ЗАВИСИМИ КРИТИЧНИ ВРОДЕНИ СЪРДЕЧНИ МАЛФОРМАЦИИ

П. Шивачев, Л. Маринов, К. Ганева

МУ-Варна, Катедра по педиатрия, І-ва ДК

Критичните вродени сърдечни малформации се изявяват клинично, скоро след раждането, със застрашаващи живота симптоми като тежка сърдечна недостатъчност, кардиогенен шок и/или изразена хипоксемия, изискват спешна интервенция или загиват най-често през първия месец след раждането. Преживяемостта при значима част от тях е свързана с проходимостта на артериалния канал.

Въз основа на литературни данни и наш собствен опит се разглежда значението на простагландин Е1 (Alprostadil) за поддържането на проходим артериален канал при новородените с критични дуктус-зависими кардиопатии. Дискутират се механизмът на действие на медикамента, срокът и схемите за приложение, както и възможните странични ефекти. Апелира се за по-широкото използване на простагландини в неонатологичните отделения при случаите с подобни пациенти.

Своевременното прилагане на Alprostadil при новородените с дуктус-зависими критични вродени сърдечни малформации е животоспасяващо и предоставя по-благоприятни условия за последващото интервенционално или оперативно лечение.

Ключови думи: дуктус-зависими критични вродени сърдечни малформации, простагландин Е1 (Alprostadil), новородени

THE ROLE OF PROSTAGLANDIN E1 IN NEWBORNS WITH DUCTUS DEPENDENT CRITICAL CONGENITAL HEART DISEASE

P. Shivachev, L. Marinov, K. Ganeva

Department of Pediatrics, First Pediatric Clinic, Medical University of Varna

Critical congenital heart disease represents groups of congenital heart malformations which are presented clinically soon after birth with life-threatening symptoms such as congestive heart failure, cardiogenic shock or severe hypoxemia, and require urgent intervention within the first month of life in order to prevent a fatality. Survival depends on the permeability of the arterial duct.

Based on literature data and on our own clinical experience, we are discussing the role of Prostaglandin E1 (Alprostadi) in maintaining the arterial duct open in infants with ductal dependent cardiomyopathies. The mechanism of action, the time limit and the application of the drug is also going to be discussed, as well as its side effects. We recommend the use of prostaglandins in cases of infants with critical congenital heart disease in the Neonatology Department.

The immediate use of Alprostadil in infants with ductal dependent critical congenital heart diseases is life-saving and provides better conditions for interventions and cardiac corrective surgeries which must be performed later.

Keywords: ductus dependent critical congenital heart diseases, prostaglandin E1 (Alprostadi), newborn

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ ПРИ СЪРДЕЧНО-СЪДОВИ ЗАБОЛЯВАНИЯ

Димана Димитрова[1], Антония Христова[1], Момчил Ламбев[1], Величка Дамянова[2], Стела Боева[2]

[1]Медицински колеж, МУ-Варна; [2]Медицински колеж – Варна, МУ-Варна, студенти

Сърдечно-съдовите заболявания са група болести, засягащи сърцето и кръвоносните съдове (артерии и вени). Причините за сърдечно-съдовите заболявания са различни, но най-честите са атеросклерозата и артериалната хипертония. Те са най-значимата причина за смъртността в световен мащаб. Над 17,6 милиона души в света умират всяка година в резултат на сърдечно-съдови заболявания.

Проблемът е особено актуален за нашата страна, като данните сочат, че в България на всеки 3 човека 2 умират от сърдечно-съдови заболявания. Разходите за здравеопазването в България за 2013 са 3,3 млрд. лв. Около 18% от бюджета на НЗОК отива за лечение на сърдечно-съдови заболявания.

Днес антихипертензивното лечение най-общо може да се раздели на лечение с класически медикаменти и лекарства от нови генерации. Трябва да бъдем наясно, че не винаги монотерапията ще постигне желания ефект, средният брой лекарства, необходими за достигане и трайно поддържане на желаните нива на артериалното налягане, е около и над 3. Следователно много често се използва комбинираната терапия, за избор на медикаменти с изявена органна протекция, при която да се достигнат прицелните нива на артериалното налягане. Оптималният контрол на налягането спомага за намаляване на сърдечно-съдовата болест и смъртност.

Поддържането на здравословно и балансирано хранене, както и здравословен начин на живот може да помогне да се избегне рискът от високо кръвно налягане.

Главното действие на билките, които прилагаме при сърдечно-съдовите заболявания, е да подобрят кръвоснабдяването на сърдечния мускул и крайниците, както и да заздравят стените на кръвоносните съдове.

На билколечение и профилактика подлежат неусложнените случаи с коронарна недостатъчност и с ритъмни и проводни нарушения. За целта се използват дроги, чиито съставки разширяват коронарните съдове и имат диуретично действие. Такъв ефект имат цветът от глог – Fl. Crataegi ; стръкове от горицвет – Hb. Adonidis vernalis; чесънът – Allium sativum; Момина сълза - Convallaria majalis f.Liliaceae.

Ключови думи: билколечение, профилактика, кръвно налягане, дроги

USE OF MEDICINAL PLANTS IN CARDIOVASCULAR DISEASES

Dimana Dimitrova[1], Antonia Hristova[1], Momchil Lambev[1], Velichka Damyanova[2], Stela Boeva[2]

[1]Medical College, Medical University of Varna
[2]Students, Medical College, Medical University of Varna

Cardiovascular diseases are a group of diseases affecting the heart and the blood vessels (arteries and veins). The reasons for cardiovascular diseases are different, but most frequently they are atherosclerosis and arterial hypertonia. They are the most significant reason for mortality on an international scale. Over 17.6 million of people in the world die each year as a result of cardiovascular diseases.

The problem is especially pressing in our country, where the data shows that in Bulgaria 2 out of every 3 people die from cardiovascular diseases. The costs of health care in Bulgaria for 2013 is 3.3 billion BGN. Around 18% of the budget of the National Fund for Health Insurance goes for treatment of cardiovascular illnesses.

Today the treatment for hypertension in general can be divided into treatment with classical medications and with new generation medications. We must be aware that monotherapy will not always achieve the desired effect, the average number of medications, required for achieving and sustaining long-term levels of arterial pressure is around and above 3. Therefore, combined therapy is used very often for choosing medications with obvious organ protection to reach the target levels of arterial pressure. The optimal control of pressure helps decrease the rate of cardiovascular diseases and mortality.

Maintaining a healthy and balanced diet, as well as a healthy lifestyle can help avoid the risk of high blood pressure.

The main effect of the herbs, which we use in cardiovascular diseases, is improving the blood supply to the heart muscle and limbs, as well as strengthening the walls of the blood vessels.

Subject to herb treatment and prevention are non-complicated cases of coronary insufficiency and rhythm and conductive disorders. For that purpose we use drugs, whose ingredients widen the coronary vessels and act as diuretics. Such effects have the flowers of hawthorn - Fl.Crataegi; sprigs of pheasant's eye - Hb.Adonidis vernalis; garlic - Alliumsativum; lily-of-the-valley - Convallariamajalis f. Liliaceae.

Keywords: herbalism, prevention, blood pressure, drugs

РОЛЯТА НА ПОМОЩНИК ФАРМАЦЕВТА В АПТЕКАТА

Галина Германова, Бориславa Андонова, Весела Димитрова, Веселина Славова, Милица Коева

Медицински колеж, Медицински университет-Варна

Целта на настоящата статия е да проследи нормативната регулация и потребността от бакалавър-фармацевти на фармацевтичния пазар, тяхната роля в лекарствоснабдителния процес.

Лекарственото обслужване на населението и здравните заведения е неделима част от общата организация на медицинското обслужване на населението. Аптеката е основното структурно звено в аптечната система. Аптеката е здравно заведение за доставка, съхранение, приготвяне и отпускане по лекарско предписание и свободна продажба на разрешени за употреба в страната лекарства и други медицински изделия за опазване и подобряване здравето на населението.

Помощник-фармацевт е професия с голяма и бърза реализация в България. Колкото до чужбина – и там признават нуждата от подобни кадри, просто са им разграничили задълженията, които изпълняват в България, в две съвсем отделни длъжности: pharmacy technician и pharmacy assistant.

Методи и материали: Направен е преглед на нормативната уредба относно правата и задълженията на бакалавър-фармацевтите според сега действащото законодателство. Проведена е анонимна анкета сред работещи в аптеките на територията на град Варна. В нея са включени въпроси относно организацията на работния процес, типа на аптеката, броя и вида персонал, мнението на фармацевтите относно длъжностната характеристика и отговорностите на магистър-фармацевтите и помощник-фармацевтите.

Резултати: В България има реализация на кадрите, завършващи МК със степен бакалавър и професионална квалификация „помощник-фармацевт". Всички участници в анкетата са категорични и единодушни в отговора на въпроса: „Необходимо ли е наличието на помощник-фармацевти в аптека от открит тип?" - 100% са дали положителен отговор.

Ключови думи: помощник фармацевт, магистър-фармацевт, аптека, ЗЛПХМ, лекарствоснабдителен процес

THE ROLE OF ASSISTANT PHARMACISTS IN PHARMACIES

Galina Germanova, Borislava Andonova, Vesela Dimitrova, Veselina Slavova, Militsa Koeva

Medical College, Medical University of Varna

Aim: The aim of this article is to follow the legal regulation and the need for bachelor pharmacists on the pharmaceutical market and their role in pharmaceutical supply process.

The pharmaceutical supply of the population and health care institutions is an integral part of the common organization of medical services to the population. The pharmacy is the main structural unit in the pharmacy system. The pharmacy is a health facility for delivery, storage, preparation and dispensing of prescription-free, authorized in the country medicines and other medical products to protect and improve public health.

The assistant pharmacist profession has a large and rapid implementation in Bulgaria. As for abroad – there is a recognized need for such professionals, they just separated their responsibilities into two different positions - pharmacy technician and pharmacy assistant.

Materials and Methods: we have performed an overview of the legal regulations regarding the rights and obligations of bachelor pharmacists based on the current legislature. An anonymous survey including professionals working at pharmacies in Varna was carried out. It included questions about the organization of the work process, the pharmacy type, the size and type of staff, the pharmacists' opinion on the job specification and responsibilities of Master pharmacists and assistant pharmacists

Results: There are professional opportunities in Bulgarian for graduates from the Medical College with Bachelor's degree and professional qualification of assistant pharmacist. All participants in the survey have given a positive reply to the question: "Is there a need for an assistant pharmacist in an open type pharmacy?"

Keywords: assistant pharmacist, master pharmacist, pharmacy, pharmaceutical supply process

ЛЕКАРСТВЕНА РЕГУЛАЦИЯ В БЪЛГАРИЯ

Десислава Александрова, Антоанета Цветкова

Медицински колеж Варна, Медицински университет-Варна

Цел: Целта на настоящата статия е да проследи ролята на лекарствената регулация в България и дейността на Изпълнителната агенция по лекарства (ИАЛ) във фармацевтичния сектор.

Лекарствена регулация е съвременният международно приет термин за обозначаване на съвкупността от активности, които държавата упражнява в различни сфери на фармацевтичния сектор, за да осигури обществото с качествени, ефикасни и безопасни лекарства. Контролът върху дейността с лекарствени форми в България се осъществява от Изпълнителна агенция по лекарствата, създадена към Министерство на здравеопазването. Основни форми за контрол на дейностите, извършвани в търговията на складовете, аптеките и дрогериите, са проверка, инспекция и обследване. Те могат да се извършват само от длъжностни лица – инспектори от съответните компетентни органи, имащи право на контрол след задължително легитимиране. Когато са допуснати сериозни слабости и нарушения на нормативните документи, се съставя акт за установяване на административно нарушение, който може да е последван от наказателно постановление, съдържащо предвидените в закона наказания – финансови, административни, наказателни, професионални. Цялостната дейност на агенцията по изпълнение на целите на законите включва и дейности по изпълнение на цели от Национална здравна стратегия на Министерството на здравеопазването и участие в дейностите, свързани с работата на Европейската агенция по лекарствата, Европейския директорат по качеството на лекарствата и здравеопазване, на международни органи и организации, както и с изпълнението на международни договори, по които Република България е страна. Всички те работят в името на една и съща цел – да опазват здравето на обществото чрез осигуряването му с лекарства, които покриват международни стандарти за качество, ефикасност и безопасност.

Методи и материали: Направен е преглед на нормативни документи относно дейността на Изпълнителната агенция по лекарства според сега действащото законодателство. Проведена е анонимна анкета сред работещи фармацевти в аптеките на територията на град Варна относно дейността на ИАЛ и нейните контролни функции. Сравнена е дейността на ИАЛ и ЕМА.

Резултати: Резултатите от анкетата, проведена сред фармацевти на територията на град Варна, отчитат необходимостта от прецизиране на нормативните наредби и засилване на контрола по отношение на изпълнението им. ИАЛ синхронизира дейността си съгласно Европейското законодателство и българската нормативна уредба.

Ключови думи: лекарства, регулация, качество, безопасност, ИАЛ, ЕМА

DRUG REGULATION IN BULGARIA

Desislava Aleksandrova, Antoaneta Cvetkova

Medical College Varna, Medical University of Varna

Aim: The purpose of this article is to trace the role of drug regulation in Bulgaria and the activities of the Bulgarian Drug Agency (BDA) in the pharmaceutical sector.

Drug regulation is the internationally accepted term for the aggregation of activities which the state exercises in various areas of the pharmaceutical sector in order to provide the public with quality, effective and safe medicines. The control in drug regulation and legislation in Bulgaria is performed by the Bulgarian Drug Agency (BDA), established at the Ministry of Health. Main forms of control the activities carried out in retail stores, pharmacies and drugstores are regular checks, inspections and investigations. They can only be carried out by inspectors from the competent authorities entitled to control after the required legitimacy. When serious violations of regulations are found, a penalty act is issued to confirm administrative offense, which may be followed by a penal provision containing the penalties provided by law - financial, administrative, criminal, and professional. The overall activity of the Agency in implementing the objectives of the law includes activities in implementing the goals of the National Health Strategy of the Ministry of Health and participation in activities related to the work of the European Medicines Agency (EMA), the European Directorate for the Quality of Medicines and Health, international agencies and organizations, as well as the implementation of international treaties of which Bulgaria is a part. They all act with the same goal - to protect public health by providing it with drugs that meet international standards for quality, efficiency and safety.

Materials and Methods: A review is made on regulatory documents on the activities of the Bulgarian Drug Agency under current law. Conducted anonymous survey among pharmacists working in Varna on the activities of the BDA and its control functions. The activity of BDA and EMA is compared.

Results: The results of the survey conducted among pharmacists working in Varna reports the need for more precise legal regulations and strengthening the control over their implementation. BDA synchronizes their activity in accordance with the European legislation as well as the Bulgarian legislation.

Keywords: drugs, regulation, quality, safety, BDA, EMA

ОТРОВИТЕ КАТО ЛЕКАРСТВО

Ивелина Маринова[1], Людмила Джурова[1], Антония Христова[2]

[1] МУ-Варна, Медицински колеж, студенти [2]Медицински колеж – Варна, УНС „Помощник-фармацевт“

Думата „Venenum“ идва от Venus и отначало означавала любовен еликсир. Впоследствие придобила три значения: лекарство, отрова и магическо средство. Отровите се използват от древни времена и до днес като оръжие, противоотрова и дори като лекарства. Всъщност отровите се намират около нас, в питейната вода, в предметите от бита.

Думата „отрова“ се използва, за да се опише всяко химично вещество или съединение, което може да предизвика опасно нарушение в нормалното протичане на жизнените процеси в живите организми и дори в малки количества може да доведе до отравяне и смърт.

Болестните състояния, които причиняват отровите, се наричат с общото име отравяния (токсикози, интоксикации). Тежестта на отравянето и неговият изход зависят от вида и количеството на погълнатата отрова и от реактивността на организма.

Сведения за познаването и употребата на токсични вещества съществуват още от древността. Редица вещества, първоначално описани като отрови, след това намерили приложение в медицината. Използвали се най-вече растителни субстанции, по-рядко животински и минерали.

Хората били наясно, че дозата определя дали ще се получи отрова или лекарство. Още Парацелз твърдял, че „всичко е отрова, нищо не е лишено от отровност, едната доза прави отровата незабележима" или, иначе казано, всичко е отрова и всичко е лекарство, едното и другото се определя от дозата.

Според дозата веществата може да са неутрални, да лекуват и да убиват. Освен дозата наследствените особености на организма също могат да превърнат храната в лекарство или в отрова. Дали ще се проявят като лекарство или отрова някои вещества зависи как ще навлязат и преминат през организма: през устата и стомаха или в кръвта.

Оказва се, че освен от дозата и още много други фактори могат да превърнат лекарството в отрова. Към дозата и наследствените особености трябва да се добави и лекарствената несъвместимост. Две много добри лекарства в комбинация могат да се превърнат в отрова. Границата между отровата и лекарството е много условна. Отровите в терапевтични дози лекуват, а излишъкът от лекарства убива, само дозата прави отровата незабележима.

Ключови думи: отрова, лекарство, доза, лечение

POISONS AS A MEDICINE

Ivelina Marinova[1], Lyudmila Dzhurova[1], Antonia Hristova[2]

[1]Medical University of Varna, Medical College, Students
[2]Medical University of Varna, Medical College, TRS Assistant Pharmacist

The word "venenum" comes from Venus and in the past meant "love potion". Later this word acquired the following meanings: a medicine, poison and magic stuff. Poisons have been used since the ancient times as weapons, antidotes and medications. Actually, poisons are all around us – in the drinking water and in our daily surroundings. The word "poison" describes any chemical substance which can cause a dangerous disturbance in the normal functioning of the biological processes in the living organisms, and which even in small doses can cause poisoning or death.

Intoxications are disease conditions caused by poisons. The degree of the intoxication and its outcome depend on the type and the dose of the swallowed poison, as well as from the body's own reactivity. Since Antiquity there has been plenty of data regarding the knowledge and practical application of poisons as medicines mainly as plant extracts, animal or mineral substances are rarer.

It became clear that the only thing that determines whether a substance acts as a medicine or a poison is in the dose. As Paracelsus stated: "Everything is a poison, a single dose makes the poison unnoticeable" e.g. everything is a poison and everything is a medicine depending of the dose.

Depending on the dose all substances can be neutral, can cure or can kill. Apart from the dose, the family predispositions, the way the substance enters the body (via mouth, stomach, blood, etc.) are also factors influencing the transformation of the medicine into poison and vice versa.

In addition to the dose, family predispositions, etc. it is important to take into account also the drug interactions. Two separate very good and appropriate medications if combined can become a poison. There is a thin line dividing a drug from poison. Poisons in therapeutic doses can cure as well as cause death if exceeding the dose or as said before "the dose only makes the poison unnoticeable".

Keywords: poison, medicine, dose, treatment

СЪСТАВ И ПРИЛОЖЕНИЕ НА МАСЛОТО ОТ ЕМУ

Десислава Петрова[1], Яница Братунова[1], Зорница Лазарова[1], Момчил Ламбев[2]

[1] МУ-Варна, Медицински колеж, студенти [2]Медицински колеж – Варна, УНС „Помощник-фармацевт“

Маслото от Ему се добива от щраусоподобни нелетящи птици, характерни за територията на Австралия. Извлича се от голямо струпване на мазнини, намиращо се на гърба на птицата.

Съставът на маслото от Ему дава обяснение на изключителните му свойства . Състои се главно от ненаситени мастни киселини - олеинова, линоленова и алфа линоленова. Съдържа и наситени мастни киселини – палмитинова, стеаринова, миристинова, арахидонова, гадоелинова. Богато е и на витамини A, E и F.

Доказано е, че маслото от Ему е мощен трансдермален агент, който може да проникне дълбоко кожата и ефектът му не е само върху повърхностните слоеве. Маслото е ефективно за широко приложение. То има противовъзпалително, антибактериално и антиалергично действие, повишава клетъчното възпроизвеждане, прониква бързо и дълбоко в кожата и не запушва порите.

Може да се прилага за: успокояване и намаляване на възпалението, свързано с акне, дерматит, екзема, псориазис; намаляване на възпалението и подуването на мускули и стави при артрит; заличаване на белези от скорошни рани и превенция срещу стрии; изгаряния; овлажняване на суха и напукана кожа, редуцира бръчки и петна; активира космените фоликули на скалпа и стимулира растежа на нова коса; за масаж при хронични травми. Доказано е отсъствието на странични ефекти при прилагането на масло от Ему.

Поради трансдермалните му способности то може да увеличи ползите от други продукти, използвани едновременно. Съчетава се добре с гел от Алое, масло от нар, масло от семена на шипка, масло от карите, рициново масло, водорасли и морски колаген, кокосово масло, витамини A, E, D, глюкозамин. То е добър емулгатор и се смесва успешно с други масла и вода, без да оставя мазен филм върху кожата или скалпа.

Ключови думи: масло от Ему, състав, приложение, взаимодействия

COMPOSITION AND ADMINISTRATION OF EMU OIL

Desislava Petrova[1], Yanica Bratunova[1], Zornica Lazarova[1], Momchil Lambev[2]

[1]Medical University of Varna, Medical College, Students
[2]Medical University of Varna, Medical College, TRS Assistant Pharmacists

Emu oil is taken from birds belonging to the ostrich family during processing. They typically live in Australia. The oil is extracted from the oil mass located on the back of the bird.

Emu oil has extraordinary properties. It consists mainly of polyunsaturated fatty acids, oleic acid and omega 9, and saturated fatty acids – palmitic acid, stearic acid, miristic acid, arachidonic acid, gadoleic acid. It is also rich in vitamins A, E and F.

It has been proven that emu oil is a powerful deep tissue agent and its positive qualities go far beyond benefiting surface layers of the skin. The oil has a broad spectrum of uses because of its anti- inflammatory, anti-bacterial and anti-allergic properties. Emu oil regenerates cellular activity and does not clog pores.

It can be used for: reducing inflammation connected to acne, dermatitis, eczema and psoriasis; reducing inflammation and swelling of muscles and joints, relieving arthritis pain; healing of scars and burns; protecting against stretch marks; moisturizing dry and cracked skin; activating hair follicles on the scalp to stimulate hair growth; massage in chronic muscle pain and long-term injuries. Emu oil combines well with other products due to its deep tissue penetration qualities. It works in balance with aloe, pomegranate oil, rose hip oil, shea butter, castor oil, seaweed and marine collagen, coconut oil, vitamins A, E, D and glucosamine.

It blends successfully with other oils and water without leaving greasy residue on the skin and the scalp.

Keywords: emu oil, composition, application of oil, interactions

ФАРМАКОЛОГИЧНО ПРИЛОЖЕНИЕ НА PORTULACA OLERACEA

Димана Димитрова, Антония Христова, Момчил Ламбев

Медицински колеж, МУ-Варна

Тученицата е космополитен вид и родът Portulaca принадлежи към семейство Portulacaceae, малко семейство с 21 рода и 580 вида, и е разпространено космополитно, срещащи се основно в Америка и някои видове открити в Арабия. Ботаническото наименование на тученицата е Portulaca oleracea. Тя е разпространена широко в тропичните и субтропичните региони на света, използва се за храна като саксийна билка и се добавя към супи и салати в средиземноморските и тропичните азиатски държави.

Тя е в списъка на Световната здравна организация като едно от най-използваните медицински растения, даден й е терминът „глобална панацея". Китайският фолклор я описва като „зеленчук за дълъг живот" и се използва от хиляди години в традиционната китайска медицина. Тученицата има висок потенциал да бъде използвана като храна за хора и животни и като фармакологичен агент в медицината. Тученицата също осигурява източник на хранителни ползи, дължащи се на нейните омега-3 мастни киселини и антиоксидантни свойства. Тученицата е един от най-богатите зелени растителни източници на омега-3 мастни киселини. Тя намалява нивата на холестерол и триглицериди, повишава полезните високоплътностни липопротеини.

Много от съставните на тученицата са били изолирани, включително флавоноиди, алкалоиди, мастни киселини, терпеноиди, полизахариди, витамини, стероли, протеини и минерали. Тученицата е била използвана в народната медицина в много страни като антипиретик, антисептик, противоглистно и т.н. Тя проявява широк обхват от фармакологични ефекти, включително антибактериално, антиулцерогенно, противовъзпалително, антиоксидантно и ранозаздравяващо свойство.

Тученицата намалява телесното тегло, серумните свободни мастни киселини и хиперинсулинемията. Полизахариди от тученица проявяват някои биологични активности като противоракови, антиоксидантни, противовъзпалителни и имуноповишаващи свойства.

Ключови думи: тученица, фармакологични ефекти, потенциал, биологична активност

PHARMACOLOGICAL APPLICATION OF PORTULACA OLERACEA

Dimana Dimitrova, Antonia Hristova, Momchil Lambev

Medical University of Varna, Medical College

Purslane is a cosmopolitan species and Portulaca genus belongs to the family Portulacaceae, small family with 21 genera and 580 species and is widespread cosmopolitan, occurring mainly in America and some species found in Arabia. The botanical name is not purslane, but Portulaca oleracea.

It is widely distributed in tropical and subtropical regions of the world, used as food, as a pot herb and added to soups and salads in the Mediterranean and tropical Asian countries.

It is listed by the World Health Organization as one of the most used medicinal plants, and is given the term „global panacea." Chinese folklore describes it as „vegetable of longevity" and it has been used for thousands of years in traditional Chinese medicine.

Purslane has a high potential to be used as food for humans and animals and can be used as a a pharmacological agent in medicine.

Purslane also provides a source of nutritional benefits due to its omega-3 fatty acid, and antioxidant properties. Purslane is one of the richest sources of green vegetable omega-3 fatty acid. It reduces cholesterol and triglycerides and increases the high-density lipoproteins.

Many of the components of purslane have been isolated, including flavonoids, alkaloids, fatty acids, terpenoids, polysaccharides, vitamins, sterols, proteins and minerals.

Purslane has been used in folk medicine in many countries as an antipyretic, antiseptic, anthelmintic, etc. It exhibits a wide range of pharmacological effects, including antibacterial, anti-ulcerogenic, anti-inflammatory, antioxidant and has wound-healing properties.

Purslane reduces body weight, serum-free fatty acids and hyperinsulinemia. It also increases insulin sensitivity and relieves glucose tolerance disorders. The polysaccharides of purslane exhibit some biological activities, such as anticarcinogenic, antioxidant, anti-inflammatory and immunostimulating properties.

Keywords: purslane, pharmacological effects, potential, biological activity

ПРОФИЛАКТИКА И ПРЕВЕНЦИЯ НА ДЕНТАЛНОТО ЗДРАВЕ НА ДЕЦА СЪС ЗАХАРЕН ДИАБЕТ ТИП 1

Надежда Лападатова[1], Цветелина Търпоманова[2]

[1]УНС „Зъботехник", МК, МУ-Варна, студент

[2]УНС „Инспектор по обществено здраве и социални дейности", МК, МУ-Варна

Захарният диабет е социално значимо заболяване, чийто подвид - инсулинозависимият диабет (захарен диабет тип 1) - засяга все повече деца. В нашата страна не се отделя достатъчно внимание на влиянието на диабета върху детското дентално здраве и последвалите дентални усложнения.

Целите на настоящето проучване са да се докаже необходимостта от въвеждането на превантивни мерки за опазване на денталното здраве на деца със захарен диабет тип 1, както и да се повиши информирането на пациентите и техните семейства за усложненията, които тип 1 диабет може да предизвика.

Резултатите от анкетирането на 99 родители на деца от 2 до 16 г. възраст показват, че половината от анкетираните са завели децата си на стоматолог след диагностициране на диабета. В резултат на това при една трета от децата са констатирани дентални проблеми. Една четвърт от родителите не оценяват значението на зъбната профилактика. Независимо от твърдението, че са информирани, 76% от анкетираните родители признават, че имат нужда от специализирана информация. Тя трябва да бъде поднасяна предимно от стоматолозите и да включва конкретни мерки за опазване на денталното здраве и предотвратяването на усложнения при деца с диабет тип 1.

Ключови думи: инсулинозависим диабет тип 1, детско дентално здраве, профилактика на дентални усложнения при диабет

DENTAL HEALTH PROPHYLAXIS AND PREVENTION IN CHILDREN WITH DIABETES MELLITUS TYPE 1

Nadezhda Lapadatova[1], Tsvetelina Tarpomanova[2]

[1]Student, TRS Dental Technician, Medical College, Medical University of Varna
[2]TRS Inspector of Public Health and Social Activities
Medical College, Medical University of Varna

Diabetes mellitus is a socially significant disease, whose subtype insulin-dependent diabetes mellitus (type 1 diabetes mellitus), affects mostly children. Bulgaria is a country where not enough attention is being paid to the impact of diabetes on children's dental health and the subsequent dental complications.

The aims of this study was to demonstrate the need for the introduction of preventive measures to protect the dental health of children with type 1 diabetes, as well as to increase the amount of available and accessible information to the patients and their families regarding the dental complications that type 1 diabetes can cause.

The results of the survey involving 99 parents of children of 2-16 years of age showed that half of the surveyed parents have taken their children to the dentist after the diagnosis of diabetes. As a result, in one third of the children dental problems were determined. Moreover, one quarter of the parents did not appreciate the importance of dental prophylaxis. About 76% of the surveyed parents recognized their need for more detailed information. Such information should be provided mainly by the dentists and should include detailed measures to protect dental health and prevention of complications in children with type 1 diabetes.

Keywords: insulin-dependent type 1 diabetes mellitus, children's dental health, prophylaxis of dental complications of diabetes

ПРОФИЛАКТИКА НА ПУЕРПЕРАЛЕН МАСТИТ ПРЕДИ И СЛЕД РАЖДАНЕТО

Симона Димова, Марта Илчева

ФОЗ при Медицински университет – София, ФОЗ, студенти

Следродилният мастит е възпалително заболяване на млечната жлеза, причинено от бактериална инфекция, което възниква в следродовия период. Най-често се развива 2-3-та седмица след раждането. Данните за честотата на следродилния мастит варират, но се приема, че тя достига от 0.5 до 10-20% сред родилките. Маститът се причинява от различни микроорганизми, от които най-чести са стафилококите и стрептококите. Те могат да попаднат върху мамилата (гръдното зърно) чрез устата или носа на кърмачето, ръцете на медицинския персонал или при лоша лична хигиена на родилката. Входна врата на инфекцията най-често са рагади (ранички) върху мамилите, които може да се получат при: неправилна техника на кърмене, механично дразнене вследствие сукателен проблем на кърмачето (напр. заешка устна, високо небце и др.), продължително държане на детето на гърдата, неправилно изцеждане и лоша хигиена на гърдите и др. По-рядко входна врата може да са направо каналчетата на млечната жлеза при здрава мамила. Инфекцията може да проникне в жлезата и по кръвен път от друго огнище в организма.

В нашия постер разглеждаме различните профилактични грижи за гърдите, които всяка майка трябва да полага, за да не се допусне развитието на мастит. Ще ви покажем подготовката на гърдите за кърмене по време на бременността, както и грижите за гърдите след раждане - начина, по който кърмачето трябва да захване зърното, различни пози за кърмене, хигиената на гърдите и ръцете на майката преди и след кърмене и изцеждането на останалото количество мляко.

С настоящия материал целим да информираме майките за основните профилактични мерки по отношение на послеродовия мастит и да им покажем, че тяхното здраве, както и здравето на децата им зависи най-вече от тях самите.

Ключови думи: мастит, родилка, акушерски грижи, превенция

PUERPERAL MASTITIS - PREVENTION BEFORE AND AFTER CHILDBIRTH

S. Dimova, M. Ilcheva

Students, Faculty of Public Health, Medical University - Sofia

Puerperal mastitis is an inflammatory disease of the mammary glands caused by bacterial infection that appears in the postpartum period. It usually develops 2-3 weeks after birth. The frequency of the puerperal mastitis varies from 0.5 to 10-20% among the women. Mastitis can be caused by various kinds of microorganisms, but the most common are streptococcus and staphylococcus bacteria. They can end up on the nipple from the mouth or nose of the baby, from the hands of the medical staff or as a result of the mother's bad personal hygiene. A way in for the infection most often are breaks on the surface of the breast skin, such as cracked nipples that can result of improper breastfeeding technique, mechanical irritation due to a sucking problem of the infant (for example: cleft lip, high palate, etc.), breastfeeding the child longer than needed, improper breast draining and poor chest hygiene, etc. A rarer entrance for the infection can be the ducts of the mammary gland. The infection can penetrate the gland through the blood from another inflamed part of the body.

In our poster we will look through various prophylactic methods for breasts that every mother has to know and apply in order to prevent the development of puerperal mastitis. We will show you the preparation of the breasts for breastfeeding during pregnancy and after birth - the way the infant should latch to the nipple, different breastfeeding positions, breast and hand hygiene before and after breastfeeding and draining the excess breast milk.

With our present work we aim to inform mothers about the basic preventive measures regarding postpartum mastitis and show them that their health and their children's health depend mostly on them.

Keywords: *health care, mother, mastitis, prevention*

БЛАСТОЦИСТОЗА И ОПАРАЗИТЕНОСТ С BLASTOCYSTIS HOMINIS СРЕД ДЕЦА И ВЪЗРАСТНИ ВЪВ ВАРНЕНСКА ОБЛАСТ

Калина Стоянова, Татяна Цветкова

Катедра по инфекциозни болести, паразитология и дерматовенерология, Факултет по медицина, Медицински университет - Варна

Blastocystis hominis е най-често диагностицираният протозоен организъм при копрологичните паразитологични изследвания. Опаразитяването в болшинството от случаите протича безсимптомно, но все повече изследвания потвърждават патогенността на паразита, както при имунокомпрометирани, така и при така и при имунокомпетентни лица.

Целта на настоящото проучване е да се установи честотата на инвазия с B. hominis сред населението на Варненска област при различните възрастови групи и да се определи екстензитетът на клинично изявените форми на заболяване.

Материал и методи: За 5-годишен период по клинични и профилактични показания за чревни паразити, в т.ч. и B. hominis, са изследвани 20 646 деца и 17 088 възрастни чрез метода на фекална намазка, оцветена с Луголов разтвор. В рамките на последния едногодишен период е извършен прогресивен дескриптивен анализ с цел определяне на опаразитеността по възраст.

Резултати и обсъждане: Сред изследваните пациенти от Варненския регион B. hominis бе доказан в близо 3.28% от проучените материали и е най-често срещания чревен протозой, следван от G. intestinalis (0.59%), Entamoeba coli и други условнопатогенни амеби (0.25%). При систематизирания анализ се наблюдава прогресивно покачване на опаразитеността с нарастването на възрастта, като с най-малък екстензитет на инвазия са децата от 0 до 4 години (0.70%), а най-висок се наблюдава във възрастовите групи между 50-54 години (8.45%), следвани от тези между 55-59 (7.72%). На базата на приложени диагностични, клинични и епидемиологични критерии диагнозата бластоцистоза бе потвърдена при 52 случая, т.е. екстензитетът на заболяването за описания 5-годишен период е средно 0.14%±0.09%.

Въпреки сравнително високата честота на инвазия, открита сред пациентите от Варненския регион, бластоцистозата остава слабо познато заболяване. Препоръчително е B. hominis и останалите чревните протозойни патогени да се включват системно в диференциалната диагноза при пациентите с неспецифични оплаквания от страна на храносмилателната система, диария и алергична симптоматика - както деца, така и възрастни.

Ключови думи: бластоцистоза, паразити, деца, възрастни

BLASTOCYSTOSIS AND PREVALENCE OF BLASTOCYSTIS HOMINIS INVASION IN CHILDREN AND ADULTS FROM THE VARNA REGION

Kalina Stoyanova, Tatyana Cvetkova

Department of Infectious Diseases, Parasitology and Dermatovenerology, Faculty of Medicine, Medical University of Varna

Blastocystis hominis is the most commonly diagnosed protozoan organism in routine stool specimen tests worldwide. In the majority of cases the invasion is asymptomatic, but more studies confirm the pathogenicity of the parasite in immunocompromised and immunocompetent persons.

The aim of this study was to reveal the occurrence of B. hominis in different age groups of the population of the Varna region and to determine the prevalence of clinically confirmed cases.

Materials and Methods: For a 5-year period a total number of 20 646 children and 17 088 adults were tested for intestinal parasites, including B. hominis, with fecal wet mount preparation stained with Lugol's iodine solution. Within the final one-year period a detailed progressive analysis was performed in order to determine the occurrence of the infestation in different age groups.

Results and Discussion: In the investigated patients from the Varna region B. hominis was diagnosed in nearly 3.28% of the tested samples and is proven to be the most common intestinal protozoa, followed by G. intestinalis (0.59%), Entamoeba coli and other intestinal amoebas (0.25%). The systematic analysis revealed a progressive increase in prevalence with the increase of age, with the smallest percentage of invasion in children from 0 to 4 years (0.70%) and the highest - in the age group 50-54 years (8.45%), followed by 55-59 years (7.72%). Based on diagnostic, clinical and epidemiological criteria blastocystosis *was confirmed in 52 cases consequently. The prevalence of the disease in a 5-year interval is 0.14% ± 0.09%.*

Regardless of the relatively high frequency of invasion in patients from the Varna region blastocystosis remains a little known disease. Testing for B. hominis and other intestinal protozoan pathogens should be included

systematically in the differential diagnosis of patients with nonspecific gastrointestinal signs, diarrhea and allergic symptoms in children and adults alike.

Keywords: blastocystosis, parasites, children, adults

ОЧНАТА ТОКСОКАРОЗА - ЕДНА МАЛКО ПОЗНАТА ЗООНОЗА

Татяна Цветкова, Калина Стоянова

Катедра по инфекциозни болести, паразитология и дерматовенерология, Факултет по медицина, Медицински университет - Варна

Въведение: Токсокарозата е хронично-рецидивираща хелминтоза, причинена от ларвите на Toxocara canis - кръгъл червей, паразитиращ в кучето, и Toxocara cati - кръгъл червей, паразитиращ в котките. Токсокарозата при човека може да протече като системно заболяване, засягащо различни органи и системи (Larva migrans visceralis), безсимптомно или като очна форма. Целта на настоящото проучване е да направим преглед на литературни данни на доказани случаи на очна токсокароза и да се разкрият клиничните състояния и хронологията на протичане при тази форма.

Материал и методи: Обобщени са данните от етиологично доказаните случаи на очна токсокароза в страната и света и са проследени различните клинични изяви и динамиката на лабораторните показатели.

Резултати и обсъждане: Очната форма на заболяването е характерна за детската възраст, но може да бъде диагностицирана и при възрастни. Засягането на ретината често води до загуба на зрението, а не са редки случаите, при които образувалият се еозинофилен гранулом офталмоскопски наподобява злокачествения ретинобластом. Въпреки че е повсеместно разпространена зооноза, токсокарозата е една от най-малко познатите хелминтози. Своевременното диагностициране и адекватно лечение е възможно единствено при насочен етиологичен и диагностичен подход от страна на различни медицински специалисти.

Ключови думи: токсокароза, очна токсокароза, заболявания в детска възраст

OCULAR TOXOCAROSIS - A LITTLE-KNOWN ZOONOSIS

Tatyana Cvetkova, Kalina Stoyanova

Department of Infectious Diseases, Parasitology and Dermatovenerology, Faculty of Medicine, Medical University of Varna

Introduction: Toxocarosis is a chronic helminthic infection caused by the larvae of Toxocara canis – a parasite in dogs and rarely Toxocara cati – a parasite in cats. Toxocara spp. in humans can cause a systemic disease affecting various organs (Larva migrans visceralis), covert infection and ocular involvement. *Our objective is to analyze the literature on ocular toxocarosis and to present its various clinical course and dynamics.*

Materials and Methods: The recent data on recorded cases of ocular toxocarosis are summarized on local and global scale.

Results and Discussion: The ocular toxocarosis is prevalent in childhood, but may be diagnosed in adults as well. The retinal involvement usually results in loss of vision, and in several cases the eosinophilic granuloma mimics a malignant retinoblastoma. Despite its ubiquitous distribution toxocarosis remains one of the little-known helminthoses. The timely diagnosis and adequate treatment of the patients with ocular toxoplasmosis require a focused etiological approach from a diverse line of specialists.

Keywords: toxocarosis, ocular toxocarosis, pediatrics

ТЕРАПЕВТИЧЕН ПОДХОД ПРИ ИДИОПАТИЧНА ХИПЕРТРОФИЧНА КАРДИОМИОПАТИЯ

К. Ганева, П. Шивачев, Л. Маринов, М. Бояджиев, М. Иванова

УМБАЛ „Св. Марина" - Варна, I-ва Детска клиника, Медицински университет – Варна

Идиопатичната хипертрофична кардиомиопатия е рядко срещана в детска възраст с висок потенциален риск от фатален край. Основен отличителен белег е миокардната хипертрофия при липса на хемодинамична причина. От първия описан случай на експериментално лечение на кърмаче през 1971 г. бета-блокерите имат водеща роля в медикаментозното лечение с вариации в дозовите режими. По последни литературни данни и клинични проучвания употребата на високи дози бета-блокер неоспоримо показва значим процент на преживяемост в дългосрочен план.

Представяме клиничен случай на 11-месечно кърмаче, което постъпва в нашата клиника с данни за сърдечна недостатъчност. От проведените образни изследвания – рентгенография на гръден кош и ехокардиография, се установи изразена симетрична хипертрофична необструктивна кардиомиопатия. Започна се медикаментозно лечение с Пропранолол в постепенно покачваща се доза до 5мг/кг/24часа. Няколко седмици по-късно при контролно ехокардиографско изследване се установи значително подобрение в диастолната функция на лява камера с известна регресия в хипертрофията на миокарда.

Контролираното прилагането на високи дози бета-блокери би могло съществено да подобри прогнозата и дългосрочната преживяемост при пациентите с идиопатична хипертрофична кардиомиопатия.

Ключови думи: хипертрофична кардиомиопатия, бета-блокер, преживяемост

THERAPEUTIC APPROACH TO IDIOPATHIC HYPERTROPHIC CARDIOMYOPATHY

K. Ganeva, P. Shivachev, L.Marinov, M.Bojadziev, M.Ivanova

Department of Pediatrics, First Pediatric Clinic, Medical University of Varna

Idiopathic hypertrophic cardiomyopathy is a rare disease in childhood with a high death probability. The hallmark of the disorder is myocardial hypertrophy that occurs in the absence of an obvious hemodynamic stimulus. Since the first case of an experimental treatment of an infant described in 1971, beta blockers have become one of the leading medication options with variations of the dose regimens. According to the current literature and clinical trials, the use of beta blockers in high doses is consistent with a high percentage of survival.

We are presenting a clinical case of an 11-month old infant, who was admitted to our clinic with symptoms of congestive cardiac failure. The chest radiography and echocardiography results showed a severe symmetric hypertrophic cardiomyopathy without an obstruction in the left ventricular outflow tract. A treatment with Propranolol in a titrating dose until reaching the dose of 5mg/kg/24 hours was started. Several weeks later, echocardiography examination showed a significant improvement in the left ventricle diastolic function with some degree of regression of the myocardial hypertrophy.

The use of high doses of beta blockers together with the monitoring of the clinical state could improve the prognosis and survival in patients with idiopathic hypertrophic cardiomyopathy.

Keywords: hypertrophic cardiomyopathy, beta blockers, survival

ХРАНАТА КАТО ФАКТОР В ПРЕДИЗВИКВАНЕТО, ЛЕЧЕНИЕТО И ПРЕВЕНЦИЯТА НА КАРЦИНОМА НА ДЕБЕЛОТО ЧЕРВО

Анна Николова, Кристиян Бойчевски

Медицински колеж, Медицински университет – Варна, студенти

В последните години начинът на хранене на човека претърпява невиждани до този момент промени. В ежедневния хранителен прием навлязоха: месото в значителни количества, млечни продукти, добавени захари, химични добавки, част от които доказано канцерогенни. Това неправилно хранене в комплекс с други фактори като стрес, заседнал начин на живот, затлъстяване, вредни навици и генетична предразположеност са причина за възникване на рака на дебелото черво. Той е най-често срещаният рак на органите на храносмилателния тракт, като честотата му в последните години непрекъснато нараства в България и по света.

Проучванията сочат, че Северна Америка, Европа, Австралия и по-богатите азиатски страни (Япония, Сингапур) имат много по-висока заболеваемост от карцином на дебелото черво, докато Африка и по голямата част от Централна и Южна Америка са с много по-ниска заболеваемост от този вид рак. Една от причините за това е различията в диетата и начина на живот. По-развитите страни имат висока консумация на месо, животински протеини, повече захар и по-малко зърнени храни - богати на фибри. Предполага се, че този вид рак до голяма степен е резултат от нисък прием на фибри, а фибри има само в растителните храни.

Ключови думи: хранителни навици, вредна храна, полезна храна, рак, дебело черво

THE FOOD AS A FACTOR IN THE CAUSE, TREATMENT AND PREVENTION OF COLON CANCER

Anna Nikolova, Kristiyan Boychevski

Medical University of Varna, Medical College, Students

In recent years, people's diet has gone through unforeseen so far changes. The everyday diet has had the following additions: meat in significant quantities, dairy products, added sugars, chemical additives some of which have been proven to be carcinogenic. This poor nutrition diet in a combination with other factors such as stress, sedentary lifestyle, obesity, bad habits and genetic predisposition is the reason for the occurrence of colon cancer. It is the most common cancer of the organs of the digestive tract, and its frequency is steadily growing through the years in Bulgaria and the rest of the world.

Studies show that North America, Europe, Australia and the richer Asian countries (Japan, Singapore) have a much higher occurrence of colon cancer, while Africa and most of Central and South America have a much lower occurrence of this cancer. One of the reasons for this is differences in diet and lifestyle. More developed countries have a high consumption of meat, animal protein, more sugar and less grain - high in fiber. It is assumed that this type of cancer is largely a result of low intake of fiber and fiber is only found in plant foods.

Keywords: eating habits, junk food, nutritious food, cancer, colon

ЛАЙМСКА БОЛЕСТ – НАЧИН НА ЗАРАЗА, ДИАГНОСТИКА И ПРЕВЕНЦИЯ

Кристиян Бойчевски

Медицински колеж, Медицински университет - Варна, студент

Лаймската болест (Lyme Disease), още позната като Лаймска борелиоза, е сериозно инфекциозно трасмисивно заболяване, което се предава на хората след ухапване от инфектирани кърлежи от род Ixodes, пренасящи бактерии от род Борелиа. Заболяването минава през няколко клинични стадия и засяга различни органи и системи.

Поради наличието на разнообразна и множествена клиника диагнозата „лаймска болест“ обикновено се поставя в късните етапи. Серологичните методи за диагностика (търсещи наличие на антитела към борелиите в серума на пациента) могат да дадат и фалшиво положителен резултат при наличие на бактерии от род Treponeta (рода на причинителя на сифилиса).

В повечето случай лаймската борелиоза се самоограничава по неизвестни механизми. При потвърждаване на положителен резултат за антитела срещу бактериите от род Борелиа се препоръчва незабавно лечение с антибиотични средства, за предпочитане тетрациклините, без значение в кой стадий е болестта. Има изработена ваксина, която обаче не намира широко приложение.

Целта на постера е запознаването с тази новоописана болест с широко разпространение и значение за заболелите, но с проблематична диагностика.

Ключови думи: инфекциозно-трансмисивно, серологични методи, фалшиво положителен, тетрациклини, проблематична диагностика

LYME DISEASE - WAY OF INFECTION, DIAGNOSIS AND PREVENTION

Christian Boychevski

Medical University of Varna, Medical College, Student

Lyme disease (Lyme Disease) also known as Lyme borreliosis is an serious infectious transmissive disease that is transmitted to humans by the bite of infected ticks of the genus Ixodes, carrying bacteria of the genus Borelia. The disease goes through several clinical stages and affects various organs and systems.

Because of the varied and multiple clinical symptoms, the diagnosis „Lyme disease“ is usually given in the later stages. Serological diagnostic methods (seeking the presence of antibodies to the Borelia bacteria in the serum of patients) can give and falsely positive result in the presence of bacteria of the genus Treponema (the genus of the Syphilis disease).

In most cases, Lyme borreliosis confines itself to unknown mechanisms. Upon confirmation of a positive result for antibodies to the bacteria of the genus Borelia immediate treatment with antibiotics, preferably tetracyclines is recommended, regardless of the stage of the disease. A vaccine was made but it is not widely used

The purpose of the poster is to introduce this newly described disease with a wide occurrence and importance for the affected, but with problematic diagnosis.

Keywords: infectious transmissible, serological methods, falsely positive, tetracyclines, problematic diagnosis.

МИКРОФЛОРА НА УСТНАТА КУХИНА ПРИ ПАЦИЕНТИ С ФИКСИРАНИ ОРТОДОНТСКИ АПАРАТИ – ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР

Даяна Цанкова[1], Габриела Цанкова[2], Татина Тодорова[2], Нели Ерменлиева[2], Божидар Добрев[1]

[1]Факултет по фармация, МУ-Варна, студенти; [2]Катедра по предклинични и клинични науки, Факултет по фармация, МУ-Варна

Устната микрофлора е сложна система, в която резидентната микрофлора се намира в динамично равновесие с постъпващите отвън патогени и хранителни елементи. Това равновесие може да бъде нарушено от редица фактори, сред които и наличието на фиксирани ортодонтски апарати, затрудняващи поддържането на добра хигиена на устната кухина и натрупване на зъбна плака.

Целта на настоящия обзор е да се обобщят литературните данни относно влиянието на фиксираните ортодонтски апарати върху микрофлората на устната кухина. Някои проучвания съобщават за промяна в качеството и количеството на оралната микрофлора след ортодонтско лечение, например увеличено количество на Streptococcus mutans, Aggregatibacter actinomycetemcomitans, Porphyromonas gingivalis, участващи в развитието на пародонтит.

Това налага при пациенти с продължително носене на фиксирани ортодонтски апарати да се провежда микробиологично изследване на оралната микрофлора с цел превенция на развитие на възпалителни процеси в устната кухина.

Ключови думи: фиксирани ортодонтски апарати, орална микрофлора

MICROBIAL FLORA OF THE ORAL CAVITY IN PATIENTS WITH ORTHODONTIC FIXED APPLIANCE – A SYSTEMATIC REVIEW

Dayana Tsankova[1], Gabriela Tsankova[2], Tatina Todorova[2], Neli Ermenlieva[1], Bogidar Dobrev[1]

[1]Faculty of Pharmacy, Medical University of Varna, Students
[2]Department of Preclinical and Clinical Sciences, Faculty of Pharmacy, Medical University of Varna

The oral cavity is a complicated ecosystem with dynamic balance between the residential microflora, the outside pathogens and the nourishment. Good oral hygiene has a great importance on preserving this fine balance. The presence of fixed orthodontic appliances requires the maintenance of good oral hygiene as it often results in plaque accumulation.

The aim of our literature review is to summarize scientific data about the influence of fixed orthodontic appliance on the composition of the microflora of the oral cavity. Some studies announce that there are changes in the quality and quantity of the oral microflora after orthodontic treatment – an increase in the quantity of oral streptococci and anaerobic bacteria which have a role in the development of periodontitis, such as S. mutans, A. actinomycecomitans, and P.gingivalis.

In order to prevent the development of inflammatory diseases in the oral cavity a microbiological diagnostics of the oral microflora of the patients, undergoing prolonged orthodontic treatment with fixed appliances should be performed.

Keywords: orthodontic appliance, oral microflora

БОТУЛИНОВ НЕВРОТОКСИН – БИОХИМИЧНИ АСПЕКТИ И МЕХАНИЗЪМ НА ДЕЙСТВИЕ (ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР)

Нели Ерменлиева[1], Татина Тодорова[1], Габриела Цанкова[1], Емилия Георгиева[2], Теодора Янакиева[3], Мария Велкова[3], Мария Ростамлоо[3], Диляна Николова[3], Даяна Цанкова[4]

[1]Катедра „Предклинични и клинични науки", МУ-Варна; [2]УНС „Медицински лаборант", Медицински колеж, МУ-Варна; [3]Медицински колеж, МУ-Варна, студент; [4]Медицински университет – Варна, ФДМ, студент

Ботулиновият невротоксин (BoNT) е една от най-силните биологични субстанции, познати на човечеството. Продуцира се от спорообразуващи анаеробни бактерии Clostridium botulinum, които причиняват заболяването ботулизъм.

BoNT блокира освобождаването на невротрансмитера ацетилхолин, провеждащ нервните импулси до мускулните влакна. По този начин токсинът косвено предизвиква мускулна парализа. Тази негова животозастрашаваща способност обаче се оказва изключително ефективна при терапия на редица заболявания, свързани с абнормна хиперактивация на мускули и жлези, естетически корекции на глаберални бръчки и други.

Известни са девет серотипа на BoNT, наименувани с латинските букви от A-H (BoNT-C е разделен на два типа), като типовете A, B, E и F причиняват ботулизъм при човека. Според някои автори са изследвани и изолати от хора, съдържащи BoNT-G.

Изследват се и редица нови направления в медицинската практика, където BoNT може да се приложи ефективно: детска церебрална парализа, хронични анални фисури, урологични смущения и други.

Ключови думи: ботулинов невротоксин, ботулизъм, Clostridium botulinum

BOTULINUM NEUROTOXIN – BIOCHEMICAL ASPECTS AND MECHANISM OF ACTION (REVIEW)

Neli Ermenlieva[1], Tatina Todorova[1], Gabriela Tsankova[1], Emiliya Georgieva[2], Teodora Yanakieva[3], Mariya Velkova[3], Dilyana Nikolova[3], Dayana Tsankova[4]

[1]Department of Preclinical and Clinical Sciences, Faculty of Pharmacy, Medical University of Varna

[2]TRS Medical Laboratory Assistant, Medical College, Medical University of Varna

[3] Student, TRS Medical Laboratory Assistant, Medical College, Medical University of Varna

[4]Student, Faculty of Dental Medicine, Medical University of Varna

The botulinum neurotoxin (BoNT) is one of the most poisonous biological substances known to mankind. The toxin is produced by the spore-forming anaerobic bacteria Clostridium botulinum, which causes botulism.

BoNT blocks the acetylcholine release – the principal neurotransmitter of the nerve impulses to the muscle fibers. This indirectly causes muscle paralysis. This life-threatening ability, however, turns out to be extremely effective in the therapy of a number of diseases associated with hyperactivation of muscles and glands, aesthetic corrections of glabellar wrinkles and others.

There are nine serotypes of BoNT, named with the Latin letters from A to H (BoNT-C is separated into two types), as types A, B, E and F cause botulism in humans. According to some authors there are human isolates containing BoNT-G, too.

A number of new directions in the medical practice – cerebral palsy, chronic anal fissures, urological disorders and others – are currently under study for successful application of BoNT.

Keywords: botulinum neurotoxin, botulism, Clostridium botulinum

ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЛАВАНДУЛОВОТО ЕТЕРИЧНО МАСЛО В СТОМАТОЛОГИЯТА

Траян Маринов[1], Клементина Монева[2], Александрина Върбанова[1], Марина Йорданова[1], Мая Дойчинова[3]

[1]Медицински университет – Варна, ФДМ, студенти; [2]Медицински университет – Варна, ФМ, студент; [3]Катедра по консервативно зъболечение и орална патология, Факултет по дентална медицина, Медицински университет – Варна

Лавандула е род цъфтящи растения от семейството на ментата. Най-често използваното растение от този род е Lavandula angustifolia, която произхожда от средиземноморието, но се среща често и в България. Лавандуловото етерично масло съдържа линалол, линалилацетат, гераниол. Етеричното му масло е широко използвано с кулинарни, козметични или медицински цели поради успокояващите, антисептични, противовъзпалителни, анксиолитични и антидепресантни свойства. Целта на този научен литературен обзор е да анализира данните за настоящата употреба на лавандулово масло в денталната медицина и да оцени нуждата от допълнителни проучвания. Свързаните с темата статии бяха събрани и прегледани. Данните бяха обективно анализирани и беше направен систематичен обзор. Главните цели, с които лавандуловото масло се използва в денталната медицина, са да се намалят стресът и безпокойството, лошата миризма, като антибактериално и противогъбично средство. Има данни за употребата на лавандуловото масло в протетичната дентална медицина и в лечението на орални лезии. В заключение, събраните данни показаха обещаващи резултати относно ефекта на лавандуловото масло в различни направления на денталната медицина. В много други дентални области предстои да бъде проучен. Ние насърчаваме провеждането на допълнителни проучвания върху свойствата на това растение с перспективата да се установят нови по-безопасни и по-ефективни подходи в денталната практика.

Ключови думи: лавандулово масло, дентална медицина, етерично масло, Lavandula angustifolia

LAVENDER ESSENTIAL OIL IN DENTISTRY

Trayan Marinov[1], Klementina Moneva[2], Aleksandrina Varbanova[1], Marina Yordanova[1], Maya Doichinova[3]

[1]Students, Faculty of Dental Medicine, Medical University of Varna
[2]Student, Faculty of Medicine, Medical University of Varna
[3]Department of Conservative Dental Treatment and Oral Pathology, Faculty of Dental Medicine, Medical University of Varna

Lavandula or lavender is a genus of flowering plants in the mint family. The most commonly used flowering plant of this genus is Lavandula angustifolia which is native to the Mediterranean, but also very common in Bulgaria. The lavender essential oil contains linalool, linalylacetate, and geraniol. Its essential oil is widely used with culinary, cosmetic or medical purposes due to its soothing, antiseptic, anti-inflammatory, anxiolytic and anti-depressant properties. The aim of this scientific literature review is to analyze the data on the current use of lavender oil in dental medicine and to evaluate the need of further studies. Related articles were gathered and reviewed. The data were objectively analyzed and a systematic review was made. The main purposes for which lavender oil is used in dentistry are to reduce stress and anxiety, malodor, and as an antibacterial and antifungal agent. There is evidence of the use of lavender oil in prosthodontics and treatment of oral lesions. In conclusion, collected data showed promising results of the effect of lavender oil in different branches of dental medicine. In many other dental areas it is yet to be explored. We encourage conducting further studies on this flowering plant's properties with the perspective of establishing new safer and more effective approaches in the dental practice.

Keywords: lavender oil, dental medicine, essential oil, Lavandula angustifolia

КУРКУМА – ТЕРАПЕВТИЧНИ ПРИЛОЖЕНИЯ В ДЕНТАЛНАТА МЕДИЦИНА

Марина Йорданова[1], Клементина Монева[2], Траян Маринов[1], Александрина Върбанова[1], Мая Дойчинова[3]

[1]Медицински университет – Варна, ФДМ, студенти; [2]Медицински университет – Варна, ФМ, студент; [3] Катедра по консервативно зъболечение и орална патология, Факултет по дентална медицина, Медицински университет – Варна

Непрекъснато увеличаващата се бактериална резистентност към повечето антибиотици, както и възможните странични ефекти на използваните понастоящем медикаменти подтикват учените да се фокусират върху разработването на алтернативни медицински подходи. Куркума е тревисто целогодишно растение от семейството на джинджифила, познато със своите терапевтични свойства - антиоксидантно, противовъзпалително, болкоуспокояващо, противогъбичково, противораково. Настоящото проучване цели да направи обзор на съществуващата информация за използването на куркума в денталната медицина. Цялата информация е събрана, използвайки следните бази данни: PubMed, ScienceDirect и Google Scholar. Разгледаната литература показа, че куркумата има значителен терапевтичен ефект върху много проблеми на денталното здраве. Лечебните й свойства се посочват като полезни при пародонтални заболявания, като добавка към почистване на зъбен камък и заглаждане на кореновата повърхност, ползотворни са също в терапията на орална субмукозна фиброза, потискане на кариесогенни бактерии, включително и Streptococcus mutans. Това са някои от многото приложения на куркумата в областта на денталната медицина. В заключение, събраните данни показаха значителен ползотворен ефект на куркумата в различни направления на денталната медицина. Ние препоръчваме и насърчаваме допълнително проучване на свойствата на това растение с перспектива за откриване и развиване на нови подходи към известните дентални състояния.

Ключови думи: куркума, дентална медицина, куркумин

CURCUMA – THERAPEUTIC APPLICATIONS IN DENTAL MEDICINE

Marina Yordanova[1], Klementina Moneva[2], Trayan Marinov[1], Aleksandrina Vurbanova[1], Maya Doitchinova[3]

[1]Students, Faculty of Dental Medicine, Medical University of Varna
[2]Student, Faculty of Medicine, Medical University of Varna
[3]Department of Conservative Dental Treatment and Oral Pathology, Faculty of Dental Medicine, Medical University of Varna

The highly increasing bacterial resistance to most antibiotics as well as possible side effects of the currently used medications have recently led scientists to focus on developing alternative medical approaches. Curcuma longa or turmeric is rhizomatous herbaceous perennial plant of the ginger family, known for a variety of therapeutic properties such as antioxidant, anti-inflammatory, analgesic, antifungal, and anticarcinogenic. The present study aims at reviewing the existing literature on the use of curcuma in the field of dental medicine. All the data were gathered using the following search engines: PubMed, ScienceDirect and Google Scholar. Reviewed literature showed that curcuma has a significant therapeutic effect on a number of dental health problems. Its healing properties are reported to be useful in treating periodontal diseases, as an addition to scaling and root planing, beneficial in the therapy of oral submucous fibrosis, in inhibition of cariogenic bacteria, including Streptococcus mutans. These are some of the many applications of turmeric in the field of dentistry. In conclusion, collected data showed significant beneficial effect of curcuma in different branches of dental medicine. Therefore, we encourage

and recommend further exploration of this plant's properties with the possibility of discovering and developing new approaches to common dental conditions.

Keywords: curcuma, turmeric, dental medicine, curcumin

ЛАБОРАТОРНИ И ОБРАЗНИ МЕТОДИ ПРИ ДИАГНОСТИКА НА ТУБЕРКУЛОЗА

Владислав Евтимов[1], Берна Ириза[1], Мариана Йорданова[2], Георги Тодоров[3]

[1]Медицински университет - Варна, Медицински колеж, студенти;
[2]Медицински университет – Варна, Медицински колеж;
[3]УМБАЛ „Св. Марина", Клиника по образна диагностика

Туберкулозата е хронично инфекциозно заболяване, най-често засягащо белите дробове и по-рядко други органи и системи. За разлика от миналото, когато заболяването е засягало предимно бедни хора, сега то се среща все по-често и в развитите страни.

Причинителят е Mycobacterium tuberculosis. Отличава се с голямата си устойчивост на физични и химични фактори. Източници на инфекцията са болните хора и рядко животните – едър рогат добитък. Не всички хора, които се заразяват с болестта, боледуват от нея.

Инфекцията се предава по въздушно-капков път и прониква в организма през горните дихателни пътища. Туберкулозните бактерии остават жизнеспособни дълго време в храчки и прах от улицата или помещения. Възможно е и заразяване по алиментарен път. При някои хора възможността за заразяване е по-голяма. Например при хора с професии, имащи контакти с животни, с болни от туберкулоза, СПИН и други.

Немалко са и случаите на безсимптомно протичане на болестта или диференциалната диагноза да бъде друго инфекциозно заболяване. Симптомите основно са грипоподобни – кашлица, задух, безапетитие, повишена температура, отпадналост. При извън белодробните форми на туберкулоза се засягат други органи и системи: органи в коремната кухина, лимфните възли, централната нервна система, сърдечно-съдовата система и други.

Най-важно значение за диагностика на туберкулозата са рентгеновото изследване, кръвната картина и микробиологичната диагностика. Също за поставяне на точна диагноза се изследват промивни води от белите дробове или стомаха.

Заболяването рядко протича с усложнения и в повечето случаи завършва с оздравяване. За предпазване от туберкулоза се прилага ваксина, която е задължителна в България и се поставя на 48-ия час от раждането с последващи реимунизации. Добрата лична хигиена също е от съществено значение за превенция от туберкулозата.

Ключови думи: туберкулоза, лабораторни методи, образни методи, диагностика, инфекция, заболяване

LABORATORY AND IMAGING METHODS FOR TUBERCULOSIS' DIAGNOSTICS

Vladislav Evtimov[1], Berna Iriza[1], Mariana Yordanova[2], Georgi Todorov[3]

[1]Medical University of Varna, Medical College, Students
[2] Medical University of Varna, Medical College
[3]Department of Imaging Diagnostics and Radiotherapy, Medical University of Varna, St. Marina University Hospital – Varna

Tuberculosis is a chronic infectious disease which often affects the lungs and more rarely other organs and systems. In the past the disease usually affected poor people but now we can find it in well-developed countries.

The cause is Mycobacterium tuberculosis. It is very resistant to physical and chemical factors. The source are sick people and rarely - animals. Not all people who are infected develop the disease.

The infection can be transmitted by air and penetrates the body through the upper respiratory tract. Mycobacterium tuberculosis can live long in sputum and dust from streets and rooms. People can also be infected through food by consuming infected food like milk and etc. For some people the possibility for infection is higher – people who are often in touch with animals, other infected people or are HIV positive.

Sometimes the disease can be asymptomatic and confused with another infection. The symptoms are flu-like – cough, suffocation, fever, weakness. The extrapulmonary forms of tuberculosis can affect other organs and systems - abdominal cavity, lymph nodes, central nervous system, and cardiovascular system.

Radiology and microbiology are used as diagnostic methods.

In most of the cases the disease is cured without complications. Vaccination which is obligatory in Bulgaria and is done on the 48th hour after birth and then repeated after a few years is used as a preventive measure. High personal hygiene is important in the prevention of this disease.

Keywords: tuberculosis, laboratory, imaging, diagnostics, infection.

РОЛЯТА НА ДРОЖДИТЕ MALASSEZIA В ЕТИОЛОГИЯТА НА СЕБОРЕЙНИЯ ДЕРМАТИТ НА КАПИЛИЦИУМА

Илко Бакърджиев, Аргир Аргиров, Георги Пехливанов

УНС „Медицински козметик", Медицински колеж, Медицински университет – Варна, Катедра по инфекциозни болести, паразитология и дерматовенерология; Катедра по дерматология и венерология, Медицински университет - София

Въведение: Себорейният дерматит (СД) е често срещано хронично заболяване в дерматологичната практика, което засяга предимно капилициум и лицето. Етиологията на себорейния дерматит не е ясно дефинирана и за това често пъти се обсъжда като заболяване с мултифакторна патогенеза и комплексна нозология.

Цел: Целта на настоящото отворено проучване е да установи присъствието и количеството на дрождите от род Malassezia (Pityrosporum) при пациенти със себореен дерматит на капилициума (СДК) с оглед на правилната етиологична обосновка и оптимизация на диагностиката и лечението на СДК в различни възрастови групи.

Материал и методи: Обект на нашето отворено проспективно проучване са 30 амбулаторно преминали пациенти (21 мъже и 9 жени) на възраст от 16 до 59 години, през КХВБ МБАЛ Александровска - гр. София, ДКЦ 3 - гр. София, Курортна поликлиника – гр. Варна, с добре изразен себореен дерматит на капилициума (СДК) и 30 здрави контроли на възраст между 25 и 34 години. За доказване и количествено определяне на дрождите Malassezia (PO) беше използван отпечатъковият метод "Tape method" (L.R.Wikler, 1984). С този метод в суспектни за себореен дерматит лезии може да бъде доказан PO, което определя метода като високо ефективен диагностичен инструмент.

Резултати: При изследваните от нас 30 болни със СДК броят на колониите в засегнатите участъци беше между 80 и 800 см². Броят на колониите от изглеждаща здрава кожа от същите пациенти бе значително по-малък от 80 до 200 см² и от здравите контроли под 100 см².

Заключение: Настоящото изследване доказва първостепенната етиологична роля на дрождите Malassezia (Pityrosporum) за възникването на СД, респ. СДК, и определя локалното антимикотично лечение като първо средство на избор при тези пациенти.

Ключови думи: себореен дерматит, капилициум, Malassezia(Pityrosporum), отпечатъков метод

THE ROLE OF MALASSEZIA YEASTS IN THE ETIOLOGY OF SEBORRHEIC DERMATITIS OF THE CAPILLTIUM

Ilko Bakardzhiev, Argir Argirov, Georgi Pehlivanov

Medical College, Medical University of Varna, Department of Infectious desease,parasitology and Dermatovenereology, Medical University of Varna, Department of Dermatology and Venereology, Medical University - Sofia

Introduction: Seborrheic dermatitis (SD) is a common chronic disease in the dermatological practice which affects predominantly the capillitium and the face. The etiology of the seborrheic dermatitis is not clearly defined and thus, it is a topic of numerous discussions as a disease with a multifactorial pathogenesis and a complex nosology.

Aim: The aim of this open study is to establish the presence and the quantity of Malassezia yeasts (Pityrosporum) for patients with seborrheic dermatitis of the capillitium (SDC) in order to determine the correct etiological justification and optimization of SDC diagnostics and treatment for different age groups.

Materials and Methods: The subjects of our open prospective study are 30 patients (21 males and 9 females) of age between 16 and 59 years, ambulatory tested at the Clinic of Internal Diseases Propaedeutics at the Alexandrovska Multi-Profile Hospital for Active Treatment - Sofia, Third Diagnostic and Consultative Center - Sofia, Resort Polyclinic – Varna, with well-expressed seborrheic dermatitis of the capillitium (SDC) and 30 healthy controls of age between 25 and 34 years. The imprint method "tape method" (L.R.Wikler, 1984) has been used for proving and quantitative definition of the Malassezia yeasts (PO). With the help of this method the PO can be proved for lesions suspected for seborrheic dermatitis which determines the method as a highly effective diagnostic instrument.

Results: For the 30 patients with SDC studied by us the number of the colonies in the affected areas was between 80 and 800 cm². The number of colonies from a healthy-looking skin of the same patients was significantly lower – from 80 to 200 cm², and from the healthy controls it was under 100 cm².

Conclusion: This study proves the primary etiological role of the Malassezia yeasts (Pityrosporum) for the occurrence of SD and SDC, respectively, and determines the local antifungal treatment as the first selected method for such patients.

Keywords: seborrheic dermatitis, scalp, malassezia (Pityrosporum), tape method

ХРАНЕНЕ И КОЖА

Илко Бакърджиев, Светлана Ласкова, Деница Димитрова, Маргарита Станчева, Десислава Гешева

УНС „Медицински козметик", Медицински колеж, Медицински университет - Варна

Видът на кожата зависи не само от различни генетични фактори, но е и отражение на начина на живот, личните навици, ежедневните дейности, климатичните особености, работната и домашната среда. Здравословното хранене осигурява нужните количества от белтъчини, мазнини, въглехидрати, витамини и минерални соли за организма. Хранителните вещества, които консумираме, са средство, с което можем да подобрим нашето здраве и едновременно с това и вида на косата, кожата и ноктите. Съществува връзка с храненето и кожната хидратация, себумна секреция и pH. Редовната консумация на храни с висок гликемичен индекс повишава серумната инсулинова концентрация, което може да стимулира себоцитната пролиферация и себумната продукция. В настоящата презентация се разглеждат различни хранителни режими, приемът на специфични храни, витамини и микроелементи и връзката им при често срещани заболявания като акне, себорея, розацея, псориазис.

Ключови думи: кожа, хранене, белтъчини, мазнини, въглехидрати, витамини, минерални соли

FOOD AND SKIN

Ilko Bakardzhiev, Svetlana Laskova , Denitsa Dimitrova, Margarita Stancheva, Desislava Gesheva

TRS Medical Cosmetics, Medical College, Medical University of Varna

The skin type depends not only on different genetic factors, but it is also a reflection of a person's lifestyle, personal habits, daily activities, climate conditions, work and home environment. Healthy eating provides the body with the necessary quantities of proteins, fats, carbohydrates, vitamins and minerals. The nutrients, which we consume, are the means by which we can improve our health and, at the same time, the type of hair, skin and nails. There is a close connection between the nutrition and skin hydration, sebum secretion and pH. The regular consumption of foods with a high glycemic index increases the serum insulin concentration, which can stimulate sebocytes proliferation and sebum production. This presentation deals with different diets, intake of specific foods, vitamins and microelements and their relationship with common diseases, such as acne, seborrhea, rosacea, and psoriasis.

Keywords: skin, nutrition, protein, fat, carbohydrates, vitamins, mineral salts

ОЦЕНКА НА ОРАЛНИЯ СТАТУС ПРИ ПАЦИЕНТИ СЪС ЗАХАРЕН ДИАБЕТ

Христиана Маджова[1], Димитричка Близнакова[2]

[1]Катедра по консервативно зъболечение и орална патология, Факултет по дентална медицина, МУ-Варна; [2]Медицински колеж, МУ-Варна

Често срещащите се орални прояви при ЗД водят и до по-често използване на стоматологична помощ. Денталните лекари трябва да контролират диабета на пациентите, защото лечението на заболяванията на устната им кухина ще бъде по-успешно, ако те поддържат кръвната си захар в норма.

Слюнката се секретира от жлезите и е жизнено важна за оралното здраве, тъй като подпомага поддържането на оралната хомеостаза. Тя съдържа: протеини, ензими, глюкоза, неорганични състав-

ки и хормони в различни концентрации, всяка от които има своя собствена функционална роля и значимост. При диабетици изследването на слюнката показва важни промени. В последните години оценката на нейните съставки се превърна във важно диагностично и терапевтично средство.

С оглед по-добра превенция и управление на оралните заболявания при диабетици е необходимо да се направи цялостна оценка. Тя включва клинични методи за оценка на денталния статус и лабораторно-диагностични методи. Клиничните методи за оценка на денталния статус са преглед и оценка на (зъбния) оралния статус чрез: DMFT индекс (СЗО критерий), без да се отчита загуба на зъби, поради травматични и ортодонтски причини; OHI-S индекс на Greene и Vermilion за орална хигиена; DI-S (debris index simplified); CI-S (calculus index simplified); BOP (Bleeding on Probing); PBI (papilla-bleeding index); CPITN (Community Periodontal Index for Treatment Needs); PSR (Periodontal Screening and Recording) за оценка на необходимостта от пародонтално лечение.

Лабораторно-диагностични методи за оценка на денталния статус включват изследване на биохимични параметри в слюнка на диабетици: глюкоза; имуноглобулини: sIgA, Ig G и Ig M; микроелементи; нитрати и нитрити; цитозолни ензими - AST, ALT, ALT, GGT и LDH. Микробиологичен анализ на слюнка: наличие или липса на Candida, Str. Mutansи др. видове патогени. Оценка на функцията на слюнните жлези (нестимулирана и стимулирана слюнка) - ниво на хидратация; консистенция; количество; pH на слюнка; буферен капацитет. Изследване на вкуса – нарушен вкус за захароза (dysgeusia) и изследване на халитоза.

Ключови думи: оценка, орален статус, захарен диабет, слюнка

EVALUATION OF ORAL STATUS IN PATIENTS WITH DIABETES MELLITUS

Christiana Madjova[1], Dimitrichka Bliznakova[2]

[1]Department of Conservative Dentistry and Oral Pathology, Faculty of Dental Medicine, Medical University of Varna, [2]Medical College, Medical University Varna

The often occurring oral manifestations in DM lead to a more frequent use of dental care. Dentists need to monitor diabetes patients because the treatment of diseases of the oral cavity will be more successful if they keep their blood sugar normal.

Saliva is produced by glands and is vitally important for oral health as it helps maintain the oral homeostasis. It contains: proteins, enzymes, glucose, inorganic substances and hormones in different concentrations, each of which has its own functional role and significance. In diabetic patients, the study of saliva shows important changes. In recent years, the evaluation of its components has become an important diagnostic and therapeutic agent.

In order to improve prevention and management of oral diseases in diabetics it is necessary to make an overall evaluation. It includes clinical methods for evaluation of dental status and laboratory diagnostic methods. Clinical methods for evaluation of dental status are examination and evaluation of (dental) oral status by: DMFT index (WHO criterion) without considering the loss of teeth due to trauma and orthodontic reasons; OHI-S index of Greene and Vermilion for oral hygiene; DI-S (debris index simplified); CI-S (calculus index simplified); BOP (Bleeding on Probing); PBI (papilla-bleeding index); CPITN (Community Periodontal Index for Treatment Needs); PSR (Periodontal Screening and Recording) to assess the need for periodontal treatment.

Laboratory diagnostic methods for the evaluation of the dental status include a study of biochemical parameters in the saliva of diabetics: glucose; immunoglobulins: sIgA, Ig G and Ig M; microelements; nitrates and nitrites; cytosolic enzymes - AST, ALT, ALT, GGT, and LDH. Microbiological analysis of saliva: the presence or absence of Candida, Str. Mutans and other types of pathogens. Evaluation of the function of salivary glands (unstimulated and stimulated saliva) - level of hydration; consistency; quantity; the pH of the saliva; buffering capacity. Examination of taste - impaired taste of sucrose (dysgeusia) and research on halitosis.

Keywords: evaluation, oral status, diabetes mellitus, saliva

НЕФРОНОФТИЗА НА ФАНКОНИ – ПРИЧИНА ЗА ХРОНИЧНО БЪБРЕЧНО ЗАБОЛЯВАНЕ В ДЕТСКА ВЪЗРАСТ. КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ

Д. Близнакова[1], М. Близнакова[2], Д. Иванов[2]

[1]Медицински колеж, МУ-Варна, директор; [2]МУ-Варна, студенти

Хроничното бъбречно заболяване (ХБЗ) в педиатричната популация се увеличава. Ранното откриване и лечение могат да намалят прогресията на бъбречните заболявания и да помогнат за превенцията на хронифицирането им. Дял за хронифициране на ХБЗ са наследствените заболявания.

Нефронофтизата представлява наследствено бъбречно заболяване, характеризиращо се с хроничен тубуло-интерстициален нефрит, който може да се прояви в ранна детска възраст и в зависимост от формата да прогресира до терминална хронична бъбречна недостатъчност (ХБН).

Водещи клинични прояви са: полиурия, полидипсия, анемия.

Представяме клиничен случай на дете на 3 г. и 9 м., често боледуващо от инфекции на горни дихателни пътища, станали повод за хоспитализация. От изследванията: Hb 80 g/l, урея 12 mmol/l, креатинин 156 μmol/l, урина – лекостепенна протеинурия, относително тегло 1010.

От ултразвуковото изследване: двустранно бъбреци, гранични размери, повишена ехогенност на паренхима, данни за хипоехогенни зони в медулата, наподобяващи кистички.

От направената биопсия: данни за атрофия на бъбречните тубули, с уплътняване на места на бъбречния интерстициум и единични кисти в медулата.

Въз основа на клиничните прояви и резултатите от изследванията е поставена диагноза: нефронофтиза на Фанкони. Предвид малката възраст на детето и наличието на начален стадий на ХБЗ се налага адекватно проследяване и лечение с цел намаляване прогресията на ХБЗ.

Ключови думи: детска възраст, нефронофтиза, хронично бъбречно заболяване

NEPHRONOPHTHISIS - CAUSE OF CHRONIC KIDNEY DISEASE IN CHILDHOOD. CASE REPORT

D. Bliznakova[1], M. Bliznakova, D. Ivanov

[1]Medical College, Medical University of Varna

[2]Students, Faculty of Medicine, Medical University of Varna

Chronic kidney disease (CKD) in the pediatric population has been increasing. Early detection and treatment can reduce the progression of kidney diseases (KD) and help in the prevention of their chronification. Hereditary diseases have a share in the chronification of KDs.

Nephronophthisis is a hereditary kidney disease characterized by chronic tubulointerstitial nephritis which can manifest in infancy and depending on the type - progress to end-stage CKD.

Leading clinical manifestations are: polyuria, polydipsia, and anemia.

We present a case of a child of 3 years. 9m., often suffering from infections of the upper respiratory tract. One of those infections became a reason for hospitalization. Laboratory tests showed: Hb 80 g/l, urea 12 mmol/l, creatinine 156 μmol/l, urine - mild proteinuria, density 1010.

Ultrasonography results: bilateral kidneys, border sized, increased renal parenchymal echogenicity, data for hypoechoic areas in the medulla resembling small cysts.

Biopsy results: evidence of atrophy of the renal tubules, increased incidence of interstitial cells in the renal interstitium, single cysts in the medulla.

Based on clinical manifestations and results of lab tests the patient is diagnosed with nephronophthisis (NPH1). Given the young child's age and the presence of early stages of CKD sufficient monitoring and treatment are needed to reduce the progression of CKD.

ПРОУЧВАНЕ НИВОТО НА ИНФОРМИРАНОСТ НА РОДИТЕЛИТЕ ОТНОСНО ПРОБЛЕМИТЕ, СВЪРЗАНИ С ДЕФОРМАЦИИТЕ НА ГРЪБНАЧНИЯ СТЪЛБ И ПЛОСКОСТЪПИЕТО ПРИ ДЕЦАТА И ТЯХНОТО ЛЕЧЕНИЕ

Анушка Узунова, Катя Моллова, Илия Попов

Тракийски университет, Медицински колеж – Стара Загора

Приоритетна задача в здравеопазването на всяка страна е здравето на нацията. В частност това означава здраво поколение. Основните дейности в това направление трябва да бъдат насочени към адекватна профилактика, прецизна и навременна диагностика, съвременни и ефективни методи на лечение. Гръбначните деформации могат да бъдат в странична или предно-задна посока, съчетани или не с торзио на прешлените, често комбинирани с деформации на гръдния кош. Следователно промените, които настъпват, засягат не само гръбначния стълб, но и органи и системи в гръдния кош, така също и опорно-двигателния апарат. Това води както до промяна в стойката и походката с неправилно натоварване на ставния апарат, така и до разместване и притискане на органите в гръдната и коремната кухина и затрудняване на техните функции. Деформациите настъпват бавно и постепенно, като могат да се превърнат в предпоставка за сериозен здравословен проблем във възрастта.

Цел на проучването е да се разкрие нивото на информираност на родители с деца в предучилищна и училищна възраст по отношение на деформациите на гръбначния стълб и плоскостъпието като заболяване и последствията за подрастващите от липсата на профилактика, ненавременна диагностика и лечение.

Материал и методи: Чрез пряка индивидуална анонимна анкета са проучени родители на деца в предучилищна и училищна възраст до трети клас на територията на гр. Стара Загора.

Ключови думи: гръбначни деформации, плоскостъпие, профилактика, диагностика, лечение.

STUDY OF THE LEVEL OF AWARENESS OF PARENTS ON ISSUES RELATED TO DEFORMATION OF THE SPINE AND DEFORMITIES IN CHILDREN AND THEIR TREATMENT

Anushka Uzunova, Katya Mollova, Iliya Popov

Trakia University – Stara Zagora, Medical College

The priority of the health care policy of every country is the health of the nation. The main activities in this direction should be focused on facilitating adequate prevention, accurate and timely diagnosis, modern and effective methods of treatment. Spinal deformities can be in side or front-to-rear directions, in conjunction, or not, with torsion vertebrae, often combined with deformities of the chest. Therefore, when such changes occur they affect not only the spine but also organs and systems in the chest as well as the musculoskeletal system. This leads to a change in the posture and the gait with incorrect pressure of the articular apparatus and afterwards to a shift and pressure of organs in the thoracic and abdominal cavity and the hindering of their functions. Deformations occur slowly and gradually and may become a prerequisite for serious health problems with age.

The aim of the study is to reveal the level of awareness of parents of children in preschool and school age in terms of deformities of the spine and flat feet as a disease and the consequences for adolescents due to lack of prevention, untimely diagnosis and treatment.

Materials and Methods: Parents of preschool and school children of age up to third grade level, were studied in the city of Stara Zagora, using direct individual anonymous polls.

Keywords: spinal deformities, flat feet, diagnosis, treatment

ПРОУЧВАНЕ НА ИНФОРМИРАНОСТТА НА РОДИТЕЛИТЕ ОТНОСНО ПРОФИЛАКТИКА НА ПЛОСКОСТЪПИЕ ПРИ ДЕЦАТА

Красимира Йорданова-Нестерова, Сирма Дичева, Анита Атанасова, Биршен Мехмедова, Силвия Филкова

УНС „Рехабилитатор", Медицински колеж, Медицински университет – Варна

Плоскостъпието на пръв поглед изглежда безобидно, но с напредване на възрастта създава редица проблеми на страдащите от него. При разгърната клинична картина лечението е доста трудно и понякога се стига до оперативна интервенция. Неоправдано е проблемът да се неглижира, тъй като съществуват сравнително прости мерки, стига да са взети навреме. Напълно е възможен консервативен контрол на състоянието, за да не се достигне до формиране на усложнения. Неоперативно лечение на плоскостъпие съществува на всички негови етапи. Когато то се осъществява своевременно, пациентът получава една надеждна протекция по отношение на прогресия на състоянието. Ето защо профилактиката в детска възраст е оправдана. За целта е необходимо родителите да бъдат информирани за проблема и за възможностите, които дават навременно проведената профилактика и диагностика. Имайки предвид отговорността, която носят родителите за опазване здравето на децата си, изследването на информираността им относно профилактиката на плоскостъпие при децата е необходимо и практически полезно.

Целта на този доклад е да се проучи информираността на родителите относно профилактиката на плоскостъпието при децата и да се изготвят препоръки за домашна диагностика.

При анализа на резултатите се установи, че всички анкетирани родители са запознати със състоянието плоскостъпие. Само една трета от тях са водили детето си на профилактичен преглед за плоскостъпие, въпреки че го определят като важно за здравето на децата си.

Ключови думи: плоскостъпие, деца, информираност на родителите.

RESEARCH ON PARENTS' AWARENESS OF PREVENTION OF FLATFOOT IN CHILDREN

Krasimira Yordanova-Nestorova, Sirma Dicheva, Anita Atanasova, Birshen Mehmedova, Silviya Filkova

TRS Rehabilitation Therapist, Medical College, Medical University of Varna

Flatfoot at first may seem like something not that harmful, but with time it causes certain problems for those who suffer from it. In clinical sense, the treatment is quite difficult and sometimes a surgery is needed. It is not a good idea to ignore the problem, because there is a simple way, which if done on time can help to prevent it. There is a possible conservative method of taking control over the condition and prevent complications. A non-surgical method of treatment can be used in all of the stages of flatfoot. When the treatment starts on time, there is a reliable protection in terms of the progression of the condition. This is why prevention in childhood is important. For this purpose, it is necessary for parents to be familiar with the problem and the opportunities for prevention and timely diagnosis. Considering that parents have the responsibility to monitor their child's health, the research on their awareness about the prevention of flatfoot is necessary and useful.

The aim of the report is to research parents' awareness of the prevention of flatfoot and make recommendations for home diagnostics.

When the result from the survey was summarized, we found that all of the parents are familiar with the flatfoot condition. Only a third of them said that they bring their child to be checked for the condition, although they find it important for their child's health.

Keywords: flatfoot, children, parents' awareness

ПЕЛОИДОТЕРАПИЯТА В БЪЛГАРИЯ

Анита Атанасова, Биршен Мехмедова, Сирма Дичева, Красимира Йорданова-Несторова, Силвия Филкова

УНС „Рехабилитатор", Медицински колеж, Медицински университет – Варна

Пелоидотерапията (от гръцки ез. пелос – кал, тиня) е ефективен метод на лечение, познат и използван от дълбока древност до наши дни. Лечебните свойства на калта са били известни на древните египтяни, римляни, гърци, индийци. За калолечение се споменава още през 30 в. пр.н.е. в папируса "Кахун".

Основател на научното калолечение в България е проф. д-р Параскев Стоянов. Още през 1905 г. той започва да прилага калолечение във варненския Морски санаториум. Проучва калонаходищата край Шабла, Балчишка Тузла, Варна и Поморие.

В наши дни медицинските специалисти все повече се обръщат към природните средства и методи за лечение, доказали своята ефективност във времето. Естествените природни продукти притежават мощна лечебна сила и много по-малко странични, вредни за здравето ефекти.

Цел на доклада: Да се представят възможностите на разнообразните по състав и произход калонаходища в България за профилактика и лечение на социално значими заболявания.

Ключови думи: пелоидотерапия, калолечение, калонаходища, видове лечебна кал

PELOID THERAPY IN BULGARIA

Anita Atanasova, Birshen Mehmedova, Sirma Dicheva, Krasimira Yordanova-Nestorova, Silviya Filkova

TRS Rehabilitation Therapist, Medical College, Medical University of Varna

Peloid therapy /from Greek Pelosi - mud, silt/ is an effective method of treatment, known and used since ancient times to nowadays. The healing properties of mud were known to the ancient Egyptians, Romans, Greeks and Indians. Mud was mentioned for the first time in the 30 century BC in the „Kahun" papyrus.

Prof. Dr. Paraskev Stoyanov was the first to use peloid therapy as a scientific method of treatment. He began to use mud as a treatment in the Varna Sea sanatorium as early as 1905. He explored mud deposits near Shabla, Balchik Tuzla, Varna and Pomorie.

These days, medical professionals are increasingly turning to natural remedies and treatments, which have proven their effectiveness over time. Natural products have a powerful healing power and fewer harmful side effects.

Aim: The aim of the report is to present the possibilities of various by content and origin mud deposits in Bulgaria for the prevention and treatment of socially significant diseases.

Keywords: mud deposits, types of mud, peloid therapy

ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПОСТОПЕРАТИВНИ УСЛОЖНЕНИЯ ПРИ ФРАКТУРИ В ОБЛАСТТА НА ЛАКЪТНА СТАВА - ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ

Виолета Иванова, Руска Паскалева, Ваня Павлова

Медицински факултет, Тракийски университет – Стара Загора, Катедра „Медицинска рехабилитация и ерготерапия, физикална медицина и спорт“

Въведение: Счупванията на дисталната трета на раменната кост често се получават след директна травма в областта на лакътната става, по правило те са вътреставни и винаги са съпроводени с масивен кръвоизлив в ставата. Съвременната практика показва необходимост от спешно оперативно лечение чрез използване на остеосинтезно средство за моделиране по профила на дисталния край на раменната кост и предпазване от усложнения. Възстановяване на конфигурацията на вътреставните фрагменти и ранната рехабилитация са изключително важни за възстановяване на нормалната двигателна активност на ставата. Тези фрактури се придружават от притискане на кръвоносни съдове в тази област, което може да доведе до различни усложнения и до Фолкманова контрактура.

Целта на настоящата разработка е съставяне и прилагане на индивидуална рехабилитационна програма в късен следоперативен период за подобряване подвижността на лакътна става и преодоляване на постоперативните усложнения.

Материал и методи: Приложена бе рехабилитационна програма в късен следоперативен период на пациент със супракондилна фрактура на дясна раменна кост, включваща кинезитерапия, физикална терапия и ерготерапия. Проследено бе възстановяването на пациента след провеждане на два лечебни курса в рамките на три месеца. Преди започване на рехабилитационните мероприятия бе извършена необходимата диагностика на пациента чрез антропометрични измервания, ъглометрия, мануален-мускулен тест, тестове за захвата и ежедневните дейности.

Резултати и обсъждане: В резултат на проведената рехабилитационна програма бяха постигнати следните резултати: подобри се обемът на движение на засегнатите стави на десния горен крайник; подобрена бе мускулната сила на мускулите флексори и екстензори в лакътна става; десният горен крайник бе включен пълноценно в ежедневните дейности и ерготерапевтичните занимания.

Изводи и заключения: След проведената рехабилитация постигнахме желания ефект в преодоляване на контрактурата в лакътната става и стимулиране на функционалното състояние на засегнатия горен крайник.

Ключови думи: лакътна става, оперативно лечение, усложнения, рехабилитационна програма

OVERCOMING POSTOPERATIVE COMPLICATIONS IN ELBOW FRACTURES - PRESENTATION OF CLINICAL CASE

Violeta Ivanova, Ruska Paskaleva,Vanya Pavlova

Department of Medical Rehabilitation and Occupational Therapy, Physical Medicine and Sports, Faculty of Medicine, Trakia University - Stara Zagora

Introduction: Fractures of the distal third of the humerus are often a result from direct trauma in the elbow joint, as a rule, they are intra-articular and are always accompanied by massive bleeding in the joint. The modern practice indicates the need for urgent surgical treatment using an osteosynthesis modeling tool on the profile of the distal end of the humerus and prevention of complications. Restoring the configuration of the intra-articular fragments and early rehabilitation are essential to restoring normal motor activity of the joint. These fractures are accompanied by compression of the blood vessels in this area which may lead to various complications and to a Folkmanova contracture.

The purpose of this paper is the establishment and implementation of individual rehabilitation programs in the late postoperative period to improve the mobility of the elbow joint and overcome postoperative complications.

Materials and Methods: Rehabilitation program was applied in late postoperative period of a patient with supracondylar fracture of the right humerus, including kinesiotherapy, physical therapy and occupational therapy. The recovery of the patient was followed after the two treatment courses within three months. Before starting rehabilitation activities the necessary patient diagnostics was carried out by means of anthropometric measurements, angulometry, manual muscle test, tests for grip and daily activities.

Results and Discussion: As a result of the rehabilitation program the following results were achieved: improvement of the volume of traffic to the affected joints of the right upper limb; improvement of muscle strength of the muscle flexor and extensors in the elbow joint; the right upper limb was fully involved in daily activities and occupational therapy activities.

Conclusions: After the conducted rehabilitation the desired effect of overcoming the contracture in the elbow joint and stimulating the functional condition of the affected upper limb was achieved.

Keywords: elbow joint, surgery, complications, rehabilitation program.

КИНЕЗИТЕРАПИЯ И ЕРГОТЕРАПИЯ ПРИ ХЕМОРАГИЧЕН МОЗЪЧЕН ИНСУЛТ – ПРЕДСТАВЯНЕ НА КЛИНИЧЕН СЛУЧАЙ

Антонио Цанков, Руска Паскалева, Виолета Иванова, Ваня Павлова

Медицински факултет, Тракийски университет – Стара Загора, студенти

Въведение: Съвременната рехабилитация при пациентите с хеморагичен мозъчен инсулт е сложен и продължителен процес, с който се цели подобряване качеството на живот, възстановявайки в максимална степен на нарушената двигателна функция, самообслужване и самостоятелно придвижване с помощно средство.

Цел: Съставяне и прилагане на рехабилитационна програма при пациент с хеморагичен инсулт за подобряване на двигателната активност, стабилизиране на походката, стимулиране на ежедневните дейности и фината моторика.

Материал и методи: Обект на проучването е пациент на 46 години с хеморагичен мозъчен инсулт, лявостранна хемипареза и артериална хипертония. Извършена бе диагностика на пациента чрез Тест за централни увреди, Тест на Брюнстром и Тест за ДЕЖ. Рехабилитационната програма бе приложена по време на клиничната практика на студентите от трети курс специалност „Медицинска рехабилитация и ерготерапия", Медицински факултет при Тракийски университет – Стара Загора.

Резултати и обсъждане: След проведената рехабилитация, включваща кинезитерапия и ерготерапия бяха подобрени равновесните реакции и походка на пациента, засилена бе активността при осъществяване на ежедневните дейности и до голяма степен бяха преодолени вегетативните и психични промени. Стимулирана бе мобилността и вербалната комуникация.

Изводи и заключения: Прилагането на комплексна рехабилитация при пациенти с хеморагичен мозъчен инсулт изисква продължителни занимания в специализирани центрове за рехабилитация за стимулиране на двигателната активност и социалната интеграция.

Ключови думи: хеморагичен мозъчен инсулт, кинезитерапия, ерготерапия, социална интеграция

KINESITHERAPY AND OCCUPATIONAL THERAPY IN HEMORRHAGIC STROKE - PRESENTATION OF A CLINICAL CASE

Antonio Tsankov[1], Ruska Paskaleva[2], Violeta Ivanova[2], Vanya Pavlova[2]

[1]Students, Faculty of Medicine, Trakia University - Stara Zagora
[2]Faculty of Medicine, Trakia University - Stara Zagora

Introduction: Contemporary rehabilitation in patients with hemorrhagic stroke is a complex and lengthy process, which aims to improve the quality of life, restoring the maximum degree of impaired motor function, the ability to take care of one's self and the ability aided movement.

Aim: Drawing up and implementing a rehabilitation program in a patient with haemorrhagic stroke to improve physical activity, stabilized gait, stimulating daily activities and fine motor skills.

Materials and Methods: The object of the study was a 46-year-old patient with hemorrhagic stroke, left-sided hemiparesis and arterial hypertension. The diagnosis was made by performing central daamge test, Brunnstrom test and daily activities test. The rehabilitation program was implemented during the clinical practice of third-year students majoring in Medical Rehabilitation and Occupational Therapy at the Faculty of Medicine of the Trakia University - Stara Zagora.

Results and Discussion: Following the rehabilitation, including physiotherapy and occupational therapy equilibrium reactions and gait of the patient have improved. There was increased activity in carrying out daily activities and the vegetative and mental changes were largely overcome. Mobility and verbal communication were stimulated.

Conclusions: The application of complex rehabilitation in patients with hemorrhagic stroke requires continuous activities in specialized rehabilitation centers to stimulate locomotor activity and social inclusion.

Keywords: hemorrhagic stroke, physical therapy, occupational therapy, social integration

ВИЗУАЛНИ КРИТЕРИИ ЗА ИЗМЕСТВАНЕ НА ОБЩИЯ ЦЕНТЪР НА ТЕЖЕСТТА НА ПАЦИЕНТИ С ХРОНИЧНА НЕСТАБИЛНОСТ НА ТАЗОБЕДРЕННАТА СТАВА

УЛЯНА БЕРЖАРОВА[1], СИЛВИЯ ФИЛКОВА[2]

[1]Катедра ТМ, КТ, Национална спортна академия, София; [2]УНС „Рехабилитатор", Медицински колеж, Медицински университет - Варна

Въведение: В основата на формиране на мускулните болкови синдроми, които се провокират от неоптималната статика, стои функционалната хиповъзбудимост и хипотония на постуралната мускулатура на тялото и намаляване на активността на рефлекса им за разтягане, който е необходим за поддържане на оптималната статика. Клинично хипоактивността на миотатичния рефлекс се проявява във вид на мускулни болкови синдроми в статично и динамично претоварени структури.

Изместването на залавните места на патобиомеханично значимите скъсени и отпуснати мускули предизвиква статичните претоварвания и се съпровожда от асиметрия и стрес в ставните повърхности на носещите стави.

Под действието на гравитационните сили и вследствие на промяната на силовия баланс на мускулите тази асиметрия се засилва. Развиват се патологии като дегенеративно-дистрофични заболявания на тазобедрената става (ТБС), често съпроводени от функционални промени в гръбначния стълб.

Цел: Изследване на взаимовръзката между посоката на изместване на общия център на тежестта (ОЦТ) на пациента и функционалната хиповъзбудимост на мускулите – стабилизатори на ТБС.

Резултати и обсъждане: Проведеното изследване показва, че посоката на изместване на ОЦТ на пациента с хронична нестабилност на ТБС често съвпада със страната на разположение на хипотоничните m.rectus femoris и m.iliopsoas.

Изводи: Прилагането на методите за визуална диагностика от приложната кинезиология позволява в ранен стадий да се намери зависимостта между сколиотичните промени на поясния дял и клиничните прояви на нестабилност на ТБС.

Ключови думи: приложна кинезиология, тазобедрена става, сколиоза

VISUAL CRITERIA FOR SHIFTING OF THE GENERAL CENTER OF GRAVITY OF PATIENTS WITH CHRONIC INSTABILITY OF THE HIP

Ulyana Berzharova[1], Silviya Filkova[2]

[1]National Sports Academy – Sofia

[2]TRS Rehabilitation Therapist, Medical College, Medical University of Varna

Introduction: The basis of the formation of muscle pain syndromes which are provoked by the poor static, is the functional increased excitability and postural hypotension of muscles of the body as well as the reduction of the activity of their stretching reflex, which is necessary to maintain the optimum statics. Clinically, hypoactivity of stretch reflex is manifested as muscle pain syndromes in statically and dynamically exerted structures. Relocation of prehensile places of pathologically important biomechanical shortened and floppy muscles produces static overloads and is accompanied by asymmetry and stress in the articular surfaces of the bearing joints.

Under the influence of gravitational forces and as a result of the change in muscle force balance, this asymmetry is strengthened. Pathologies such as degenerative-dystrophic diseases of the hip joint, often matched by functional changes in the spine develop.

Aim: The aim of this paper is exploring the interconnection between the direction of displacement of the general center of gravity of the patient and the functional increased excitability of the muscles - the hip stabilizers.

Discussion: The conducted study indicates that the direction of displacement of the general center of gravity of the patient with chronic instability of the hip joint often coincides with the side of location of hypotonic m.rectus femoris and m.iliopsoas.

Conclusion: Applying the methods of visual diagnostics of applied kinesiology allows to find at an early stage a relationship between the scoliotic changes in the lumbar portion and the clinical manifestations of instability of the hip joint.

Keywords: applied kinesiology, hip, scoliosis

МЯСТОТО НА КИНЕЗИТЕРАПИЯТА В КОМПЛЕКСНАТА РЕХАБИЛИТАЦИЯ ПРИ МУСКУЛНО-СКЕЛЕТНИ ДИСФУНКЦИИ (ПРЕДСТАВЯНЕ НА СЛУЧАЙ)

Янислав Събев, Христо Юнаков, Владо Маринов, Николай Недев

Медицински колеж, МУ-Варна

Болестта на Шоерман-Мау е заболяване, което се среща в предпубертета или пубертета, почесто при момичетата. Протича с увеличаване на нормалната гръдна кифоза и с намаляване или изчезване на поясната лордоза. Заболяването се развива бавно, засяга възрастта от 10 до 17 години, с продължителност 1-2 години.

Болестта на Шоерман-Мау има много голямо социално и медицинско значение, тъй като поради нарушенията в растежа на гръбначния стълб, тя е най-честата причина за структурните деформации на гръбначния стълб.

В зависимост от локализацията и изразеността на промените тя води до увеличена, ниско лежаща, гръдна кифоза, дорзолумбална кифоза, а при лумбална изява води до плосък гръб, което гарантира мускулно-скелетна дисфункция в различна степен.

В процеса на рехабилитация особено място заема лечебната физкултура, която цели корекция на кривините и засилване на паравертебралната мускулатура.

Целта на настоящия доклад е да се представи случай от практиката, който да проследи ефекта на кинезитерапията при пациент с мускулно скелетни дисфункции на гръбначния стълб.

Пациентът е мъж на 20-годишна възраст с продължителност на заболяването 2 години, с оплаквания от чести болки в тораколумбалната област, под формата на бодежи и невъзможност да заема тилен лег.

Ключови думи: Шоерман-Мау, кинезитерапия, кифоза, деформации

THE PLACE OF KINESITHERAPY IN THE COMPLEX REHABILITATION IN MUSKULOSKELETAL DYSFUNCTIONS. CASE REPORT

Yanislav Subev, Hristo Yunakov, Vlado Marinov, Nikolay Nedev

Medical College, Medical University of Varna

Scheuermann's disease is frequent during prepuberty or puberty, more common among girls. It proceeds with an increase of the normal thoracic kyphosis and a decrease or disappearance of the lumbar lordosis. The disease develops slowly, affects people at an age from 10 to 17, it lasts 1-2 years. Scheuermann's disease has a great social and medical importance due to distortions in the growth of the spine. It is the most common cause for structural deformations of the spine. Depending on the location and the severity of the changes, it leads to increased, low-lying, thoracic kyphosis, dorsolumbar kyphosis, while in lumbar expressions it leads to flat back, which guarantees a musculoskeletal dysfunction in varying degrees. Medical gymnastics has a particularly important place in the process of rehabilitation. It aims to achieve a correction of the curves and strengthening of the paravertebral musculature. The purpose of this report is to present a case from the practice, which tracks the effect of kinesitherapy in a patient with musculoskeletal dysfunctions of the spine. The patient is a 20-year-old man suffering from this condition for two years, with frequent complaints of pain in the thoracolumbar region, in the form of pricking and inability to lie on his back.

Keywords: Scheuermann, kinesitherapy, kyphosis, deformations

РАБОТА ПО ПРОЕКТ С ЕЛЕМЕНТИ ОТ ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО ИЗКУСТВО КАТО ИНТЕРАКТИВЕН МЕТОД НА ОБУЧЕНИЕ В СПЕЦИАЛНОСТТА „МЕДИЦИНСКА КОЗМЕТИКА“

Бинназ М. Асанова, Румяна Д. Лазарова

Медицински колеж „Йорданка Филаретова“, Медицински университет - София

Внедряването на интерактивни методи в обучението на студентите от специалност „Медицинска козметика“ е част от съвременните подходи, използвани в процеса на изграждането им като професионалисти. През последните години прилагането на елементи от изобразителното изкуство (които накратко ще наричаме „арт елементи“) в учебния процес се оформи като един нов подход на активно учене при теоретичната и практическа подготовка на студентите от специалността. Творческият потенциал, изразен чрез изкуството и неговите компоненти, е в основата на обучението и развитието на всеки индивид. Същинската роля на „арт елементите“ е да подпомогнат развитието на когнитивните способности на студентите – възприемане, обработване, запомняне, мислене, преживяване и използване на получената информация, с което да се улесни усвояването и дългосрочното запаметяване на учебния материал. Целта на настоящия доклад е да представи нашия опит в използването на елементи от изобразителното изкуство в учебния процес и полезността от тяхното прилагане. Считаме, че този подход допринася за по-дългосрочното запаметяване на учебния материал и дава възможност за развитие и моделиране на индивидуалните качества и умения на всеки студент.

Ключови думи: арт елементи, интерактивни методи, обучение, когнитивни способности

A PROJECT WITH VISUAL ART ELEMENTS AS AN INTERACTIVE METHOD OF LEARNING IN THE MEDICAL AESTHETIC CARE PROGRAM

Binnaz Asanova, Rumiana Lazarova

Medical College “Yordanka Filaretova”, Medical University – Sofia

The implementation of interactive methods in the education of students in the Medical Aesthetic Care program is a part of the modern approaches, which are used in the process of the students’ development as professionals. In the recent years, the use of visual art components (which, we will call „art elements“ for short) in the educational process has emerged as a new approach of active learning in the theoretical and practical preparation of the students from the program. Creative potential, which is expressed through art and its components, is the foundation of the learning and development of each individual. The actual role of the art elements is to help develop the cognitive abilities of the students - perception, processing, memorizing, thinking, experience and use of the information obtained, with which to facilitate the assimilation and long-term memorization of the educational material. The purpose of this report is to present our experience in the use of visual art components in the educational process and the usefulness of their application. We think that this approach contributes to the long-term memorization of the learning material and allows for development and modeling of the individual skills and abilities of each student.

Keywords: art elements, interactive methods, education, cognitive abilities

СЪВРЕМЕННА АДАПТАЦИЯ НА МАНУАЛНИЯ МЕТОД „ПОСПЕЛОВ-ЖАКЕ“ ПРИ КОЗМЕТИЧНИ ГРИЖИ ЗА МАЗНА КОЖА

Бинназ М. Асанова, Румяна Д. Лазарова

Медицински колеж „Йорданка Филаретова“, Медицински университет - София

Козметичните грижи представляват система от методи и средства, чиято основна цел е поддържане и подобряване състоянието на кожата и нейните придатъци. Сред използваните мануални методи в козметичните процедури присъствието на масажа е най-често срещано. В зависимост от прилаганите масажни прийоми тяхната последователност и техника на изпълнение чрез масажа могат да се постигнат различни козметични ефекти: антицелилутен, антиейдж, дрениране, стягане, успокояване, себурегулиране, подхранване и др. Когато масажът участва във възстановителна или терапевтична процедура, той съдържа специфично подбрани движения, изпълнявани по строго определена последователност и дозировка и се класифицира като лечебен. Представител на тази група е терапевтичният масаж по метода на Pospelov-Jacque, включен в грижата за мазна кожа. Неговото действие е насочено към контролиране състоянието на мазната кожа, която се характеризира със свръхсекреция на мастните жлези, с широки пори, развитие на комедони и други смущаващи кожни лезии.

Настоящият доклад изследва физиологичния ефект на терапевтичния масаж по Pospelov-Jacque и приложимостта на метода за повлияване на мазна кожа. Основна отличителна черта на терапевтичния масаж по Pospelov-Jacque е характерът на използваните масажни движения - интензивни и ритмично повтарящи се пощипвания, които се редуват с вибрации и поглаждане. По този начин се постига дълбоко въздействие както върху повърхността на кожата, така и на ниво дерма и подкожна мастна тъкан, и се нормализира мастната секреция. Масажът следва да се извършва от квалифициран специалист по медицинска козметика. Терапевтичният масаж по Pospelov-Jacque е добра възможност да бъдат решени проблеми, свързани със състоянието мазна кожа и да се осъществи профилактика на стареенето.

Ключови думи: мазна кожа, акне, лечебен масаж, мастни жлези, Pospelov-Jacque

CONTEMPORARY ADAPTATION OF THE MANUAL METHOD „POSPELOV-JACQUE“ IN AESTHETIC CARE FOR OILY SKIN

Binnaz Asanova, Rumiana Lazarova

Medical College “Yordanka Filaretova”, Medical University – Sofia

Aesthetic care is a system of methods and means, whose main purpose is to maintain and improve the skin and its appendages. Among the used manual methods in the cosmetic procedures, the massage is the most common. Depending on the applied massage methods, their sequence and technique, the following aesthetic effects can be achieved: anticellulite, anti-aging, draining, firming, calming, sebum regulation, nutrition and more. When the massage is part of a recreational or therapeutic procedure, it contains specifically selected movements, which are performed in a strict sequence and dosage, and it is classified as therapeutic. A representative of this group is the therapeutic massage by the method of Pospelov - Jacque, included in the care of oily skin. Its action is directed to controlling the condition of oily skin, which is characterized by hypersecretion of the sebaceous glands, with large pores, development of comedones and other disturbing skin lesions. This report explores the physiological effects of the Pospelov-Jacque therapeutic massage and the applicability of the method for treatment of oily skin. A main distinctive feature of the Pospelov-Jacque therapeutic massage is the nature of the used massage movements - intense and rhythmically repetitive pinches that alternate with vibrations and caress. This leads to a profound impact on both the surface of the skin, and the level of the dermis and subcutaneous fat, and normalizes the sebum

secretion. The massage should be performed by a qualified medical aesthetic care expert. The Pospelov - Jacque therapeutic massage is a good opportunity to solve problems related to oily skin and to implement the prevention of aging.

Keywords: oily skin, acne, therapeutic massage, sebaceous glands, Pospelov, Jacque

ПРЕПАРАТИ, СЪДЪРЖАЩИ БОТУЛИНОВ НЕВРОТОКСИН, И ПРИЛОЖЕНИЕТО ИМ ЗА ЕСТЕТИЧЕСКИ ЦЕЛИ (ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР)

Нели Ерменлиева[1], Цветелина Костадинова[2], Емилия Георгиева[2], Хилял Мехмед[3], Вергиния Асенова[3], Мария Петрова[3], Габриела Цанкова[1], Даяна Цанкова[4], Татина Тодорова[1]

[1]Катедра „Предклинични и клинични науки", МУ-Варна; [2]УНС „Медицински лаборант", Медицински колеж, МУ-Варна; [3]Медицински колеж, МУ-Варна, студент; [4]ФДМ, МУ-Варна, студент

Ботулиновият токсин (BoNT) е една от най-токсичните биологични субстанции, известни на човечеството. Представлява невротоксин, продуциран от бактерии от род Clostridium, причиняващи заболяването ботулизъм.

Появата на бръчки по лицето се дължи не само на стареене на кожата. Някои бръчки и неестетически изражения на лицето са резултат от свръхактивност на лицевата мускулатура. Успехът в приложението на BoNT като селективен депресор на активността на скелетната мускулатура води до широкото му приложение при изглаждането на бръчки.

На световния пазар съществува разнообразие от продукти, съдържащи BoNT за козметично приложение, които са получили одобрение от регулаторните органи или са в процес на разработка. Към момента Botox® дава дял от 85% от световния пазар на продукти, съдържащи BoNT. Други продукти на световния пазар с по-ограничено приложение са Dysport®, Xeomin®, Myobloc®, Prosigne® и други.

По данни на редица изследвания приложението на BoNT се отличава с висока ефективност и безопасност. Нежеланите ефекти са рядкост и са обратими. Най-сериозните неблагоприятни ефекти са временна слабост (парализа на близката мускулатура), временна птоза на горния клепач или челото (1-3% от пациентите).

Паралитичният ефект след инжектиране с BoNT е със средна продължителност три месеца. За поддържане на ефективността са необходими допълнителни приеми на BoNT-препарат на равни интервали.

Ключови думи: ботулинов невротоксин, препарати, съдържащи ботулинов невротоксин, корекция на бръчки

BOTULINUM NEUROTOXIN PREPARATIONS AND THEIR APPLICATION FOR COSMETIC PURPOSES (REVIEW)

Neli Ermenlieva[1], Tsvetelina Kostadinova[2], Emiliya Georgieva[2], Hilal Mehmed[3], Verginiya Asenova [3], Mariya Petrova [3], Gabriela Tsankova[1], Dayana Tsankova[4], Tatina Todorova[1]

[1]Department of Preclinical and Clinical Sciences, Faculty of Pharmacy, Medical University of Varna
[2]TRS Medical Laboratory Assistant, Medical College, Medical University of Varna
[3]Student, TSR Medical Laboratory Assistant, Medical College, Medical University of Varna
[4]Student, Faculty of Dental Medicine, Medical university of Varna

Botulinum (BoNT) toxin is one of the most toxic biological substance known to mankind. It represents a neurotoxin produced by bacteria of the genus Clostridium and causes botulism.

The appearance of facial wrinkles is mainly due to skin aging but some wrinkles and unaesthetic facial expressions are a result of overactive facial muscles. Success in application of BoNT as a selective depressor of the activity of skeletal muscles leads to a widespread use in smoothing wrinkles.

On the world market there are a variety of products containing BoNT for cosmetic purposes, which have received regulatory approval or are under development. Currently Botox® has a share of 85% of the global market of products containing BoNT. Other products on the world market but with limited application are Dysport®, Xeomin®, Myobloc®, Prosigne® and others.

According to several studies the application of BoNT is distinguished by high efficiency and safety. Side effects are rare and reversible. The most serious adverse effects are temporary weakness (paralysis of nearby muscles), temporary ptosis of the upper eyelid and forehead (1-3% of patients).

The paralytic effect after injection of BoNT lasts approximately three months, thus requiring additional doses of BoNT at regular intervals to maintain the efficiency.

Keywords: botulinum neurotoxin, preparations containing botulinum neurotoxin, correction of wrinkles

ПРИЛОЖЕНИЕ НА SPA И WELLNESS ПРОЦЕДУРИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА СТРЕСА

Ваня Павлова, Руска Паскалева, Виолета Иванова

Медицински факултет, Тракийски университет – Стара Загора, Катедра „Медицинска рехабилитация и ерготерапия, физикална медицина и спорт“

Въведение: Стресът е нормален спътник в ежедневното ни функциониране. Той не може да бъде избегнат и може при определени обстоятелства да доведе до нарушения в телесното и психичното ни функциониране. Един от начините за противопоставяне на стреса е чрез физическата адаптация, която включва спа процедури, различни видове масажи (релаксиращи, ароматерапевтични, рефлекторни, хидромасажи с минерална вода, хидратиращи и почистващи маски), финландска и инфрачервена сауна, парна баня, водни процедури (вани и къпания в минерален басейн), аерация и хелиотерапия на открито.

Цел: Проучване въздействието на различни видове процедури, използвани в условията на SPA и Wellness практиките като средство за профилактика и преодоляване на физическите проявления на стреса.

Материал и методи: Проучено е мнението на 45 клиенти, върху които са приложени процедурите в пакет „Антистрес“ в рамките на 5 дни по 30 минути дневно. Направен е вариационен и корелативен анализ на ефективността от тези процедури чрез използването на анкетни карти и CAH тест.

Резултати и обсъждане: Анализите и резултатите показват, че 70% от анкетираните са с положителна нагласа спрямо разнообразните антистрес процедури; 60% от клиентите смятат, че топлите процедури – сауна, парна баня, пакет „Антистрес", имат траен положителен ефект върху тяхното здраве – физическо и психическо; 46% са с по-добро самочувствие, а около 50% се чувстват изпълнени със сили и енергия след проведените процедури.

Заключение: Процедурите от пакет „Антистрес" са добре приети и предпочитани от клиентите, защото осъществяват трайна промяна по отношение на тяхното самочувствие, психо-физическо състояние и водят до трайно намаляване на физическите прояви на стреса.

Ключови думи: стрес, SPA процедури, Wellness практики, антистрес терапии

APPLICATION OF SPA AND WELLNESS PROCEDURES FOR THE PREVENTION OF STRESS

Vanya Pavlova, Ruska Paskaleva, Violeta Ivanova

Department of Medical Rehabilitation and Occupational Therapy, Physical Medicine and Sports, Faculty of Medicine, Trakia University - Stara Zagora

Introduction: Stress is a normal companion in our daily activities. It cannot be avoided and may, under certain circumstances, lead to disturbances in physical and psychological functioning. One way to counteract stress is through physical adaptation that includes spa treatments; various types of massages (relaxing, aromatherapy, reflector, hot mineral water, hydrating and cleansing masks); Finnish and infrared sauna; steam bath; hydrotherapy (baths and bathing in the swimming pool); aeration and heliotherapy outdoors.

Aim: The aim of this paper is to study the effects of different types of procedures used in spa and wellness practices as a means of prevention and overcoming of the physical manifestations of stress.

Materials and Methods: We have studied the opinion of 45 clients on whom procedures from an anti-stress package were performed for 30 minutes a day in the span of 5 days. A variance and correlative analysis of the effectiveness of these procedures was done through the use of questionnaires and SAM test.

Results and Discussion: The analyses and the results show that 70% of respondents have a positive attitude towards the various anti-stress treatments; 60% of customers believe that warmer procedures - sauna, steam bath, the anti-stress package have a lasting positive effect on their health - physical and mental; 46% have a better self-esteem, and about 50 percent feel full of strength and energy, following the procedures.

Conclusion: The procedures from the anti-stress package are well accepted and preferred by customers because they carry a lasting change in terms of self-esteem, mental and physical condition and lead to a permanent reduction of the physical manifestations of stress.

Keywords: stress, spa treatments, wellness practices, anti-stress therapies.

ЧУВСТВИТЕЛНА КОЖА - СЪВРЕМЕННИ АСПЕКТИ

Илко Бакърджиев, Деница Димитрова, Медеха Мехмедова, Маргарита Станчева, Десислава Гешева, Светлана Ласкова

УНС „Медицински козметик", Медицински колеж, Медицински университет - Варна

Чувствителната кожа е често срещано мултифакторно състояние на кожна хиперреактивност, зависещо от екзогенни и конституционални фактори. Характеризира се с повишена соматосензор-

на активност. Различни стресови фактори могат да бъдат тригер за възникване на това състояние. Трудно е да се намерят точни параметри, които да категоризират кожата като чувствителна или нечувствителна кожа. Клинично симптомите могат да бъдат от леко изразено парене, сърбеж, болка, до силно изразен еритем и едем. В настоящия материал са разгледани различни етиологични фактори, патофизиологични механизми, различни типове чувствителна кожа, както и съвременни методи за диагностика, дерматокозметични терапевтични възможности и профилактика.

Ключови думи: чувствителна кожа, типове, диагностика, лечение

SENSITIVE SKIN - CONTEMPORARY ISSUES

Ilko Bakardzhiev, Denitsa Dimitrova, Medeha Mehmedova, Margarita Stancheva, Desislava Gesheva, Svetlana Laskova

TRS Medical Cosmetics, Medical College, Medical University of Varna

Sensitive skin is a common multifactorial condition of skin hyperreactivity which depends on a multitude of exogenous and constitutional factors. A typical characteristic feature is increased somatosensory activity. Stress can be a powerful trigger for this condition. Finding the right parameters to differentiate sensitive from non-sensitive skin can be tricky. The clinical symptoms can vary from mild burning, itching and pain to severe erythema and oedema. This article discusses in depth various etiological factors, pathophysiological mechanisms, different types of sensitive skin, as well as modern methods of diagnosis, treatment options and prevention.

Keywords: sensitive skin, type, diagnostic, treatment

НОВ НИСКОМОЛЕКУЛЯРЕН КОЛАГЕН В БОРБАТА СЪС СТАРЕЕНЕТО НА КОЖАТА

Боряна Димитрова, Маргарита Станчева, Десислава Гешева, Деница Димитрова, Светлана Ласкова

УНС „Медицински козметик", Медицински колеж, Медицински университет – Варна

Многобройни изследвания показват по неоспорим начин, че съществува непосредствена връзка между съдържанието на разтворим колаген в човешката кожа и стареенето й. Колагенът е биополимер, който изгражда 75% от влакнестата съединителна тъкан в кожата. Заедно с процесите на стареене на кожата намалява и нейната метаболитна активност, което води до редица физиологични нарушения. Този белтък може да бъде внесен успешно в организма, но проблемът при неговото локално приложение идва от това, че има високо молекулно тегло 300 000 мD и това препятства преминаването му през кожните бариерни структури. Този нов нискомолекулярен колаген успешно се прилага и действа на клетъчно ниво, като стимулира образуването на собствен колаген в кожата. Трайната употреба на продукти за домашна и професионална грижа с този нискомолекулярен колаген (TH 80) води до намаляване на загубата на този белтък с възрастта и е гаранция за здрава кожа. Доказани резултати след употреба на продуктите, съдържащи тази нова структура, са: тонизиращо, придава блясък, подобрява еластичността, хидратацията и клетъчната регенерация на кожата. Притежава успокояващо и балансиращо действие и забавя процеса на стареене.

Ключови думи: колаген, колагенов хидролизат, бръчки, стареене на кожата

NEW LOW MOLECULAR COLLAGEN N WRINKLE CARE AND ANTI-AGING PROCESSES

Boryana Dimitrova, Margarita Stancheva, Desislava Gesheva, Denica Dimitrova, Svetlana Laskova

TRS Medical Cosmetics, Medical College, Medical University of Varna

Numerous studies over the years, show in an irrefutable way that there is a direct connection between the content of soluble collagen in human skin and its aging. Collagen is a biopolymer that forms 75% of the fibrous connective tissue in the skin. Along with aging of the dermis, the metabolic activity also decreases. This leads to numerous physiological disorders. This protein can be successfully brought in the human body, but the problem of its local usage is that the molecular level is very high – over 300 000 MD which precludes its absorption at a cellular level and its transition through the skins barrier structure.

This new low molecular collagen can be successfully applied on skin – on cellular level. It stimulates the formation of the skin's own collagen. Long lasting use of products for home and professional care with this low molecular weight collagen (TH80) reduces the loss of the protein during the years passing and it is also a guarantee for healthy, elastic and radiant skin.

Proven results after using these products are: toned, shiny, elastic and hydrated skin. They also improve cell regeneration, soothe and balance the skin with acne and sensitivity, remove fine wrinkles, smooth deep wrinkles, improve the cell membrane elasticity and slow the aging processes of the skin.

Keywords: collagen, collagen hydrolysate, wrinkles, aging skin

ВИДОВЕ ИЗПЪЛНИТЕЛИ НА ПОДКРЕПЯЩИ ГРИЖИ

Красимира Лалева, Лора Георгиева

Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването, Медицински университет – Варна

Поради голямото многообразие от извършвани дейности, място на работа и квалификация, болногледачите са известни с различни наименования по света. Общото, което ги свързва, е полагането на подкрепящи грижи за болен или недееспособен човек. Те подпомагат работата на медицинския персонал и освен това са източник на подкрепа както за нуждаещите се лица, така и за техните семейства. Болногледачите изпълняват своите задължения с непрестанна всеотдайност и съпричастие към физическото и емоционално състояние на пациента. Работата им в домашни условия често е гаранция за поддържане на добрите взаимоотношения в семействата. Изпълнителите на подкрепящи грижи придобиват все по-голяма актуалност поради нарастващата необходимост от надежден човек, който да полага грижи за болен роднина, инвалид или дете в семейството. Настоящата статия разглежда разновидностите на тези здравни професионалисти и техните специфични задължения.

Ключови думи: болногледач, подкрепящи грижи, здравна помощ

TYPES OF CAREGIVERS

Krasimira Laleva, Lora Georgieva

Department of Social Medicine and Healthcare Organization, Medical University of Varna

Caregivers have been defined differently because of the variety of activities they are performing, the place where they are working, and the qualifications they are holding. The thing they have in common is the support they provide for ill or disabled people. They facilitate the work of the medical staff and are also a source of support for people in need and their families. Caregivers perform their duties with constant dedication and empathy to the physical and emotional condition of the patient. Their work at patients' homes is often a guarantee for maintaining good relationships with the members of the family. Provision of caregiving support is becoming vital because of the growing need for a reliable person who could take care of a sick relative, disabled member or a child in the family. The present article examined different types of health professionals and their specific duties.

Keywords: caregiver, supporting care, healthcare

ОБУЧЕНИЕ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ ЗА БОЛНОГЛЕДАЧ ПО СВЕТА

Красимира Лалева, Лора Георгиева

Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването, Медицински университет – Варна

Нарастващите потребности от подкрепящи грижи изискват високо качество на обслужване на пациентите в болничната и извънболничната помощ, поради което е необходимо те да се изпълняват от добре обучени професионалисти. За тази цел са разработени програми за обучението на болногледачи / здравни асистенти в различни държави по света, които са представени в настоящата статия. Институциите, които предоставят необходимата професионална подготовка, медицински знания и сертификат за легално упражняване на тази професия, са специализирани медицински учреждения и частни фирми. Обучението в медицинските училища се осъществява от висококвалифициран медицински персонал и гарантира отлична подготовка и практика в екип с други здравни специалисти. Фирмите, които предоставят обучение за болногледачи, също допринасят за придобиването на знания, но поради липса или недостатъчна академична подготовка на преподавателите и недостатъчна работа в болнична среда обучението се осъществява за по-кратък период от време и невинаги гарантира придобиване на достатъчно специализирани умения.

Ключови думи: болногледачи, професионална квалификация, програми за обучение

PROFESSIONAL CAREGIVER QUALIFICATION TRAINING WORLDWIDE

Krasimira Laleva, Lora Georgieva

Department of Social Medicine and Healthcare Organization, Medical University of Varna

The increasing need for supporting care of patients in hospitals and outpatient care requires high quality of services; therefore it is necessary for it to be performed by well-trained professionals. For this purpose, as discussed in this article, programmes have been developed to train caregivers/health assistants in different countries around the world. The institutions providing the necessary professional training, medical knowledge and certificates for authorized practice of this profession are specialized medical schools and private companies. Medical school training is carried out by highly qualified medical staff that guarantees the excellence of training and practice experience with other health professionals. Private companies providing training for caregivers also contribute to the acquisition of knowledge, but due to lack of or insufficient academic preparation of the lecturers and insufficient work experience in hospital environment, the training is performed for a short period of time and does not always guarantee the gain of enough specialized skills.

Keywords: caregivers, professional qualification, training programmes

РОЛЯТА НА ЗДРАВНИТЕ СПЕЦИАЛИСТИ ОТ ДЕТСКО И УЧИЛИЩНО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ В РЕАЛИЗИРАНЕ НА ДЕТСКАТА КОМПОНЕНТА „ЗДРАВИ ДЕЦА В ЗДРАВИ СЕМЕЙСТВА“ НА ПРОГРАМА СИНДИ

Даниела Тасева, Катя Василева, Красимира Петрова

Медицински университет – Варна, Филиал Велико Търново

„Здрави деца в здрави семейства“ е детската компонента на програма СИНДИ, която се реализира в зона Велико Търново от 2008 година. Програмата предлага рамка за политика и стратегия в областта на профилактиката на хроничните незаразни болести при децата и се осъществява чрез дейности за промоция на здравето, профилактика на болестите и промяна начина на живот с участието на деца и техните семейства.

Целта на настоящото проучване е да се акцентира върху ролята на здравните специалисти от детското и училищно здравеопазване в осигуряване на информационно-образователни и здравно-консултативни услуги на учениците за изграждане на жизнено важни умения за отговорно здравословно поведение.

Материал и методи: За целта на настоящото изследване бе проучено мнението на 46 здравни специалисти от Община Велико Търново на средна възраст 48,7 години. Използвани са документален метод, анкетно социологическо проучване с 8 въпроса и графичен анализ.

Резултати и обсъждане: Данните от сравнителния анализ на резултатите от изследванията за носителство на основните фактори на риска за здравето на учениците на възраст от 14 до 18 години във Велико Търново показват, че са настъпили положителни промени в поведението за здраве, но едновременно с това се отчитат и сериозни проблеми като повишено кръвно налягане и наднормено тегло.

Изводи: Успешното реализиране на програмата „Здрави деца в здрави семейства“ с участието на здравните специалисти от детското и училищно здравеопазване, подкрепени от обществени структури и организации доказва, че намалява нивото на факторите на риска за здравето сред учащите, което би намалило риска от развитие на хроничните незаразни болести в зряла възраст.

Ключови думи: здравни специалисти, детско и училищно здравеопазване, рискови фактори, промоция на здравето, профилактика на болестите

THE ROLE OF HEALTH PROFESSIONALS FROM CHILDREN AND SCHOOL HEALTH CARE DEPARTMENTS IN IMPLEMENTATION OF THE CHILD COMPONENT „HEALTHY CHILDREN IN HEALTHY FAMILIES“ OF THE CINDI PROGRAM

Daniela Taseva, Katya Vasileva, Krasimira Petrova

Medical University of Varna, Veliko Tarnovo Affiliate

„Healthy children in healthy families“ is a child component of the CINDI program, which was implemented in the area of Veliko Tarnovo in 2008. The program provides a policy and strategy framework in the prevention of chronic non-communicable diseases in children and is implemented through health promotion activities, disease prevention and lifestyle changes involving children and their families.

The aim of this study is to highlight the role of health professionals from child and school health care departments to provide information and educational services and health consultation services to the students about building up vital skills for responsible health behavior.

Materials and Methods: For the purpose of this study the opinion of 46 health professionals from the municipality of Veliko Turnovo of average age - 48.7 years was sought. A documentary method, a questionnaire survey of 8 questions and a graphical analysis were used.

Results and Discussion: The data from the comparative analysis of the survey results for the carrier of the main risk factors for the health of the students aged from 14 to 18 years in Veliko Tarnovo show that there have been positive changes in their health behaviors, but at the same time serious problems such as high blood pressure and overweight have been reported.

Conclusions: The successful implementation of the program „Healthy children in healthy families“ with the participation of health professionals from children and school health care departments, supported by public structures and organizations proves that reducing the level of health risk factors among students has been achieved. This would also reduce the risk of developing of chronic non-communicable diseases among adults.

Keywords: health professionals, children and school health care, risk factors, health promotion, disease prevention.

ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ НА ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ

Теодора Давидова[1], Даниела Тасева[2], Катя Лазарова-Николова[2]

[1]ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”; [2]Медицински университет - Варна, Филиал Велико Търново

Физическото възпитание, предназначено за деца със специални образователни потребности (СОП), в теорията на физическото възпитание и спорта се обозначава с термина „Адаптирано физическо възпитание” (АФВ). То е част от адаптираната физическа активност, която е по-обобщено понятие. Целта на АФВ се различава съществено от тази на традиционното физическо възпитание, осъществявано в масовото училище. Задачите му са твърде специфични и условно се разделят в три основни направления. Средствата на АФВ са същите, както при традиционното физическо възпитание, но прилагани с особена прецизност. Методиката на обучение и съответната учебна програма следва да са специално предназначени за немногобройна група от деца, съобразени с техните моментни психо-физически възможности.

Ползите от заниманията с физическа активност за всички деца, включително и за тези с увреждания, са безспорни. В настоящата научна разработка се отчита ефектът от проведен учебен процес по АФВ с ученици, посещаващи Дневен център за деца със СОП – гр. В. Търново, за период от четири месеца.

Ключови думи: деца със СОП, адаптирано физическо възпитание, методика по АФВ

PHYSICAL EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

Teodora Davidova[1], Daniela Taseva[2], Katya Lazarova-Nikolova[2]

[1]University of Veliko Tarnovo „St. St. Cyril and Methodius"
[2]Medical University of Varna, Veliko Tarnovo Affiliate

Physical education for children with special educational needs (SEN) is designated with the term „adapted physical education" (APE) in the field of physical education and sport. It is a part of the adapted physical activity which is a more generalized concept.

The purpose of the adapted physical education differs significantly from the one of the traditional physical education implemented in mainstream schools. Its tasks are too specific and conditionally divided into three main areas. The resources of APE are the same as for traditional physical education, but used with precision. Teaching methodology and the relevant curriculum should be specifically designed to smaller groups of children suitable for their current psycho-physical capabilities.

The benefits of practicing physical activity for all children, including those with disabilities, are indisputable. This scientific paper presents the effect of the APE learning process on students attending day care center for children with SEN – the city of Veliko Tarnovo, for a period of four months.

Keywords: children with SEN, adapted physical education, APE methodology.

ПРОФИЛАКТИКА И СОЦИАЛНА ЗНАЧИМОСТ НА СЪРДЕЧНО-СЪДОВИТЕ ЗАБОЛЯВАНИЯ

Кристиян Бойчевски

Медицински колеж, Медицински университет – Варна, студент

Социално значимите болести могат да се определят като главните фактори, оформящи профила на заболеваемост и смъртност на съвременното общество. Този вид заболявания се характеризират с висока смъртност, засягане на населението в трудоспособна възраст, да заема значим дял от разходите за лечение и рехабилитация, да изисква специализирана медицинска помощ, да нанася тежки социални, икономически и психологически вреди на засегнатите. Водеща роля за възникването им имат състоянието на организма, условията и начинът на живот, генетична предразположеност и наличие на други отключващи болести.

Сърдечно-съдовите заболявания заемат челните места за социална значимост в световен мащаб, като са с особена актуалност и за нашата страна. Данните сочат, че в България на всеки трима човека двама умират от сърдечно-съдови заболявания. Водещо е значението на атеросклерозата – като основна причина за тяхната поява, развитие и настъпващи усложнения; хипертонията; диабет и лоши навици като пушене.

Решаващият подход за превенция и лекуване трябва да включва следните основни компоненти: повишаване на информираността на населението – с цел намаляване на рисковите фактори; избягване на вредни храни и правилен хранителен режим, промоция на физическата активност, спиране на вредните навици (алкохол, цигари). За подходящо лечение се изисква адекватна подготовка на медицинския персонал, бърза доболнична помощ, рехабилитация.

Ключови думи: социално значими болести, сърдечно-съдови заболявания, заболеваемост, смъртност, превенция

PREVENTION AND SOCIAL SIGNIFICANCE OF CARDIOVASCULAR DISEASES

Christian Boychevski

Medical College, Medical University of Varna, Student

Socially relevant diseases can be identified as the main factors shaping the morbidity and mortality profile of modern society. This kind of diseases is characterized by a high mortality rate. They affect the working-age population, occupy a significant share of the cost of treatment and rehabilitation and require specialized medical care. They also inflict severe social, economic and psychological damage to those affected. The state of the macroorganism has a leading role in their occurrence, the conditions and way of life, genetic predisposition and the presence of other accompanying diseases.

Cardiovascular diseases are of big social importance globally and have a special relevance for our country. The data shows that in Bulgaria two out of every three people die from a cardiovascular disease. The importance of atherosclerosis is leading – it is the main reason for their emergence, development and delayed complications. Hypertension, diabetes and bad habits such as smoking also have a part of the appearance of cardiovascular diseases.

The decisive approach of prevention and treatment must include the following key components: awareness of the population - in order to reduce risk factors; avoiding harmful foods and a proper diet, promotion of physical activity, stopping bad habits (alcohol, cigarettes). The appropriate treatment requires adequate training of the medical staff, prompt medical help and rehabilitation.

Keywords: socially significant diseases, cardiovascular diseases, morbidity, mortality prevention

СПЕЦИФИКА НА КОНФЛИКТА НА РАБОТНОТО МЯСТО ПРИ ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА ДЪРЖАВЕН ЗДРАВЕН КОНТРОЛ

Валентина Александрова, Гергана Велева, Теодора Тодорова

УНС „Инспектор обществено здраве", Медицински колеж, МУ-Варна

Конфликтът е неразделна част от нашия живот. За съжаление той е наше всекидневие и реалност. При осъществяването на държавен здравен контрол служителите често попадат в конфликтни ситуации, които се отразяват неблагоприятно на психоемоционалното им състояние. Дейността на здравните инспектори е строго специфична с ненормирано работно време и мобилни работни места, които освен че са разнообразни поради вида на посещаваните обекти, са и с широк териториален обхват. Необходими са сериозни познания на действащата нормативна уредба и високо ниво на професионална компетентност. В процеса на работа здравните инспектори общуват и взаимодействат с разнообразни хора. Деловите умения за воденето на проверки, срещи и работа с граждани са от голямо значение за служителите от държавните инспекции, тъй като са важна предпоставка за управление и намаляване на конфликтите на работното място.

Целта на настоящото проучване е да се установят степента и спецификата на конфликта при осъществяването на държавен здравен контрол.

Проведено е анкетно проучване на служители от Регионалните здравни инспекции и Областните дирекции по безопасност на храните в градовете Варна, Добрич и Сливен.

Данните показват, че много служители при изпълнение на служебните си задължения попадат в конфликтни ситуации поне веднъж седмично. Като най-честа причина за възникналите конфликтни ситуации анкетираните посочват остарялата нормативна уредба, недостатъчната информация, достигаща до гражданите, лошата икономическа ситуация и голямото психическо натоварване по време на работа.

Добрата комуникация, деловият тон и положителната нагласа винаги помагат конфликтите да се разрешават лесно и бързо.

Ключови думи: конфликт, контрол, работно място, здравен инспектор, граждани, служители.

SPECIFICS OF THE CONFLICT IN THE WORKPLACE IN THE IMPLEMENTATION OF THE STATE HEALTH CONTROL

Valentina Aleksandrova, Teodora Todorova, Gergana Veleva

TRS Public Health Inspector, Medical College, Medical University of Varna

Conflict is an integral part of our lives. Unfortunately, everyday we are part of this. When implementing state health control, employees often fall into conflict situations that adversely affect the psycho-emotional condition. The activities of the health inspectors are very specific with irregular working hours and mobile workplaces which are of a various character not only because of the type of the visited sites but also because of the wide territorial range. It takes serious knowledge of the current legislation and a high level of professional competence. While working, health inspectors communicate and interact with various people. Business skills for conducting inspections, meetings and work with citizens are of great importance for the employees of state inspections and are an important prerequisite for managing and reducing conflict in the workplace.

The purpose of this study was to determine the extent and specifics of the conflict in the implementation of the state health control. A survey of employees of the regional health inspections and District Directorates of Food Safety in Varna, Dobrich, and Sliven was conducted. Data show that every employee falls into conflict situations at least once a week during the performance of their duties. As the most common cause of emerging conflict situations, respondents indicated outdated regulations, lack of information reaching the public, poor economic situation and great mental stress at work. Good communication, business conduct and positive attitude always help for conflicts to be resolved easily and quickly.

Keywords: conflict, control, workplace, health inspector, citizens, employees

ТЮТЮНОПУШЕНЕ И БОЛЕСТ НА КРОН

Августина Георгиева, Искрен Коцев, Антония Атанасова

Медицински университет - Варна, Катедра по вътрешни болести, УМБАЛ „Св. Марина“ - Варна, Клиника по хепатогастроентерология

Редица изследвания в областта на възпалителните заболявания на червата (IBD) проучват тютюнопушенето като рисков фактор както за настъпването на болестта, а също и за развитие на усложненията. Последните проучвания доказват, че лицата с болестта на Крон (БК), които пушат, имат по-тежко протичане на болестта, което влошава качеството им на живот. Целта на настоящото изследване е да се проучи честотата на тютюнопушенето сред пациентите с БК.

За период от 5 години са изследвани ретроспективно 140 пациенти с БК. Резултатите са обработени с помощта на статистическата програма SPSS v20, като са използвани количествени и качествени методи (t-коефициент на Student, x2).

Средната възраст на пациентите с БК в нашата извадка е 40,8 години ± 13,6 (SD). Минималната възраст е 18 години, а максималната е 82 години. Приблизително половината от изследваните пациенти (47.1 %) са активни пушачи, а 36.8 % са бивши. Доказа се наличието на сигнификантна разлика между пациентите активни пушачи или бивши такива, които имат по-тежко протичане на болес-

тта, и непушачите, при които над 50% са в ремисия. Също така в нашето изследване жените, които са както активни, така и бивши пушачи, имат по-тежко протичане на заболяването. По отношение на обхвата на заболяването при пушачите преобладават пациентите с илеоколонна локализация (40.0%), при бившите пушачи тези с тънкочревно засягане (40.0%), а при непушачите тези с дебелочревно засягане (54.5%).

Резултатите от нашето изследване потвърждават тези на други автори, които определят жените пушачи като рискова група, но опровергават други като например преобладаването на пациентите с тънкочревно засягане.

Ключови думи: тютюнопушене, болест на Крон, тежест на заболяването, обхват, рискови фактори

SMOKING AND CROHN'S DISEASE

Avgustina Georgieva, Iskren Kotzev, Antonia Atanassova

Medical University of Varna, Clinic of Hepatogastroenterology, St.Marina University Hospital - Varna

Numerous studies in the field of inflammatory bowel diseases (IBD) examine smoking as a risk factor for the onset of disease, as well as the development of complications resulting from it. Recent studies have shown that smokers with Crohn's disease (CD) are at risk for developing a severe case of the disease, which deteriorates their quality of life. The aim of this study was to examine the incidence of smoking among patients with CD.

For a period of 5 years 140 patients with CD were studied retrospectively. The results were processed using a statistical program SPSS v20 using quantitative and qualitative methods (t-Student factor, x2).

The average age of our patients with CD was 40.8 years ± 13.6 (SD). The youngest patient was 18 years old and the oldest was 82 years old. Approximately half of the patients (47.1 %) were current smokers and 36.8 % were former smokers. A significant difference between patients who were current smokers or have quit was proven, which showed they are at a higher risk of developing a severe disease than non-smokers. Also, our study showed that in women, both current and former smokers, the disease was more severe compared to men. With regard to the extent of the disease, patients with ileocolic localization (40.0 %) prevailed in current smokers, in former smokers - patients with small intestine involvement (40.0 %) and in non-smokers - those with colonic involvement (54.5 %).

Results of our study confirm those of other authors, who identify female smokers as a risk group, but refute others, such as the prevalence of patients with small intestine involvement.

Keywords: smoking, Crohn's disease, disease severity, extent, risk factors

ЗАВИСИМОСТ МЕЖДУ БРОЯ НА ХОСПИТАЛИЗАЦИИТЕ И ТЕЖЕСТТА НА ЗАБОЛЯВАНЕТО ПРИ ПАЦИЕНТИТЕ С БОЛЕСТ НА КРОН

Августина Георгиева, Искрен Коцев, Антония Атанасова

Медицински университет - Варна, Катедра по вътрешни болести, УМБАЛ „Св. Марина“ Варна, Клиника по хепатогастроентерология

Често хоспитализациите при пациентите с болестта на Крон (БК) се свързват с извънредни ситуации като тежки чревни обструкции или обостряне състоянието на пациента. Редица проучвания показват, че половината от хоспитализациите при пациентите с БК се дължат именно на спешни състояния. Целта на нашето изследване е да проследим дали броят на болничните пролежавания при пациентите с БК са свързани с тежестта на заболяването.

За период от 5 години са изследвани ретроспективно 140 пациенти с БК. Резултатите са обработени с помощта на статистическата програма SPSS v20, като са използвани количествени и качествени методи (t-коефициент на Student, x2).

Средният брой хоспитализации на изследваните пациенти е 2,1±1,7 (SD), като минималните са 1, а максималните са 10. Най-голяма честота имат пациентите с първа (50%) и втора (22.1%) хоспитализация. Не беше намерена зависимост между индекса на BEST (CDAI – Crohn Disease Activity Index) и броя на хоспитализациите при изследваните пациенти, но интерес представлява резултатът, че пациентите с умерено тежка болест стигат до 9 хоспитализации. По отношение на обхвата на заболяването най-голяма е честотата на пациентите с тънкочревна локализация (34%), следвани от тези с дебелочревна локализация (33%). Съществена разлика беше намерена по отношение броя на хоспитализациите при пациентите с екстраинтестинални прояви на болестта. Можем да кажем, че наличието на този вид усложнения води до повече хоспитализации в сравнение с пациентите с интестинални усложнения.

Въз основа на получените резултати можем да заключим, че броят на хоспитализациите при пациентите с БК не е свързан толкова с тежестта на заболяването, колкото със съпътстващите екстраинтестинални прояви на заболяването.

Ключови думи: хоспитализация, болест на Крон, усложнения, тежест, обхват

CORRELATION BETWEEN THE NUMBER OF HOSPITALIZATIONS AND SEVERITY OF DISEASE IN PATIENTS WITH CROHN‘S DISEASE

Avgustina Georgieva, Iskren Kotzev, Antonia Atanassova

Medical University of Varna, Clinic of Hepatogastroenterology, St. Marina University Hospital - Varna

Hospitalizations in patients with Crohn‘s disease (CD) are often associated with emergencies, such as intestinal obstructions or disease exacerbation. Several studies show that half of the hospitalizations in patients with CD were due to emergencies. The aim of our retrospective study is to track whether the number of hospitalized with CD is associated with disease severity.

For a period of 5 years 140 patients with CD were studied retrospectively. The results were processed using a statistical program SPSS v20 using quantitative and qualitative methods (t-Student factor, x2).

The average number of hospitalizations of followed patients iwas 2.1 ± 1.7 (SD), the minimum was 1 and the maximum was 10. There was a higher incidence of patients with a first (50 %) and a second (22.1 %) hospitalization. There, no correlation was found between the index of BEST (CDAI - Crohn Disease Activity Index) and the number of hospitalizations in studied patients, but it is interesting that patients with moderate disease severity reached 9

hospitalizations. In regard to the extent of the disease, the largest is the frequency of patients with small intestine localization (34 %), followed by those with colonic localization (33 %). A significant difference was found in the number of hospitalizations in patients with extraintestinal manifestations of the disease. We can say that the existence of such complications leads to twice as much hospitalizations, compared with patients with intestinal manifestations.

Based on the results, we can conclude, that the number of hospitalizations in patients with CD is not so much related to disease severity, as it is with the accompanying extraintestinal manifestations of the disease.

Keywords: hospitalization, Crohn's disease, complications, severity, extent

ИНВАЛИДНОСТ ПРИ ПАЦИЕНТИ С БОЛЕСТ НА КРОН

Августина Георгиева, Искрен Коцев, Антония Атанасова

Медицински университет - Варна, Катедра по вътрешни болести,
УМБАЛ „Св. Марина“ Варна, Клиника по хепатогастроентерология

Болестта на Крон (БК) се характеризира с хронично рецидивиращо протичане, с различна интензивност и продължителност на тласъците на болестта. Поради това при тези пациенти често се налага болнично лечение, което води до отсъствие от работа и временна нетрудоспособност. Целта на настоящото изследване е да се проучи как БК оказва влияние при инвалидизиране на пациентите.

За период от 5 години са изследвани ретроспективно 140 пациенти с БК. Резултатите са обработени с помощта на статистическата програма SPSS v20, като са използвани количествени и качествени методи (t-коефициент на Student, x^2).

В нашата извадка пациентите, които са освидетелствани за трайна или намалена неработоспособност от съответната Териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК) и/или Национална експертна лекарска комисия (НЕЛК), са 34 (24.3 %), като преобладават жените (61.8%). Интересен е фактът, че от освидетелстваните лица само 3% са тежка активност на заболяването. Средната стойност на активността на БК, определена по индекса на BEST (CDAI – Crohn Disease Activity Index) на освидетелстваните лица, е 230,9 ± 115,5 (SD), като не беше доказана съществена разлика спрямо неосвидетелстваните лица. Не беше намерена сигнификантна разлика в обхвата на заболяването и инвалидизирането на пациентите. Малко над 1/3 от пациентите (38.2%) имат интестинални усложнения, свързани с болестта, а 29.4% са с екстраинтестинални такива.

Резултатите от нашето изследване показват, че тежестта на заболяването и наличието на усложнения не са пряко свързани с инвалидизирането на пациентите. Обхватът на заболяването не може да бъде приет за водещ мотив за инвалидизиране на болните. Друг факт, който ни води на мисълта, че инвалидизацията се дължи на друга причина, е това, че само 3% от изследваната група са с тежка форма на протичане на болестта.

Ключови думи: ТЕЛК, болест на Крон, тежест на заболяването, обхват, нетрудоспособност

DISABILITY IN PATIENTS WITH CROHN'S DISEASE

Avgustina Georgieva, Iskren Kotzev, Antonia Atanassova

Medical University of Varna, Clinic of Hepatogastroenterology, St. Marina University Hospital - Varna

Crohn's disease (CD) is characterized by a chronic-relapsing course with varying intensity and duration of the bouts of the disease. Therefore, these patients often require hospitalization, leading to absence from work and temporary disability. The aim of this study is to examine how CD will affect the disability of patients.

For a period of 5 years 140 patients with CD were studied retrospectively. The results were processed using a statistical program SPSS v20 using quantitative and qualitative methods (t-Student factor, x2).

In our sample, patients who were assessed for permanent or reduced disability by the Territorial Expert Medical Commission (TEMC) and/or National Expert Medical Commission (NEMC) were 34 (24.3%), predominantly women (61.8%). The fact that from the attested for disability individuals only 3.0% had severe disease is interesting. The average value of the activity of CD, determined by the index of BEST (CDAI - Crohn Disease Activity Index) of attested for disability individuals is 230.9 ± 115.5 (SD) and no significant difference was proven as compared to non-attested for disability patients. A significant difference in the extent of disease and disability of patients was not found. Slightly more than 1/3 of the patients (38.2 %) have intestinal complications associated with the disease and 29.4 % have extraintestinal manifestations.

The results of our study show that the severity of the disease and the presence of complications were not directly related to disability of the patients. The extent of the disease cannot be accepted as a leading reason for disability of patients. Another fact which leads us to believe that the disability is due to other reasons is that only 3.0 % of the study group have a severe disease.

Keywords: TEMC, Crohn's disease, severity, extent, disability.

МУЗИКОТЕРАПИЯ – АЛТЕРНАТИВНИЯТ НАЧИН ЗА ЛЕЧЕНИЕ ПРИ ДЕЦА СЪС СПЕЦИАЛНИ ПОТРЕБНОСТИ

Боряна Хитрова, Таня Попова, Надка Василева, Димитрина Благоева

МУ-София, Факултет по обществено здраве, Катедра „Здравни грижи"

Децата със специални потребности са всички деца с обучителни проблеми и дефицит на внимание, дислексия, аутизъм. Стандартните методи за лечение при тези деца са утвърдени с годините, но специалистите в областите логопедия, психология, неврология, психиатрия, УНГ, ерготерапия и други създават и разработват нови терапии. Целта на настоящата публикация е да се разкрият новите възможности на терапия при децата със специални потребности. Една от тези нови възможности за терапия носи името на нейния създател А. Томатис и представлява метод за стимулиране на слуховата преработка. Осигурява се чрез слушане на променена психо-акустична класическа музика, разпределена в 10 диска с помощта на Dolby слушалки.

Терапията има за цел да подобри слуховите и говорните умения, комуникационните способности, да повиши концентрацията по време на учене, качеството на четене и разбиране, социални умения и не на последно място самочувствието.

Грижите за деца със специални потребности е актуален проблем с нарастваща социална и педагогическа значимост, а социализирането на тези деца е в ръцете на семейството, педагозите и обществото като цяло.

Ключови думи: деца, специални потребности, терапия, слухова преработка

MUSIC THERAPY – THE ALTERNATIVE WAY TO TREAT CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

Boryana Hitrova, Tanya Popova, Nadka Vasileva, Dimitrina Blagoeva

Medical University-Sofia, Faculty of Public Health

Children with special needs are all children with learning difficulties and attention deficit, autism, and dyslexia. Standard methods for the treatment of these children have been established over the years, but experts in the field of speech therapy, psychology, neurology, psychiatry, ENT, occupational therapy and others create and develop new therapies. The aim of this publication is to reveal new possibilities of therapy for children with special needs. One of these new treatment options is named after its creator A. Tomatis and it is a method for stimulating the auditory processing. It includes listening to altered psychoacoustical classical music divided into 10 discs with the help of Dolby headphones.

The therapy aims to improve listening and speaking skills, improve communication skills, increase concentration during learning, quality of reading and understanding, social skills and last but not least confidence.

Caring for children with special needs is a current problem of increasing social and educational significance and socialization of these children is in the hands of the family, the educators and the society as a whole.

Keywords: children, special needs, therapy, auditory processing

УПОТРЕБА И ЗАВИСИМОСТ КЪМ НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА – ПРЕВЕНЦИЯ И ПСИХОСОЦИАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ

Цветанка Марудина, Таня Попова, Анушка Димитрова, Милослава Илиева

МУ-София, Факултет по обществено здраве, Катедра „Здравни грижи“

Употребата на наркотици е значим здравен и социален проблем за гражданите както на Европа, така и на България и заплаха за сигурността и здравето на общество. Броят на проблемно употребяващите наркотични вещества в България е между 20 000 и 30 000 лица. Статистиката сочи, че за последните пет години най-масово използваният наркотик е марихуаната, увеличава се употребата на стимуланти – амфетамини, екстази, както и употребата на кокаин. Наблюдава се тенденция за спад на употребата на хероин.

Употребата на наркотични вещества е свързана с висока заболеваемост и смъртност от ХИВ, а възникващото зависимо поведение води до отпадане от училищни занятия, семейни проблеми, загуба на финансово състояние, социална деградация, липса на професионална квалификация, трайна безработица, прибягване до криминални деяния, отчуждаване, социална изолация и загуба на приятели.

Вариантите за изход от тази зависимост е настаняване в комуна, включване в метадонова програма, работа със семейството, промяна на средата и др.

Изследването е направено сред 28 наркозависими, настанени за лечение във Фондация Бетел България. Целта на изследването е да се проучат социалните фактори, водещи до употреба на наркотични вещества, и избор на лечение в комуна. За нуждите на проучването са използвани документален метод, пряка индивидуална анонимна социологическа анкета, статистически метод и метод на графичен анализ на получените резултати.

Анализът на данните показва, че в най-голям процент от случаите започването на употреба на наркотични вещества е в приятелски кръг от „любопитство” и най-често с марихуана и амфетамини. В половината от случаите се изтъкват като причина за започването липсата на разговори с родителите в детството и неосъзнаването на проблема, че пробването е старт на зависимостта.

Ключови думи: зависимост, наркотици, лечение в комуна

USE AND ADDICTION TO DRUGS – PREVENTION AND PSYCHOSOCIAL REHABILITATION

Tzvetanka Marudina, Anushka Dimitrova, Miloslava Ilieva

Medical University - Sofia, Faculty of Public Health

Drug use is a significant health and social problem for the citizens of both Europe and Bulgaria and a threat to the safety and health of society. The number of problem drug users in Bulgaria is between 20 000 and 30 000 persons. Statistics show that over the last five years the most widely used drug is marijuana. There is also an increased use of stimulants – amphetamines, ecstasy and cocaine. There is a tendency to decline in heroin use.

Drug use is associated with high morbidity and mortality from HIV and the emerging addictive behavior leads to dropping out of school classes, family problems, loss of financial status, social degradation, lack of qualifications, long-term unemployment, resorting to criminal acts, expropriation, social isolation and loss of friends.

The options out of this dependence are accommodation in a commune, inclusion in a methadone program, working with the family, change of environment, etc.

The study was conducted among 28 addicts staying for treatment in Foundation Bethel Bulgaria. The aim of the study is to explore the social factors leading to drug use and the choice of treatment in the commune. For the purposes of the study documentary method, direct individual anonymous sociological poll, statistical method, and method of graphical analysis of the results were used.

Data analysis shows that in large percentage of cases the start of drug use is in a friend environment, out of curiosity and it is mostly marijuana and amphetamines. In half of the cases a reason is the absence of conversations with parents in childhood and not realizing that just trying is the beginning of an addiction.

Keywords: addiction, drugs, treatment in a commune

ПРОМОТИВНИ И ПРОФИЛАКТИЧНИ ПРОБЛЕМИ НА ДЕЦАТА В ПЕРИОДА НА УЧИЛИЩНАТА ВЪЗРАСТ

П. Кантарева, С. Георгиева, К. Богданова, Д. Благоева

Медицински университет - София, Факултет по обществено здраве, Катедра „Здравни грижи”

Опазването на детското здраве е система от мерки, която обхваща планирането на бременността, самата бременност, раждането, следродовия период и развитието на детето до 18-годишна възраст. Управлението на детското здраве изисква специфични мерки и усилия за обединение в една интегрална съвкупност на различни области на интервенции, които изискват различна компетентност, промотивни, профилактични, социални и психологически мерки за подобряване на диагностиката и лечението, обучение и квалификация на медицинските специалисти, педагози, психолози, социални работници и цялото население на страната.

Реализирането на промоция на детското здраве, профилактиката на болестите и целенасочена здравна политика е осъществима с активното участие на всички обществени сектори като здравеопазване, образование, икономика, финанси, социални грижи, спорт и други.

Дейностите по осигуряване на здравните грижи, насочени към различни проблеми във възрастовите периоди на детето от раждането до 18-годишна възраст, излизат от тесните рамки на здравната политика и са насочени главно към прилагане на европейските стандарти към редките болести, генетични заболявания и предразположения, хронични заболявания в детската възраст, деца с увреждания, деца със специфични потребности и други.

В този смисъл са и препоръките на ЕС, изразени в изготвената през 2005 г. Европейска стратегия „Здраве и развитие на децата и подрастващите”. Настоящата политика е синхронизирана с Европейската стратегия за детско здраве и интегрира седемте приоритетни направления за действие в усло-

вията на Европа – здраве на майката и новороденото, хранене, инфекциозни болести, травми и насилие, физическа околна среда, здраве на подрастващите, психосоциално развитие и психично здраве. Политиката излиза от тесните рамки на дейностите по осигуряване главно на медицински грижи за задоволяване потребностите от диагностика и лечение на нежеланата бременност, пренаталните грижи за майките, медицинските грижи, насочени към различните проблеми във възрастовите периоди от 0-18 г. Политиката е насочена и към прилагане на европейските стандарти към редки болести, генетични заболявания и предразположения, хронични заболявания в детската възраст, деца с увреждания, деца със специфични потребности и др.

От съществена важност е осигуряването на информационни, образователни и здравно-консултативни услуги за здравословен начин на живот, на превенцията на злоупотребата с наркотици, тютюн и алкохол, на социокултурната и материалната околна среда, в която децата живеят и се социализират.

Ключови думи: промоция, профилактика, детско здраве, училищна възраст, развитие

PROMOTION AND PREVENTION PROBLEMS OF SCHOOL AGE CHILDREN

P. Kantareva, S. Georgieva, K. Bogdanova, D. Blagoeva

Department of Health Care, Faculty of Public Health, Medical University - Sofia

Protection of children's health is a system of measures, which covers planning pregnancy, pregnancy itself, childbirth, postpartum and child development up to 18 years of age. The management of child health requires specific measures and efforts to unite in a single integrated set of different areas of interventions that require different expertise, promotive, preventive, social and psychological measures to improve diagnosis and treatment, education and training of medical professionals, educators, psychologists, social workers and the entire population of the country.

Implementation of promotion of child health, disease prevention and targeted health policy is feasible with the active participation of all social sectors such as health, education, economics, finance, social welfare, sports and others.

The activities of providing health care have to meet the needs of diagnosis and treatment of unwanted pregnancy, prenatal care for mothers, health care aimed at various issues in the age periods of the child from birth to 18 years of age.

It is essential to provide information, education and healthcare consulting services for a healthy lifestyle, prevention of drug abuse, tobacco and alcohol, a socio-cultural and physical environment in which children live and socialize.

Keywords: promotion, prevention, children's health, school age, development

МОДЕЛИ ЗА РАННО СЛЕДОПЕРАТИВНО ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ – МЕДИЦИНСКИ, СОЦИАЛНИ И ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ

С. Георгиева, П. Кантарева, А. Терзиева, Н. Василева, П. Бикова

Медицински университет – София, Факултет „Обществено здраве“, Катедра „Здравни грижи“

Въведение: От края на миналия век в хирургията настъпиха революционни промени. Въвеждането на лапароскопските и други миниинвазивни техники, използването на нови протезни материали при херниопластика, нови техники и методи в офталмологичната хирургия, артроскопските операции и др. позволяват голям обем операции да бъдат обект на амбулаторно или еднодневно лечение.

Създадени са мултимодални подходи и системи, в които участват хирург, анестезиолог, медицинска сестра и рехабилитатор и които имат за цел ранно възстановяване на пациентите – физическо и социално, минимален болничен престой, превенция на следоперативните усложнения, минимална следоперативна болка. Като резултат от това освен преките медицински и социални ползи се доказва и значителна икономическа ефективност.

Цел: Да се предложи комплексна мултимодална програма за ранно следоперативно възстановяване и се определят областите за приложението й.

Материал и методи: Точките които включва програмата за ранно следоперативно възстановяване са:

1. Подобряване на предоперативните грижи. От изключителна важност е в предоперативния период пациентът да получи изчерпателна информация и насоки какво представлява операцията и какво да очаква след нея. От друга страна изключително важно освен неговото участие е и участието на неговото семейството и личния му лекар. Това увеличава шансовете пациентът да бъде по-малко стресиран и по-добре подготвен за операцията, а оттам и следоперативното му възстановяване да бъде по-бързо. Предоперативната оценка:

- Пълна оценка на здравословното състояние на пациента. Включва и консултация с анестезиолог, която се извършва веднага след като се е взело решение, че болният трябва да бъде подложен на оперативно лечение.

- Пациентът има възможност да бъде в максимално добра физическа форма за операцията и анестезията.

- Пациентът напълно разбира, че трябва да се подложи на оперативно лечение и е съгласен с този вид на лечение.

- На пациента се дава възможност в предоперативния период да бъде подложен на оптимален диетичен режим, спиране на вредни и рискови навици и фактори (тютюнопушене, алкохол, алергени, евент. наркотици и др.). - Медицинският персонал предварително планира от какви медицински грижи и медикаменти ще се нуждае болният, след като постъпи в болницата. – Датата, за която е назначена операцията, присъства в рапортите на всички медицински звена на болницата (рапорт на медицинските сестри, оперативна програма на операционния блок и лекарския рапорт).

2. Намаляване на физическия и психическия стрес от оперативното лечение.

Използват се най-добрите практики за намаляване на физическият и психическият стрес преди операцията.

- Минимално инвазивни техники на работа: или по-малки разрези или лапароскопска операция.

- Епидурална анестезия по възможност.

- Нормотермия по време на оперативната интервенция.

3. Осигуряване на комфорт в постоперативния период и подобряване на следоперативните грижи.

- Ранно следоперативно раздвижване с максимално бързо възстановяване на нормалния физически режим с възможност за активно самообслужване.

- Ефективна следоперативна аналгезия - следоперативната болка да се контролира и намали до минимум с цел редукция на стресовата реакция на организма след оперативна интервенция. Използване на подходяща ниска доза епидурално обезболяване, за да могат пациентите да бъдат по-мобилни и активни.

- Използване на назогастрална сонда само при строго прецизирани показания.

- Ранно захранване и възстановяване на нормален диетичен режим с прием на оптимално количество храна.

Заключение: Въпросите за ранно възстановяване след операция са древни, колкото е древна и хирургията като наука. Но актуалността на този проблем придобива нови измерения в последното десетилетие, когато миниинвазивните методи застъпват почти всички области на хирургията и когато качеството на живот на пациентите е един от основните жалони, определящи качеството на медицинската дейност.

Ключови думи: ранно следоперативно възстановяване, сестрински грижи, следоперативни усложнения

SYSTEMS FOR EARLY POSTOPERATIVE RECOVERY – MEDICAL, SOCIAL AND ECONOMICAL ASPECTS

S. Georgieva, P. Kantareva, A. Terzieva, N. Vassileva, P. Bikova

Faculty of Public Health, Medical University - Sofia

Introduction: Since the end of the last century revolutionary changes have occurred in the field of surgery. The introduction of laparoscopic and other minimally invasive techniques, the use of new materials in hernia repair prostheses, new techniques and methods in ophthalmological surgery, arthroscopic surgeries and others allow a high number of surgeries to be a subject to an outpatient or same-day treatment.

There are multimodal approaches and systems involving surgeons, anesthesiologists, nurses and therapists and aimed at an early recovery of patients - physically and socially, minimal hospital stay, prevention of postoperative complications, and minimal postoperative pain. As a result of this the direct medical and social benefits and significant economic efficiency are proven.

Aim: To offer comprehensive multimodal program for early postoperative recovery and identify areas for application.

Materials and Methods: The points which the program for early postoperative recovery includes are:

1. Improvement of preoperative care

It is vital that in the preoperative period patients receive comprehensive information and guidance on what the surgery involves and what to expect afterwards. On the other hand, apart from the patient's participation, the involvement of his family and his personal physician are of a vital importance. This increases the chances that the patient will be less stressed and better prepared for the operation, and hence his postoperative recovery will be faster.

Preoperative assessment:

- Complete evaluation of the health of the patient. It includes consultation with the anesthesiologist as soon as it is decided that the patient should be subjected to surgery.

- The patient has the opportunity to be in peak physical fitness for surgery and anesthesia.

- The patient fully understands that he has to undergo surgery and agrees with this kind of treatment.

- The patient is given an opportunity in the preoperative period to be subjected to an optimal diet, stopping harmful habits and risk factors (smoking, alcohol, allergens, poss. drugs, etc.).

- The medical staff plans in advance the medical care and medications which will be needed after hospitalization.

- The date of the operation is present in the reports of all medical units of the hospital / nurses' report surgery schedule of the operating team, and the medical report /.

2. Reduction of physical and mental stress of surgery.

The best practices to reduce physical and mental stress before surgery are used.

- Minimally invasive techniques of work, or smaller incisions and laparoscopic surgery.

- Epidural anesthesia if possible.

- Normothermia during surgery.

3. Provision of comfort in the postoperative period and improved postoperative care.

- Early postoperative mobilization with a quick restoring of the normal physical regimen and an opportunity to actively take care of self.

- Effective postoperative analgesia - post-surgical pain needs to be controlled with the purpose of minimizing the stress response of the body after surgery. Appropriate low dose epidural should be used to enable patients to be more mobile and active.

- A nasogastric tube should be used only when there are strict and precise indications.

- Early feeding and restoring of the normal diet with an intake of an adequate amount of food.

Conclusion: The issue of early recovery after surgery are as ancient as surgery. However this problem has acquired a new dimension in the last decade, when minimally invasive methods are present in almost all areas of surgery and when the quality of life of patients is one of the benchmarks that determine the quality of medical care.

Keywords: recovery after surgery, nurse care, postoperative complications

СОЦИАЛНИЯТ МАРКЕТИНГ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРОМОЦИЯ И ПРОФИЛАКТИКА НА ЗДРАВЕТО

Дарина Минева

„МБАЛ – Хасково“ АД

Едно от най-драматичните събития в света през последните десетилетия е използването на социалния маркетинг като подход за промяна на масовото поведение в различни области на обществото. В здравеопазването социалният маркетинг допринесе за осъществяването на програми против тютюнопушенето и семейното планиране чрез въздействие върху социалното поведение. Малко емпирични проучвания са се стремили да натрупват данни за настроенията на хората за възможността да контролират и подобряват своето здраве. Целта на тази статия е да проучи готовността на пациентите за контрол на начина си на живот и да се представи социалният маркетинг като инструмент за промоция на здравето. Чрез социологичен метод е проучена нагласата за промяна в начина на живот на сто и петдесет здравноосигурени лица, да се предпазят от социално значими заболявания. Приложени са пряка индивидуална анонимна анкета и графичен анализ. Резултатите показват, висока степен на готовност за промяна в начина на живот сред анкетираните лица, за снижаване на риска от социално значими заболявания. Мотивацията на хората в условията на недобрите резултати от реформата на здравната система показва за наличие на резерв за подобряване на промотивната дейност. Поставя се въпросът за прилагане на социалния маркетинг като елемент или инструмент за промоцията и профилактиката на здравето в едно със здравната култура и възпитание.

Ключови думи: социален маркетинг, промоция, профилактика, здравна мотивация

SOCIAL MARKETING – A TOOL FOR PROMOTION AND PREVENTION OF HEALTH

Darina Mineva

Haskovo Hospital, Bulgaria

Introduction: One of the most - dramatic events in the world in recent decades is the use of social marketing as an approach to change mass behavior in different areas of society. In the health care system, social marketing contributes to the implementation of anti-smoking programs and family planning by influencing social behavior. Few empirical studies have sought to accumulate data on the attitude of people towards the possibility to control and improve their health. Aim: The purpose of this article is to explore the willingness of the patients to control their lifestyle and to provide social marketing as a tool for health promotion. Materials and Methods: A sociological method was used to study the attitude to a lifestyle change of one hundred and fifty insured individuals in order to protect themselves from socially significant diseases. Direct individual anonymous survey and graphical analysis are presented. Results: The results show a high degree of readiness for a lifestyle change among the respondents in order to reduce the risk of socially significant diseases. The motivation of people in terms of the underperformance of the reform of health indicates the presence of a possibility for improvement of promotional activity. Conclusion: The article posed the question of the application of social marketing as a component or tool for promotion and prevention of health, together with health awareness, culture and education.

Keywords: social marketing, promotion, prevention, health motivation.

ФУНКЦИОНИРАНЕТО НА ЗДРАВНАТА СИСТЕМА В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ПАЦИЕНТИТЕ

Дарина Минева

„МБАЛ – Хасково“ АД

Здравните системи са най-големите сектори в световната икономика, дейността на която е посветена на осигуряването на възпроизводството на човешки ресурси. Обаче липсват достатъчно проучвания, които да изследват обратната връзка на човешкия ресурс със здравната система. Целта на тази статия е да се оцени функционирането на здравната система в България от самите пациенти - потребителите на здравни услуги в областта на превенцията на хроничните заболявания. Сто и петдесет здравноосигурени лица са изследвани чрез социологичен метод. Приложени са пряка индивидуална анонимна анкета и графичен анализ. Резултатите показват ниска степен на сигурност в здравната система в България от страна на пациентите и неразбиране на здравната система относно потребностите от профилактика. Това подсказва необходимост от спешно преориентиране на здравната система към точно дефиниране на потребностите от профилактика и поддържане на непрекъснатата обратна връзка на системата с потребителите на здравни услуги като инструмент за непрекъснато подобрение на функционирането и управлението ѝ.

Ключови думи: здравна система, здравни услуги, здравни потребности, профилактика, обратна връзка

THE FUNCTIONING OF THE HEALTH CARE SYSTEM IN BULGARIA THROUGH THE EYES OF THE PATIENTS

Darina Mineva

Haskovo Hospital, Bulgaria

Introduction: Health care systems are the largest sectors in the global economy, the activity of which is dedicated to ensuring the reproduction of human resources. But there are not enough studies to explore the feedback of human resources in the health system. Aim: The purpose of this article is to assess the functioning of the health care system in Bulgaria by the patients themselves - users of health services in the prevention of chronic diseases. Materials and Methods: One hundred and fifty insured individuals were researched by a sociological method. Direct individual anonymous survey and graphical analysis are presented. Results: The results show a low level of trust in the healthcare system in Bulgaria by patients and misunderstanding of the health care system in regards to the needs of prevention. Conclusion: This suggests a need for an urgent re-orientation of the health system to precisely define the needs for prevention and a maintenance of continuous communication of the health care system with the users of health services as a tool for continuous improvement of its functioning and management.

Keywords: health care system, health services, health needs, prevention, feedback

СИЛАТА НА НЕСТОПАНСКИЯ МАРКЕТИНГ – СЪЩНОСТ И ОБЩЕСТВЕНА ПОЛЗА

Дарина Минева

„МБАЛ – Хасково“ АД

В началото на двадесет и първи век се отчете тенденция за легитимиране на нестопанския маркетинг като отделна научна дисциплина. Той е радикален подход за решаване на проблемите на организациите, които работят за обществена полза и предоставят гаранция за качество на продуктите и услугите, каквато е сферата на здравеопазването. Философията на нестопанския маркетинг като метод е слабо позната от здравните професионалисти и поради това остава игнорирана в сферата на здравеопазването. Целта на статията е да развие идеята за нестопанския маркетинг в исторически контекст и да покаже възможностите, които предоставя методът за управлението на здравеопазването. Статията проследява причините за възникване на концепцията за нестопанския маркетинг. Дефинира понятието. Представя голям брой научни публикации и списания в здравеопазването, които допринасят за утвърждаване на идеята. Силата на нестопанския маркетинг се състои в приемането на основния принцип на маркетинга „повлияване върху поведението на целевите пазари“, създаващ условия за конкурентоспособност между нестопанските организации, каквито са болниците. Ползата за обществото е гаранцията за качество в една нетрадиционна сфера – здравеопазване.

Ключови думи: нестопански маркетинг, здравеопазване, управление, качество в здравеопазването

THE STRENGTH OF NON-PROFIT MARKETING - NATURE AND PUBLIC BENEFIT

Darina Mineva

Haskovo Hospital, Bulgaria

In the early twenty-first century showed a tendency to establish non-profit marketing as a separate discipline. It is a radical approach to solving the problems of the organizations working for the public benefit and providing quality guarantee of products and services such as healthcare. The philosophy of non-profit marketing as a method is barely known by health professionals and therefore remains ignored in the social sphere and health care system. The purpose of this article is to develop the idea of non-profit marketing in a historical context and show the opportunities the methods for managing healthcare provide. The article traces the reasons for the emergence of the concept of non-profit marketing. It defines the term. It also presents a number of scientific publications and journals on health care that contribute to the affirmation of the idea. The strength of non-profit marketing consists of the adoption of the basic principle of marketing „influence the behavior of target markets," creating conditions for competitiveness between non-profit organizations such as hospitals. The benefit to society is the guarantee of quality in a non-traditional sphere - health.

Keywords: non-profit marketing, health care, management, quality health care

АНАЛИЗ НА ЗДРАВОСЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА РАБОТЕЩИ ВЪВ ВЪГЛЕДОБИВНАТА ПРОМИШЛЕНОСТ

Магдалена Платиканова[1], Жанета Рачева[2]

[1]Тракийски университет – Стара Загора, Медицински факултет, Катедра „Хигиена, епидемиология и инфекциозни болести";
[2] Служба „Трудова медицина", „Мини Марица Изток" ЕАД

Въведение: Експозицията на някои специфични рискови фактори за въгледобивната промишленост - шум, вибрации, прах, химични вещества и неблагоприятен микроклимат - обуславя патологията на заболяванията в този отрасъл. С настоящото проучване си поставихме за цел да направим анализ на резултатите от проведените през 2015 година профилактични прегледи на работещите в „Мини Марица Изток" ЕАД.

Материал и методи: Изследвани са 5740 работници от дружеството от висококвалифициран медицински персонал (терапевт, пулмолог, невролог, офталмолог, оториноларинголог, акушер- гинеколог). Проведена е анкета за проучване на рисковите фактори, свързани с начина на живот. Данните са анализирани чрез програмните продукти SPSS и EXCEL.

Резултати: В регистрираната патология преобладават заболяванията от клас VII –„Болести на окото и придатъците му" (34.87%). Клас „Болести на органите на кръвообращението" (28.81%) са представени основно от артериалната хипертония, а за клас „Болести на костно-мускулната система" (11.25%) водещи са увреждания на междупрешленните дискове. Заболяванията са диагностицирани главно при работници на възраст над 45 години и с продължителен специализиран трудов стаж над 10 години. Рисковите фактори, свързани с начина на живот, за които работниците съобщават, са: употребата на алкохол, тютюнопушене и психоемоционално напрежение.

Заключение: Преобладаването на социално значимите болести с многофакторна обусловеност в структурата на заболеваемостта във въгледобивната промишленост показва необходимостта от задължителното периодично провеждане на профилактични прегледи с обхващане на максимален брой осигурени.

Ключови думи: въгледобивна промишленост, здравословно състояние, медицински профилактичен преглед

ANALYSIS OF HEALTH STATUS OF WORKERS IN THE COAL INDUSTRY

Magdalena Platikanova[1], Zhaneta Racheva[2]

[1]Department of Hygiene, Epidemiology and Infectious Diseases, Medical Faculty, Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria
[2]Occupational Health Service,Maritza East Mines, Bulgaria

Introduction: The exposure to certain specific risk factors of the coal industry - noise, vibration, dust, chemicals and adverse climate determines the pathology of the diseases in this sector. With this study we aim to analyze the results from the conducted in 2015 health screening of workers at Maritza East Mines.

Materials and Methods: 5740 workers in the company were examined by highly qualified medical personnel (physician, pulmonologist, neurologist, ophthalmologist, otorhinolaryngologist, and gynecologist). A poll was used to study the risk factors associated with the lifestyle. Data was analyzed using SPSS software and EXCEL.

Results: In the registered pathology the prevalent diseases are Class VII - „Diseases of the eye and adnexa" (34.87%). Class „Diseases of the circulatory system" (28.81%) were represented mainly by hypertension and for Class „Diseases of the musculoskeletal system" (11.25%) the injuries of intervertebral discs were leading. The diseases were diagnosed mainly in workers aged over 45 and a long professional service of over 10 years. Risk factors related to lifestyle which the workers reported were: alcohol, tobacco and psychoemotional stress.

Conclusion: The prevalence of socially significant diseases with multifactorial conditioning in the structure of morbidity in the coal industry shows the need for mandatory periodical checkups, with coverage of a maximum number of insured individuals.

Keywords: coal industry, health, medical checkup

ХАРАКТЕРИСТИКА НА УСЛОВИЯТА НА ТРУД И СПЕЦИФИЧНИТЕ ФАКТОРИ, СВЪРЗАНИ С РАБОТНИЯ ПРОЦЕС ПРИ ДОБИВ НА ЛИГНИТНИ ВЪГЛИЩА ПО ОТКРИТ СПОСОБ

Магдалена Платиканова[1], Жанета Рачева[2]

[1]Тракийски университет – Стара Загора, Медицински факултет, Катедра „Хигиена, епидемиология и инфекциозни болести";
[2] Служба „Трудова медицина", „Мини Марица Изток" ЕАД

Въгледобивът е отрасъл, известен с редица трудовохигиенни проблеми и рискови за здравето условия на труд. Значението му е голямо, тъй като формира 40% от общото производство в минерално-суровинната индустрия. Целта на настоящото изследване е проучване на условията на труд и специфичните фактори, свързани с работния процес при добив на лигнитни въглища по открит способ. Голямото разнообразие от производствени и ремонтни дейности определя като водещи производствени вредности, на които са експонирани работниците от основните професии, да бъдат определени микроклиматът, шумът, вибрациите, прахът и химичните агенти. Въз основа на настоящата работа са разработени разнообразни по форма и съдържание мероприятия за оздравяване на трудовата среда, създаването на добри условия на труд и оптимална безопасност за здравето на работещите.

Ключови думи: условия на труд, фактори на работния процес, лигнитни въглища

CHARACTERISTICS OF WORKING CONDITIONS AND FACTORS RELATED TO THE SPECIFIC WORKFLOW OF LIGNITE MINING IN AN OPEN WAY

Magdalena Platikanova[1], Zhaneta Racheva[2]

[1]Department of Hygiene, Epidemiology and Infectious Diseases, Medical Faculty, Trakia University, Stara Zagora, Bulgaria
[2]Occupational Health Service, Maritza East Mines, Bulgaria

The coal mining industry is known for a number of occupational hygiene problems and health risks at work. Its importance is great, since it constitutes 40% of the total production in the mineral-raw materials industry. The aim of this study is a survey of the working conditions and specific factors related to the workflow of lignite coal mining in surface mines. The wide variety of manufacturing and repair activities defined as leading industrial hazards, to which workers from the major positions are exposed, are microclimate, noise, vibration, dust and chemical agents. Based on this work we developed diverse in form and content activities for improving the work environment, creating better working conditions and optimum safety for the workers' health.

Keywords: working conditions, factors workflow, lignite coal

ВАРНЕНСКИ МЕДИЦИНСКИ ФОРУМ

Указания за авторите

„Варненски медицински форум“ е периодично издание на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“- Варна, което се издава от 2012 г.

Публикациите са на български език с **резюмета на английски език**. В него могат да подават научните си разработки както научни работници и преподаватели, така и студенти от научни институции в областта на медицината и здравеопазването.

В отделни приложения се публикуват доклади и съобщения, представени на организирани от Медицинския университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна научни форуми.

Статиите се подават чрез онлайн издателската система на МУ-Варна за публикуване на научна периодика на адрес: http://press.mu-varna.bg/ojs/index.php/vmf

1. Ръкописът на статията е с обем до 6 стандартни страници по 1800 знака всяка (за оригинални статии и клинични случаи) на шрифт Times New Roman с размер 12 pt). Ограничението в обема не важи за обзорни статии.
2. Ръкописът съдържа следните задължителни елементи:
   - заглавие на български и английски език
   - пълните имена на авторите на български и английски език
   - точното наименование на институцията, където работят авторите на български и английски език
   - адрес за кореспонденция на български език, вкл. и електронна поща
   - резюме в обем 250-300 думи на български и английски език
   - до 6 ключови думи на български и английски език
   - структурирано изложение на български език - увод, материал и методи, резултати и обсъждане, изводи
   - литература.
3. Местата на таблиците и фигурите се отбелязват в текста с поредния им номер и обозначението „Таблица“ и „Фиг.“ (напр. „Таблица 1“ или „Фиг. 1“). Всяка таблица и фигура се представя в отделен файл в ***оригиналния файлов формат*** (снимките трябва да бъдат в графичен формат - jpg, png, tif), като имената им трябва да съответстват на обозначенията в текста. Обяснителният текст на всяка фигура или таблица се поставя в текста към обозначението ù. Приемат се само черно-бели фигури (диаграми, схеми и снимки). Максималният брой на фигурите е десет. Всички снимки трябва да бъдат сканирани като grayscale в 300 DPI. Те трябва да са достатъчно контрастни и с размер минимум 8 см широчина (1 колона) или 17 см в широчина (2 колони). Диаграмите трябва да се представят в отделни файлове в *оригиналния файлов формат* (напр. xls).
4. Цитираните автори се посочват в кръгли скоби с поредния им номер от библиографския списък на цитираната литература.

5. Правила за цитиране на литературата:

Цитираните публикации се подреждат азбучно по името на първия автор. При повече от една публикация от един и същи автор те се подреждат хронологично (от по-стари към по-нови публикации).

Примери:

Статия от списание

Iwamoto Y, Koide H, Ogita K, Nishizuka Y. The protein kinase C family for the regulation of cellular functions. Biomed Rev. 1992;1:1-6.

Статия от списание с повече от 6 автори

Rose ME, Huerbin MB, Melick J, Marion DW, Palmer AM, Schiding JK, et al. Regulation of interstitial excitatory amino acid concentrations after cortical contusion injury. Brain Res. 2002;935(1-2):40-6.

Книга

Murray PR, Rosenthal KS, Kobayashi GS, Pfaller MA. Medical microbiology. 4th ed. St. Louis: Mosby; 2002.

Глава от книга

Thornton T. On the interface problem in philosophy of psychiatry. In: Broome MR, Bortolotti L, editors. Psychiatry as Cognitive Neuroscience: Philosophical Perspectives. Oxford: Oxford University Press; 2009. p. 121-137.

URL

American Medical Association [Internet]. Chicago: The Association; c1995-2002 [updated 2001 Aug 23; cited 2002 Aug 12]. AMA Office of Group Practice Liaison; [about 2 screens]. Available from: http://www.ama-assn.org/ama/pub/category/1736.html

DOI, PMID

Zhang M, Holman CD, Price SD, Sanfilippo FM, Preen DB, Bulsara MK. Comorbidity and repeat admission to hospital for adverse drug reactions in older adults: retrospective cohort study. BMJ. 2009 Jan 7;338:a2752. doi: 10.1136/bmj.a2752. PubMed PMID: 19129307; PubMed Central PMCID: PMC2615549

Всяка цитирана публикация се посочва на съответното място в текста на статията с арабска цифра в кръгли скоби. Ако в текста на статията се цитират имена на автори, се спазва следното правило: при един или двама автори, след тях в скоба се посочва годината на цитираната публикация, а при трима и повече автори - след името на първия автор се изписва „и съавт.“; респ. “и соавт.“ или „et al.“ и в скоба - годината на публикуването.

Варненски медицински форум
том 5, 2016, приложение 2
http://press.mu-varna.bg/ojs/index.php/vmf/index

Главен редактор: проф. д-р Красимир Иванов, д.м.н.
Зам. главни редактори:
проф. д-р Албена Керековска, д.м.
проф. д-р Риналдо Шишков, д.м.н.

Предпечат: Емилия Йорданова, Издателска дейност, МУ-Варна
Дизайн на корицата: Христина Христова, ОИОТ, МУ-Варна
Редактори: Йорданка Петева, Издателска дейност, МУ-Варна
Огнян Антов, Издателска дейност, МУ-Варна

Лит. група: III-3
Дадена за печат: октомври 2016 г.
Печатни коли: 31
Формат: 8/60x84
Подписана за печат: октомври 2016 г.

Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, 2016
ул. „Марин Дринов“ 55
Варна 9002
България
www.mu-varna.bg

ISSN 1314-8338 (Print)
ISSN 2376-5500 (Online)